

HRVATSKA PANEUROPСКА UNIJA
FOEDUS PANEUROPÆUM CROATICUM

Glas

BROJ 24

LISTOPAD 2009.

GODINA XIV

PANEUROPE

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
EUROPSKA SUVERENOST U MULTIPOLARNOM
SVIJETU - HRVATSKA 2009.
OPATIJA 24. - 26. LISTOPADA 2008.

DORIS PACK I RADNO PREDSEDNIŠTVO:
MARIJAN PAVAN, MISLAV JEŽIĆ, LEILA BENKO I ILIJA BONIĆ

Dio sudionika konferencije

Doris Pack i Alain Terrenoire

Otto von Habsburg i Andrej Rahten

Kazalo

EUROPSKA SUVERENOST U MULTIPOLARNOM SVIJETU - HRVATSKA 2009.

Pozdravna riječ Pave Barišića 3

IZLAGANJA

Amir Muzur	4
Zlatko Komadina	5
Mons. Ivan Devčić	6
Neven Pelicarić	6
Alain Terrenoire	7
Doris Pack	8
Anna Ibrišagić	9
Andrej Rahten	10
Siniša Grgić	12
Rudolf Logothetti	13
Andrej Lepavcov	14
Jean Claude Empereur	16
Dr. Otto von Habsburg	17
Dr. Mario Nobilo	19
Akademik Mislav Ježić	20
Rainhard Kloucek	22
Julien Vanderbeeken	24
Roger Rossell	24
Arsim Shalla	24
Andreas Raab	10
Branimir Ježić	25

OPATIJSKA REZOLUCIJA

Slike s izleta u Istru	28
Sv. misa u crkvi sv. Jakova u Opatiji	29

TRIBINE

Češko predsjedništvo i Hrvatska u EU	30
Đakovačka katedrala	31

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

Rabindranath Tagore	34
Branimir Ježić	34
Ana Ivelja	35
Nedjeljko Mihanović	35
Dražen Radman	35

IZLOŽBE

Stanislav Harangozó	36
Izložba slika od slame	36
Enerika Bijač	37
Dean Ganza	37
Božica Gršković	37

AKTIVNOSTI PEU I HPEU

Paneuropski dani PEU Njemačke	38
Iz Varaždinske ostavštine	39
Međunarodno predsjedništvo u Bukureštu	40
Konferencija PEU Srbije	40
Međunarodno predsjedništvo u Klingenthalu	41
XXXI. Europski dani - Andechs	42
Međunarodna konferencija BiH	43
Preminuli članovi HPEU	43
Deseta obljetnica Ogranka Požega	44
Stella Maris Dalmacija II.	44
Božićni domjenak HPEU 2008.	45

IZ POVIJESTI PEU

Thomas Mann i paneuropska ideja	46
---------------------------------	----

Otto von Habsburg u šetnji Opatijom

Nakladnik: HRVATSKA PANEUROPSKA UNIJA

ZA NAKLADNIKA: prof. dr. sc. Pavo Barišić

GLAVNI UREDNIK: Željko Obad, prof.

U UREĐIVANJU OVOG BROJA SUDJELOVALI:

Akademik Mislav Ježić, prof. dr. sc. Pavo Barišić, Tomislav Čović, mr. sc. Tatjana Cindrić, mr. sc. Vesna Izaković, Jasna Čmelić, prof., Ilija Bonić, prof., Tomislav Horvatić, Marijeta Mihajlović, prof., Ružica Špoljarić

FOTOGRAFIJE: Željko Obad, prof.

ADRESA: Zagreb, Jurišićeva 1a, telefoni: 385/1/ 48 13 435, 48 13 451, faks: 48 13 453
www.hpeu.hr

e-mail: hpeu@zg.t-com.hr

Tisak: Grafomark Zagreb

Ovaj broj tiskan je uz potporu Grada Zagreba

Međunarodna konferencija

EUROPSKA SUVERENOST U MULTIPOLARNOM SVIJETU - HRVATSKA 2009

OPATIJA 24.-26. LISTOPADA 2008.

Pozdravna riječ Pave Barišića, predsjednika HPEU

Vaša Visosti dr. Otto von Habsburg!

Uvažene ekscelencije!

Dame i gospodo!

Dragi paneuropski prijatelji!

Čast mi je i ugodna dužnost pozdraviti Vas u ime Hrvatske Paneuropske unije. Iskazujem srdačnu dobrodošlicu sudionicima konferencije i uvažanim gostima koji su se u znatnom broju okupili iz 12 europskih zemalja u gradu Opatiji, jednom od najistaknutijih odredišta europskoga turizma od doba Habsburške Monarhije. Poznata u prošlosti pod imenom *Abbazia*, Opatija je jedno od vodećih turističkih mjesta u Hrvatskoj s prvim hotelima, kao što su Kvarner i Imperial u kojima zasjedamo, austrougarskim vilama, šetalištima i parkovima, gdje se stoljeće i pol okuplja politička, umjetnička i intelektualna elita, turisti iz Europe i svijeta.

Hrvatska Paneuropska unija organizira ovaj skup uz pokroviteljstvo i u suorganizaciji s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske – „Europska suverenost u multipolarnom svijetu – Hrvatska 2009.“ Želio bih na početku zahvaliti Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija na potpori kao i ostalim sponzorima koji su svojom potporom pridonijeli organizaciji skupa: zakladama Otto von Habsburg i Robert Schuman, ministarstvima znanosti i kulture, gradu Opatiji i Županiji Primorsko-goranskoj, Europskom pokretu Hrvatske, Podravci i Croatia osiguranju.

Konferencija pod znakovitim naslovom „Europska suverenost u multipolarnom svijetu – Hrvatska 2009.“ Održava se uoči ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju i prema zaključku Europskoga parlamenta na putu je da sljedeće 2009. godine dovrši pregovore za svih 35 poglavlja. Nakon što je dobila pozivnicu za ulazak u NATO, savez koji je nakon urušavanja bipolarne podjele Europe 1989-90. postao okosnica europske sigurnosti, Republika

Hrvatska priprema se za konačno pristupanje euroatlantskim integracijama.

U raspravi o Ustavnom ugovoru Europske Unije podijelila su se mišljenja o tome koliko elemenata suverenosti treba preuzeti nadnacionalna tvorevina, a koliko treba ostati na razini država članica. Na konferenciji bismo željeli, s jedne strane, raspravljati o europskoj suverenosti u svjetlu europske prisutnosti na kulturnoj, gospodarskoj i političkoj pozornici svijeta kao globalnoga igrača. Na drugoj strani, želja nam je u raspravi ukazati na učinke europske suverenosti u odnosu na izgradnju zajedništva u posebnostima i razlikama. Koliko Sjedinjene Države Europe trebaju preuzeti suverenosti, a koliko prema načelu supsidijarnosti zadržati posebnosti na nacionalnoj i regionalnoj razini da bi omogućile pravedan demokratski ustroj Europske Unije?

1. Pojam suverenosti

Suverenost je stožerna odrednica novovjekovne europske države, njezino 'jezgro' kako ga je označio sredinom 16. stoljeća francuski pravnik Jean Bodin (1530-1596). On je u svojem djelu *Šest knjiga o republici* (1576) *suverenost*, lat. *majestas*, proglasio dijelom javne vlasti i definirao kao „apsolutnu i vremenski neograničenu vlast republike“. Koliko god se obje te odrednice - *apsolutna* ili *vrhovna* te *vremenski neograničena vlast* – isticale, vidljivo je od Bodinova doba da se posvuda nailazi na ograničenja. Vladavina proizlazi iz suglasnosti naroda pa je vladar sam mora ograničavati i vezati uz zakon. Nadalje je ograničenje suverene vlasti Bodin postavio u 'božanskim i naravnim zakonima', danas bismo dodali 'ljudskim pravima', koji ne vezuju vrhovnika kao zakonodavca formalno, ali u sadržajnom smislu njegovi zakoni ne smiju proturječiti božanskim zapovijedima i naravnim zakonima, danas ljudskim pravima, jer oni ga obvezuju strože nego bilo kojega podanika. Poglavitno je u razvoju novovjekovne države prihvaćeno ograničenje vlasti u vremenskom smislu na mandate gdje se u prvi plan stavlja uloga vlade u službi naroda ili općega dobra pa se ona u vremenskim razmacima podvrgava provjeri na izborima i stalnom nadzoru.

Pojam suverenosti prihvaćen je u političkom životu europskih država poglavito od mirovnih zaključaka 1648. U tom se sklopu ističu dvije glavne odrednice: neovisnost prema vani i najviša, vrhovna vlast (*summa potestas*) prema unutra. Međutim, tamo gdje se pojam suverenosti posve odvojio od pravnoga ograničenja vladara, kao što je u primjeru Hobbesove konstrukcije države kao smrtnoga boga u *Leviathanu* (1651) pa sve do totalitarnih režima u 20. stoljeću, pokazuju se manjkavosti u obje odrednice suverenosti i prema vani i prema unutra.

Na manjkavosti državne suverenosti koja teži prema vlasti i moći bez ograničenja ukazao je poglavito utemeljitelj paneuropskoga pokreta Richard Coudenhove Kalergi u svojem djelu *Totalitarna država – potpuni čovjek*, objavljenom u doba najvećeg jačanja totalitarne države u Europi 1937. godine. Izriječno se suprotstavljajući Hobbesovu stajalištu ustvrdio je da država nije 'nadčovjek', nije 'polubog' ni 'Bog'. Ali je kao ljudska tvorevina čovjeku potrebna i neophodna, pruža čovjeku sigurnost i slobodu. Njezina je bit u tome da služi čovjeku, a ne da se čovjek potpuno podčini tom kumiru. Suprotstavio je pravnu državu državni moći i neograničene vlasti koja ugrožava čovjeka i njegovu slobodu.

Suvremeni međunarodni poredak zasniva se na unutarnjoj i vanjskoj suverenosti koja potječe od naroda, to je preduvjet za priznanje države kao subjekta međunarodnih obveza i prava, preduvjet ulaska u međunarodne organizacije. Međutim, vanjska suverenost nije neograničena. Ona je vezana uz međunarodno pravo i ugovore koje država sklapa i preuzima. Države preuzimaju pravne obveze i ograničenja svojim članstvom u Organizaciji Ujedinjenih Naroda, NATO-u i drugim zajednicama. Tako je i Europska Unija prema kojoj su države članice preuzele obveze i dragovoljno ograničile vlastitu suverenost u određenim pitanjima. Ali je Europska Unija više od obične zajednice, ona preuzima dio suverenosti i postaje subjekt na međurazini između svjetske zajednice i pojedinačnih država članica.

2. Argumenti za europsku suverenost

Unatoč predviđanjima s početka devedesetih godina 20. st. nakon raspada bipolarnoga sustava da će se u procesu globalizacije izgraditi svjetsko društvo koje će voditi prema svjetskoj republici, to se nije ostvarilo. Sve je manje nada u monopolarnu strukturu svijeta, bez obzira na političku moć pojedinih supersila. Globalizacija nije jednaka amerikanizaciji. Štoviše, pokazalo se nasuprot Kantovim zamislima o svjetskoj republici da je realnija Hegelova teza o stalnom nadmetanju što proizlazi iz naravi suverenih subjekata koji grade zajednice i saveze i međusobno se povezuju u otporu prema drugima. Tako smo danas svjedoci izgradnje multipolarne strukture svijeta sa snažnim političkim i gospodarskim središtima u SAD-u, Kini, Indiji, Rusiji, Brazilu i drugdje.

U tom sklopu i Europa nužno mora preuzeti svoju ulogu jednoga središta i subjekta u takvoj strukturi. Europska Unija kao gospodarski i politički savez 27 država, s tendencijom širenja, prema kojoj bi Republika Hrvatska mogla uskoro postati 28. članica, s gotovo pola milijarde stanovnika i iznimno konkurentnim gospodarstvom, nameće se na globalnoj pozornici kao respektabilan subjekt. Izdvojiti ću četiri razloga koje smatram bitnim za jačanje i izgradnju europske suverenosti.

1. Politički razlog dokazuje kako ravnopravan subjekt na međunarodnoj političkoj sceni u doba globalizacije može biti jedino ujedinjena Europa. Svjedoci smo gubljenja moći pojedinačnih nacionalnih država. U pitanjima vanjske i unutarnje sigurnosti kao i u drugim pitanjima nadidene su granice nacionalnih država.
2. Gospodarski razlog svjedoči kako je svjetsko tržište i međunarodna razmjena roba, rast moći i dosega globalnih poduzeća, institucija i organizacija toliko napredovala da se traže znatno

veći okviri i tržište nego što to mogu pojedine europske države samostalno od kojih i najveće ne dosežu sto milijuna stanovnika, a veliki je broj ispod deset milijuna što danas nadmašuju brojni velegradovi u svijetu.

3. Pravni razlog nameće potrebu izgradnje efikasna i kompatibilna pravnoga sustava na europskoj razini koji će omogućiti usklađivanje nacionalnih zakonodavstava. Općeprihvaćeni pojam u pregovorima *acqui communautaire* dokazuje kako u Europi postoji zajedničko pravno naslijeđe koje valja dalje dograđivati.

4. Europa je tisućljećima izgrađivala kulturnu posebnost i raznolikost. U europskim tradicijama prisutan je zajednički europski kulturni identitet.

3. Europska versus nacionalna suverenost

Postavlja se pitanje, dokida li jačanje europske suverenosti država članica. Krije li se u tome opasnost da se državna suverenost europskih država svede samo na prividnu kako su je imale države Istočnoga bloka prema Moskvi u poznatoj Brežnjevljeva doktrini o ograničenoj suverenosti?

Ako se na pravedan način prema supsidijarnom principu uvažavanja nacionalnih posebnosti i identiteta izgrađuje europska suverenost, onda otpada bojazan da će se rastvoriti europska nacionalna raznolikost. Uvođenje zajedničkih predstavničkih tijela, predsjednika, vanjske politike i drugih institucija prema Lisabonskom ugovoru ni na koji način ne mora poništiti sve vidove nacionalne suverenosti. Suverenost je podijeljena među nositeljima i moguće je izgraditi europsku suverenost uz poštivanje jednakosti i posebnosti nacionalnih zajednica. Federacija i konfederacija primjeri su modernoga oblika državne zajednice koji ostavlja dovoljno prostora, ako se pravilno ustroji, za državnu ravnopravnost i posebnost. Ne slažem se sa stajalištem Europskoga saveza pokreta kritičkih prema EU (The European Alliance of EU-Critical Movements – Team) kada tvrde kako je Europska Unija u temelju nedemokratska i ne može se demokratizirati. EU nije i ne smije biti tvorevina birokratskih elita nego izraz opće volje naroda koji je čine, kako je to obrazlagao Jean-Jacques Rousseau.

Zato je potrebno jačati europsku suverenost gradeći paneuropsku Europsku Uniju, kako ju je u svojoj viziji naznačio utemeljitelj Coudenhove-Kalergi, a prihvatili i nastavili počasnii predsjednik Otto von Habsburg i predsjednik Alain Terrenoire. Kao što je Amerika imala Jeffersona, Madisona i druge federaliste koji su gradili američki model zajednice uz uvažavanje suverenih prava država članica, tako i paneuropski krugovi trebaju raspravljati o obliku i modelu izgradnje europske suverenosti u multipolarnom svijetu. Hvala na pozornosti!

Amir Muzur, gradonačelnik Opatije

Poštovani gospodine pomoćniče ministra, gospodine župane, gospodine nadbiskupe, cijenjeni zastupnici Europskog parlamenta, dragi prijatelji i gosti, dragi pobornici paneuropske ideje. I da nisam gradonačelnik ovog grada rekao bih kako bi bilo teško odabrati bolje mjesto za ovakvu konferenciju. Naime, Opatija je upravo stvarana na europskoj ideji i Opatija je stvarala europsku ideju. U hotelu kao što je ovaj susretale su se istovremeno češke kuharice, mađarske sobarice i carski knezovi. Na ulicama ovoga grada sretale su se hrvatske piljarice, talijanski trgovci i gosti iz Rusije, Crne Gore i Bugarske. Prema tome, puno prije nego što je ideja Europe oživotvorena, puno prije nego što je uopće bilo pomisli o realizaciji takve jedne plemenite ideje, ona je zapravo u maloj minijaturnoj praksi već živjela u ovome gradu. Upravo na takvim zasadama nastojimo graditi budućnost ovo-

ga grada, jer nam se čini da u današnje vrijeme, možda više nego prije nekoliko godina, pokazuje se da američka ideja svijeta propada. Upravo ona ideja koja se pokazuje puno trajnijom zato što nije sačuvana samo u intelektu jednoga naroda i jedne nacije nego istovremeno u pameti i pamćenju tolikih nacija i naroda istodobno, a to je ideja združene Europe, ne samo da opstaje nego i jača. Citirao bih ovdje predsjednika Mesića koji voli reći da u generaciji prije naše ideja združivanja u Europi nije bila moguća. U generaciji nakon naše ideja združivanja Europe više neće biti potrebna. Zaželio bih vam da dio ovog paneuropskog duha osjetite i dok šćete ulicama ovog grada, jer na kraju krajeva ovaj grad i jest Paneuropa. Hvala lijepa.

Zlatko Komadina, župan Primorsko goranske županije

Poštovane dame i gospodo, gospodine nadbiskupe, gospodine gradonačelnice, gospode zastupnice u Europskome parlamentu, gospode i gospodo predsjedavajući, uvaženi uzvanici, dragi prijatelji, dobro došli u našu lijepu Opatiju i našu Primorsko goransku županiju. Zadovoljstvo mi je što imam osobitu čast da ste upravo vi danas naši gosti, želim vam svima dobrodošlicu. U današnjem svijetu intenzivan je proces preraspodjele globalnih interesa i utjecaja. Stoga ideja europskoga okupljanja ponovno dobiva snažnu potvrdu u svakodnevnoj praksi. Jer razvojna kretanja koja su usmjerena isključivo prema maksimalizaciji profita i prenesena su iz financijske sfere u gospodarsku na neki način, svjedoci ste, ugrožavaju stabilnost i sigurnost te dovode, zapravo, do ugrožavanja postignutih vrijednosti ugrađenih u temelje europskoga društva, a rekao bih time i u temelje naše kulture življenja. Naime, te vrijednosti prije svega uključuju vrijednosti obitelji kao takve, vrijednosti socijalne sigurnosti i davno dostignutih europskih ljudskih prava.

Mi barem ovdje u Hrvatskoj, a vjerujem i u drugim zemljama Europe, Europsku Uniju percipiramo kao zajednicu naroda koja zapravo na zajedničkim vrijednosnim sustavima i osnovama želi ostvariti uvjete za prosperitet svojih građana kroz

jačanje pravnog poretka, kroz unapređenje gospodarskog sustava i unapređenje uvjeta za porast ljudskih prava i sloboda.

Slušajući moje prethodnike želio bih iznijeti neke svoje dileme. U Hrvatskoj i u globalnom svijetu osjeća se utjecaj recesijskih kretanja koja se događaju počevši od Amerike, a prenose se i u Europu pa, kao i mnoge stvari što se ekonomije tiče, putuju od Zapada prema Istoku. Često se inače događa da neki vrijednosni sudovi i istine, koje su same po sebi jasne, ne vrijede samo zato što ih nisu izrekli oni koji to pravo imaju. To se u našem narodu kaže: „Nije važno što je rekao, nego tko je rekao.“ Naime, kada gledate te multipolarnne centre moći, ujedno političke moći, to su zapravo centri ekonomske moći. Kada to čovjek promatra nakon dvadesetak godina bavljenja politikom čini mi se ponekad da je zapravo demokracija predstava u kojoj građani imaju pravo svake četiri godine pogriješiti. Nekako mi se to ponekad čini da u tome ima istine.

No, da ne bi bili previše pesimistični, rekao bih da će dilema oko suverenosti pojedinih naroda i nacija unutar Europske Unije biti prevladana u onoj mjeri u kojoj Europska Unija bude u stanju ta načela provesti. Želja i odlučnost za obranom europskog suvereniteta rast će sa sviješću europskih naroda i građana o Europi kao svojoj domovini i zaštitnici naših prava i sloboda, a pogotovu zaštitnici socijalne sigurnosti svojih građana. Uvjeran sam da jačanjem europskog suvereniteta europske države štite svoju suverenost i snagu istupa na globalnom planu, te da aktualna zbivanja na svjetskom planu tu svoju tvrdnju uglavnom i upravo sada u ovo vrijeme to i potvrđuju. Provedba reformskih i razvojnih mjera u skladu sa standardima Europske unije već sada Hrvatskoj donosi velike i pozitivne, prije svega, unutarnje promjene. Siguran sam da će se one još intenzivnije nastaviti u Hrvatskoj u vremenu koje je pred nama. Hrvatska je javnost sve više svjesna vrijednosti tih promjena i sve ih bolje prihvaća u svakodnevnoj praksi. Svima vama koji ćete davati odgovore na dio pitanja što će biti postavljena na temu ove konferencije, želim uspješan rad i želim da se ugodno osjećate ovdje u Opatiji, na Kvarneru i uopće u Republici Hrvatskoj. Hvala svima.

Mons. Ivan Devčić, nadbiskup riječki

Poštovani sudionici ovog važnog i značajnog skupa, važnog posebno zbog teme koja će se ovdje obrađivati, ali i po samoj ideji za koju se Paneuropska unija zauzima. Sve vas ovdje srdačno pozdravljam. Ne bih nabrajao pojedinačno jer su razna imena već više puta bila spomenuta. Ja se posebno radujem što vas ovdje mogu pozdraviti u ime Riječke nadbiskupije i riječke crkvene pokrajine, odnosno crkve u Hrvatskoj i Hrvatske biskupske konferencije kojoj sam ja član. Znamo da postoje i neke sumnje s obzirom na opredijeljenost Katoličke crkve u Hrvatskoj za europsku ideju i europske integracije. Ja vam tu mogu posvjedočiti posve otvoreno da svi u Hrvatskoj kad je riječ o biskupima i nadbiskupima, čvrsto stoje iza ujedinjene Europe i iza Hrvatske u Europskoj uniji (pljesak). Dakako sama ova tema koju obrađujemo svjedoči da ima pitanja i problema s kojima se Europska unija suočava i koja treba rješavati i od velikog značenja su za njezinu budućnost, rekao bih za ispunjenje one uzvišene i plemenite svrhe radi koje je ona i nastala. Takvo veliko je pitanje sigurno i ovo koje će se ovih dana ovdje obrađivati, pitanje europske suverenosti jer danas je to doista važno pitanje u globaliziranom svijetu. Znamo da Europa ne može igrati onu ulogu koja joj pripada u tom globaliziranom svijetu ako ona nije jasno isticano definirana i stoga su potrebni napor mnogih koji vole Europu da se dođe do jedne istinske institucionalne definicije Europe. Crkva je tu prisutna i koliko može dat će svoj doprinos. Vrlo mi je drago što je ovdje spomenuta ideja supsidijarnosti jer to je također ideja koja dolazi iz katoličkoga socijalnoga nauka i koju crkva neprestano ističe, povezujući je također i sa solidarnošću a posebno je tu važna i solidarnost europskih naroda. Rekao bih što bude više supsidijarnosti, solidarnosti, što bude više poštivanja različitosti a istovremeno zauzetosti za jedinstvo, europski će suverenitet jačati i neće dolaziti u pitanje. Mi na ovim prostorima dobro znamo što

znači graditi neko političko zajedništvo bez poštivanja različitosti i tog principa supsidijarnosti. Vidimo kako te političke tvorevine nemaju budućnost i kad-tad moraju propasti. Ne želimo nikome u Europskoj uniji tako nešto, nego dapače jednu snažnu europsku uniju koja će biti zasnovana na poštivanju svojih različitosti, različitih identiteta ali opet svjesna zajedničkih korijena europske kulture i europskih naroda i želimo jednu takvu Europsku uniju koja će dalje moći na svjetskoj pozornici igrati onu ulogu koju je Europa igrala kroz povijest, dakako sada još na jedan ljepši i plemenitiji način da to bude jedna Europa koja će poticati solidarnost i jedno drugačije zajedništvo na svjetskoj razini nego što ga je poticala i stvarala u jednoj svojoj ranijoj povijesti. Ja bih još rekao da će europska unija biti toliko jača koliko bude više poštivala svoju baštinu, svoje korijene. Korijeni Europske unije su raznoliki i duboki, tu su, kako se zna reći, židovsko-kršćanski korijeni, tu je rimsko pravo, grčka mudrost, europsko prosvjetiteljstvo, europska znanost i europski laicitizam, sve je to zapravo oblikovalo Europu kakva je ona danas i oblikovalo je europske narode. Rekao bih da se Europa ne smije te svoje bogate baštine stidjeti nego iz nje crpiti inspiraciju i snagu za svoju budućnost. Stoga mi je drago da Paneuropska unija vodi posebnu brigu o europskim korijenima, kršćanskim korijenima i baštini Europe, njezine kulture i njezinih naroda. Ovo moje kratko obraćanje sa velikom željom za ugodan boravak u ovom prekrasnom dijelu Hrvatske i za uspješan rad završavam sa jednom rečenicom koju sam ovih dana pročitao a to je: „Europu je stvorio dragi Bog pomoću kršćanstva a ime joj je dao jedan Papa, Pio II.“.

Neven Pelicarić, pomoćnik ministra MVPEI

Poštovani predsjednici Torrenoire i Barišiću, preuzvišeni oče nadbiskupe, poštovani župane i gradonačelnice, uvaženi sudionici skupa!

Prije svega želim zahvaliti Hrvatskoj Paneuropskoj uniji na organizaciji ovog skupa, ali i na dosadašnjem kontinuiranom radu vaše udruge na promidžbi europskog zajedništva, te vašem dragocjenom doprinosu pristupanju Hrvatske Europskoj uniji. Paneuropska unija već godinama neumanjenim intenzitetom i žarom podupire Hrvatsku u njezinim europskim aspiracijama, te afirmira sliku Hrvatske kao zemlje koja svojom kulturom, tradicijom i zemljopisnim položajem nedvojbeno pripada Europi. Dopustite mi da se u nekoliko kratkih rečenica osvrnem na temu ovog skupa.

U promijenjenoj arhitekturi međunarodnih odnosa, u kontekstu novih izazova i prijetnji i novih odnosa moći između globalnih aktera, Europska unija ima jedinstvenu priliku da se nametne kao vodeći međunarodni čimbenik. Činjenica je da su svi današnji problemi i izazovi međusobno isprepleteni i suočavanje s njima

zahtijeva jačanje multilateralizma i suradnje na svim razina - što su europske države vrlo rano shvatile i ugradile u temelje Europske unije. Zahvaljujući svom multilateralizmu, ali i ekonomskoj snazi i predanosti izgradnji mira i sigurnosti, EU je mnogim državama svijeta uzor i najpoželjniji partner za suradnju. Upravo to joj daje potencijal da zauzme dominantno mjesto na međunarodnoj pozornici.

Naravno, osnovni preduvjet za ostvarenje ovog cilja je daljnje jačanje europskog jedinstva i složnosti. Posljednjih je godina Europska unija unaprijedila svoje jedinstvo i „suverenost“ provođenjem Zajedničke vanjske i sigurnosne politike i izgradnjom Europske sigurnosne i obrambene politike. U mnogim pitanjima vanjske politike pokazuje složnost (kao npr. nedavni zajednički odgovor na krizu u Gruziji), dok na druga pitanja još uvijek ne uspijeva odgovoriti jedinstvenim glasom. To je posebno razvidno iz aktualne rasprave o irskom odbijanju Lisabonskog ugovora i njegovim implikacijama na buduća proširenja EU-a, koje Hrvatska – kao kandidatkinja za članstvo u EU – posebno pažljivo prati. Pitanje proširenja usko je povezano s ulogom EU-a u multipolarnom svijetu, te se nadam da će se uvaženi sudionici ove konferencije, između ostalog, osvrnuti i na pitanje proširenja i ulaska Hrvatske u EU kao njezine 28. članice. Mislim da se svi ovdje slažemo o tome kako je članstvo Hrvatske u Uniji strateški interes i Hrvatske i Europske unije, te predstavlja značajan korak u jačanju europskog jedinstva i daljnjeg unapređenja uloge i utjecaja EU-a u suvremenom svijetu.

O tome, vjerujem, svjedoči i simbolični dodatak temi današnjeg skupa – „Hrvatska 2009.“

Želim Vam ugodan boravak u Opatiji i što konstruktivniju raspravu. Hvala lijepa.

Alain Terrenoire, predsjednik Međunarodne PEU

Dame i gospodo, dragi prijatelji Paneuropske unije, dragi profesore Pavo Barišiću, dragi Mislave Ježiću!

Još jednom ste nas primili u ovom prekrasnom gradu gdje se susreću povijest i kulture naših velikih regija, mediteranske i jadranske. Ovdje se križaju mnoga sjećanja, a mogu se ponovo roditi mnoge nade. Zahvalni smo Paneuropskoj uniji Hrvatske što je toliko mnogo dala i učinila kako bi opravdala put Hrvatske za njeno konačno pridruženje Europskoj uniji. Naravno, ovdje smo u Europi i nigdje drugdje. Zašto je trebalo toliko čekati? Zašto još uvijek treba čekati za Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Albaniju, Makedoniju, Kosovo, za Srbiju? Nisu li i one baš kao i druge države, europske države? Zašto je Europa morala toliko odgađati

za jednu veliku regiju europskoga jugoistoka koja je toliko patila početkom, tijekom i na kraju prošloga stoljeća? Iako je trebalo riješiti neke interne sukobe te u Bruxellesu i Europskoj komisiji postaviti kopenhavske kriterije koji su opravdali taj polagani pristup, zar im se nisu mogla otvoriti neka vrata, neka vrsta političke unije kako bismo ponovno bili u obitelji, a bez tolikog čekanja? Ne samo za vas, dragi prijatelji Hrvati, već i za sve narode ove regije kao i za one koji su od početka na zajedničkom tržištu, a koji nemaju tu teritorijalnu vidljivost Europe. Je li normalno da jedna velika povijesna ambicija, velika povijesna avantura kasni u realizaciji ovog prirodnog razvoja koji je već trebao biti završen? Je li normalno da još trebaju vize između Europljana? Je li to napredak? Ili je to prepreka koja je postavljena među samim Europljanima, unutar samog europskoga projekta. Mi u Paneuropi smatramo da je to greška i nastojimo svim sredstvima te našim utjecajem i prijateljskim vezama ispraviti ovo kašnjenje, potaknuti da se stvari brže rješavaju s obzirom da današnji svijet više ne čeka.

Ovaj je svijet u punom zamahu. Razvoj može posvjedočiti čitav niz netom odigranih događaja. Nije li prekrasna ceremonija otvaranja Olimpijskih igara u Pekingu istovremeno dokaz jedne nove sile koja se rađa? Taj razvoj Kine nije počeo danas već mnogo ranije slanjem ljudi u svemir, dok istovremeno Europa još uvijek čeka s projektom Galileo. Je li uobičajeno da ne gledamo stvari u lice? Možemo li shvatiti da svijet prošlosti više ne postoji? Europa mora gledati pravo stanje stvari i iz toga izvući zaključke. Vidjeli smo što se događa u Gruziji i konstatiramo da je rješavanje problema nasiljem nemoguće. Diplomacija bi trebala biti uobičajen način rješavanja problema u civiliziranim zemljama, a ne vojna sila.

Svjedoci smo i velike financijske krize koja dolazi s druge strane Atlantika, a s kojom se mi Europljani nismo suočili s potrebnom hrabrošću i inicijativom. Odluke koje su do sada donesene, za nas Paneuroljane su previše nacionalnog karaktera. Treba shvatiti da se današnji svijet promijenio, to nije onaj svijet od jučer, mi se sada moramo distancirati od ekscesa koji su rezultat financijskog liberalizma bez granica i bez kontrole. U naše međusobne razmjene, naše financijske razmjene treba unijeti striktna pravila, izbjeći zlouporabe jer tijekom tog vremena siromaštvo i dalje traje. Ako Europa bude sposobna pokazati da može biti primjer onome što je zabranjeno činiti i onoga što bi se trebalo učiniti za svijet, imat ćemo jednu dodatnu vrijednost koju nikada ranije nismo imali u povijesti. Istina je da Europa više nikada neće imati oblik imperijalističke, osvajačke sile. Naprotiv, Europa može u svome jedinstvu, u organiziranoj obrani biti moderno društvo 21. stoljeća, koje zna što se ne smije činiti i koje pokušava pronaći oblik koji će joj u budućnosti biti potreban, a to je otvoreno, tolerantno društvo, društvo kršćanskoga tipa, društvo koje ljubav stavlja kao prioritet. To mi Paneuroljani moramo poticati u ovoj staroj instituciji koju je osnovao Coudenhove Kalergi, unoseći mnogo dara, učinkovitosti i inteligencije u ovaj projekt, uz veliki

doprinos nadvojvode Otta von Habsburga. Ta nas Paneuropa zove da više radimo, više zahtijevamo, jer upravo je ona nekada osmislila današnju Europu, ona prati današnju Europu, ona ja ta koja će nam pokazati put sutrašnje Europe.

Doris Pack, zastupnica u Europskom parlamentu

Dragi prijatelji Paneuropske unije i time prijatelji Europske unije, s mnogočime se mogu složiti od ovoga što sam slušala, a u svome govoru ograničiti ću se na nekoliko misli. Kao što je Biskup točno rekao, puno se govori o suverenitetu i solidarnosti, no često se na krivom mjestu govori o tome, na primjer u onom trenutku kada se u Europskoj uniji trebamo pobrinuti za obrazovanje. Mnogo toga što je neophodno, nužno u obrazovanju kako bi se mladi ljudi odgojili da postanu Europljani, mora doći iz Europske unije. To ne će doći iz samih nacija, regija, naroda i prečesto se koristi riječ supsidijarnost, naravno da pokušavamo to zaobići.

Prije je bilo govora i o manjku suvereniteta, vjerujem da je to nešto što svima mora biti jasno. Europska unija može funkcionirati samo tada kada se nacionalne države, za čiju sam samostalnost i ja, u nekim područjima odreknu svoga suvereniteta. Europska unija ne može funkcionirati ako svatko radi što želi u svom području, u svojoj zemlji - tada Europska unija propada. No, Europska se unija također ne mora posvuda miješati, ne mora biti dio svega, to nije zadatak Europske unije. Ona treba uvažiti one razine koje postoje - lokalnu, regionalnu i nacionalnu, u području zaštite okoliša, potrošača, u unutarnjem tržištu. To je posve važno, a posebno politika izdavanja viza. To nije politika koju razrađuje Europska unija. Politika izdavanja viza nacionalna je politika i budući da se nacije nisu bile u stanju dogovoriti kako će izgledati ta zajednička linija izdavanja schengenske vize, upravo smo na mjestu gdje se nalazimo i nije ni čudo da se mladi Srbi često pridružuju raznim radikalnim pokretima, jer uopće ne znaju zašto bi se trebali zalagati za Europsku uniju, zašto bi trebali razmišljati europski, pošto ih je ta Europska unija isključila. Morate najmanje 24 sata stajati u redu kako bi dobili vizu i tada još ne znate hoćete li je dobiti. To pogađa ljude iz Srbije, Bosne i Kosova. Hrvati su sretniji i nemaju taj problem. Europski parlament se već godinama mnogim rezolucijama bori za izmjenu politike izdavanja viza. Sada se nalazimo na putu koji vodi do olakšavanja izdavanja viza no nismo još došli do te točke. Nadam se da će to biti uskoro jer je u interesu svih nas da se liberalizira način izdavanja viza. U suprotnom će u zemljama koje imaju tako strogi režim izdavanja viza doći do konflikata oko pristupanja Europskoj uniji, neće biti ljubavi prema Europskoj uniji već suprotan stav.

I u Njemačkoj, Francuskoj ljudi baš ne vole politiku Europske unije, politika se jednostavno ne voli. Ja ne volim njemačku politiku niti njemačke političare, dakle to nije nešto što treba voljeti. Politika ili političke smjernice ili bilo što što ima veze s politikom jednostavno se ne voli. Upravo zato moramo is perspektive Europske unije, toj Uniji dati dušu, odnosno ponovo otkriti njezinu dušu. Drugim riječima, u Europskoj uniji ništa se ne gubi ako sam Europljanin, tada sam i dalje osoba koja dolazi iz Opatije, Kvarnera i ne gubim ništa. Drugačije mogu živjeti u diktaturi gdje bi bila nametnuta kultura. Ne postoji europska kultura. Postoje mnoge, ali doista mnoge europske kulture i one imaju sreću što žive u Europskoj uniji, što im je tamo dobro jer im upravo Europska unija omogućuje da žive sukladno tim različitim europskim kulturama. Omogućuje im da su te kulture vidljive, da ih mogu negovati, da mogu očuvati vlastiti identitet, tradiciju i unijeti to u veliku Europu.

Smatram da moramo nastojati objasniti ljudima da je ta raznolikost nešto što odlikuje Europsku uniju. Upravo je raznolikost tih regija odlika. I kada kažem Hrvatska, onda naravno ne mislim na Zagreb, Dubrovnik, ne mislim na Istru niti Dalmaciju, Zagorje, nego na sve ono što čini Hrvatsku. Imajte na umu koliko je već u Hrvatskoj velika raznolikost tih područja i koliko je velika kulturna raznolikost u Europskoj uniji i sve se to može dogoditi samo u Europskoj uniji, može samo tu živjeti, uspijevati i cvasti. Iz tog razloga moramo to ponovno otkriti i to moramo dati svojoj djeci, dati im velike vizije. Ne možemo samo reći eto Europa živi u miru. Ne, to nije dovoljno, a osobito nije dovoljno u slučaju naših zemalja. Budući da su mnoge već doživjele rat, to znaju, no već rastu slijedeće generacije koje ne znaju što je bio rat.

Hrvatska je na putu upravo u tu Europsku uniju, i mogla bi već biti član. Hrvatska spada u Europu, Hrvatska spada i u Europsku uniju, ali problem je taj što mi očekujemo da će sve zemlje koje spadaju u Europsku uniju prvo riješiti svoje probleme a zatim učiniti kompatibilnim svoje strukture. Očekujemo da će svaka zemlja koja pristupi Europskoj uniji biti pripremljena u svemu onome što je potrebno. Da je to nužno vidimo u primjeru Bugarske i Rumunjske, tu to nismo tražili i sada imamo problem. Ne želim da se to isto dogodi s Hrvatskom ili drugim zemljama na zapadnom Balkanu, no jedno je sigurno; sve te zemlje, dakle Hrvatska i ostale imaju sigurnost s naše strane da će postati članice Europske unije kada i ako ispune uvjete, a u to spada i suradnja s tribunalom za ratne zločine, to još mora učiniti Srbija, Hrvatska je to napravila. Od Srbije ne tražimo ništa drugo nego što smo već zahtijevali od Hrvatske s kojom bi već bili puno dalje s pregovorima jer smo mogli započeti godinu dana ranije. Ali budući da smo tražili jednog osumnjičenog koji nije boravio u katoličkom samostanu, put do pregovora trajao je dulje vremena. Iz tog sam razloga vrlo zadovoljna što ste došli tako daleko.

Ako pomislim na aktualnu situaciju, puno su me puta to pitali na televiziji, radiju: doista je strašno što se dogodilo ubojstvo i ubojstvo kćeri odvjetnika prije nekoliko tjedana. No, dame i gospodo, činjenica da su se ta ubojstva dogodila ne znači da treba sputavati Hrvatsku na putu u Europsku uniju. Ta ubojstva počinjena su upravo zato jer postoje mafijaške strukture u Hrvatskoj, koje postoje i drugdje, i upravo ti mafijaši trenutačno se osjećaju ugroženima. Taj milje treba suzbiti, treba ih spriječiti kako ne bi plašili narod, jer njihov je cilj da nitko tko se nalazi pred sudom ne daje iskaz protiv njih. Što se Europske unije tiče, tražimo da se bitka protiv organiziranog kriminala i korupcije doista poduzme ozbiljno, a mogu reći da Hrvatska vlada to i čini. Iz tog razloga, koliko god su tužna i strašna ta ubojstva, ona ne smiju biti kamen spoticanja na putu u Europu. Naravno da Hrvatska vlada pokušava izaći s tim na kraj; to je doista teško ali kap po kap uspije izdubiti kamen.

Dame i gospodo, gospodin profesor maloprije je rekao da ne postoji svjetska vlada. Ne, ne postoji, no želim se vratiti na to. Postoji Europska unija, ona je davno bila osnovana i to je bio prvi odgovor

na globalizaciju koja se očekivala; što bi mi bili bez te Europske unije, dopustite da govorim sa stajališta Njemice. Nas doduše ima 80 milijuna ali i to nam ne će dalje pomoći ako smo na tržištu sami protiv Amerikanaca, Azijaca i ostalih. Jedini odgovor na to bila je Unija i proširenje, dovodenje ostalih zemalja u Europsku uniju, a u to jednako spada i Hrvatska.

Sarkozy je nedavno bio u parlamentu i održao je tri dosta zanimljiva govora. Svi su mu aplaudirali, čak su i crveni i zeleni rekli da je odlično govorio. Govorio je o svjetskoj vladi i maloprije me to podsjetilo kada ste vi spomenuli da ne postoji svjetska vlada. Možda će to još dugo vremena ostati utopija, ali to što mi danas doživljavamo jest upravo to da Europska unija povlači druge sa sobom; Amerikance, Azijate i to sve učestalije i samo tako svi skupa možemo svladati ovu zajedničku krizu.

Poštovane dame i gospodo, vjerujem da je pred svima nama zadaća, osobito pred Paneuropskom unijom, budući da tu sjede vrlo angažirane žene i muškarci koji se bore za tu veliku ideju a to je paneuropska ideja. Svi mi borimo našu bitku i želimo to predati našoj djeci i njihovoj djeci. Jutros sam održala predavanje na Sveučilištu u Zagrebu upravo na temu europske obrazovne politike, i mislim da bi trebali daleko više investirati u to da naša djeca razumiju koliko će se dobrog njima dogoditi, koliko će dobro živjeti budu li u Europskoj uniji. Treba ih ohrabriti prihvatiti Europsku uniju i koristiti šanse koje je Hrvatska već dobila iz predpristupnih programa, da budu mobilni, studiraju u inozemstvu, umrežuju vlastite škole s drugim školama, surađuju u okviru raznih programa. Mislim da je to izvršna ideja i ukoliko ju slijedimo budućnost će nam biti daleko svjetlija. Nadam se da će ova konferencija pridonijeti tome da steknemo prijatelje u korist vizije ove Europe, budući da je ta Europa danas postala stvarnost, valja na tome poraditi i istrajati radi budućih generacija. Hvala vam lijepa.

Anna Ibrišagić, zastupnica u Europskome parlamentu

Vaše ekscelencije, cijenjeni gosti, dragi prijatelji, iznimna mi je čast i zadovoljstvo biti ovdje sa svima vama i osjećam se kao kod kuće. Ne samo zato jer sam u prilici govoriti svoj jezik, već i zato jer osjećam da svi pripadamo istoj paneuropskoj obitelji, povezuju nas jednake ideje i vrijednosti, jednaka želja za dobro naše Hrvatske i naše Europe. Nažalost, u našoj brizi za dobrim ponekad nam ovako nepotrebni i glupi činovi kakvo je jučerašnje ubojstvo u Zagrebu, otežavaju zadaću. Ali to ne znači da treba prestati, ili da ćemo se prestati boriti. Upravo obrnuto, to samo znači da se trebamo još odlučnije boriti za to, da se stvari nazivaju njihovim pravim imenima te da se poduzmu potrebne mjere.

Potpuno se slažem s ocjenom koju je izrekla Doris Pack, da se upravo u ovom konkretnom slučaju radi o tome, da su potezi i mjere Hrvatske vlade, koja se odlučila razračunati s mafijom, učinili tu mafiju nervoznom. Oni se sada osjećaju ugroženima i posežu za prijetnjama i silom. Vaša je zadaća ovdje u Hrvatskoj, da u tom razračunavanju s mafijom istrajete, a naša je zadaća vani da vas u tome podržimo i da objasnimo Europi o čemu se tu zapravo radi. Europa se sama također nalazi pred mnoštvom izazova, ne samo onih koji se odnose na ovu regiju, već i drugih, jednako ozbiljnih.

Trenutačno preživljavamo jednu od najgorih financijskih kriza u proteklih sto godina. Treba sanirati štete, dati potporu zemljama koje su zbog te krize na rubu propasti, kao što je na primjer Island. Treba umiriti pučanstvo koje u panici podiže svoje novce iz banaka, zbog čega banke padaju u još veću krizu. Osim financijske, Europu je još prije nekoliko mjeseci zadesila jedna druga kriza, ona vezana za Gruziju. Reakcija Rusije stavila je Europu na kušnju, a Ukrajinu učinila krajnje nervoznom. I ne bez razloga. Kada god Rusija počne dijeliti putovnice građanima drugih zemalja, to se obično ne završi samo na tome. Znaju to i Čečenija i Moldavija i Gruzija. A kada se to dogodilo na Krimu, Ukrajina je izvikla svoje zaključke. Moji kolege u Europskom parlamentu iz baltičkih zemalja kažu mi: Anna, nemaš pojma koliko nam je svima laknulo kada smo ušli u Europsku uniju. Tako nam je drago da smo sada unutar Europske unije, a ne izvan nje. Razumijem ih i slažem se s njima. Upravo to je ono što motivira zemlje kandidate i zemlje koje teže ka članstvu u Europskoj uniji, da što prije odrade svoj dio posla i postanu punopravni članovi. Ne žele oni to zbog ekonomskog blagostanja Europe niti zbog jake socijalne zaštite, kao što to ponekad misle zemlje članice kako ja to zovem stare Europe, već one to žele stoga što Europu smatraju jamcem mira i sigurnosti.

Europa danas, 2008., ne samo za zemlje koje su se oslobodile komunizma, željezne zavjese, berlinskog zida, bodljikave žice na svojim granicama i rata koji su doživjele ili u čijoj su neposrednoj blizini živjele početkom devedesetih, predstavlja isto ono što je predstavljala za osnivače europske suradnje – jamstvo mira i demokracije. Toga se moramo prisjetiti kada neki lideri zemalja EU počinju raspravljati oko toga tko plaća više a tko manje članarine u EU, te koliko će koštati svako novo proširenje. Jer proširenje EU nije stvar koja se događa po inerciji i samo zbog toga što se EU proširivala od samog svog početka.

Proširenje EU treba sagledati i iz strategijskog i sigurnosnog kuta, jer politika je kao igra šaha. Postoji ploča sa zadanim kvadratima, na njoj postoje figure, i svaki puta u igri kada jedno polje ostane prazno, netko na njega stavi svoju figuru. Imali smo početak jedne takve igre s Ukrajinom nakon narančaste revolucije krajem 2004. i početkom 2005. godine. Tada smo svi euforično pozdravljali što se događalo, svaku demokratsku promjenu. Da su oni tada inzistirali da im se da neka konkretna strategija, perspektiva, mislim da bismo se svi u tome jednoglasno složili. Ali čim se kriza u Ukrajini smirila, čim nismo više osjećali neposrednu opasnost, europska je reakcija zahladila.

U svjetlu toga što se trenutačno događa u Gruziji, postavlja se pitanje možemo li i trebamo li dati Ukrajini brže članstvo u NATO-u i jasniju perspektivu u EU. Ja mislim da je malo prekasno, jer je u ovom trenutku Rusija upravo na putu da stavi figuru na to polje. Dati u ovom trenutku nekakav konkretan odgovor, datum ili članstvo, značilo bi samo onemogućiti odnosno jako otežati dijalog s Rusijom. A u ovom je trenutku dijalog s Rusijom neophodan ukoliko želimo stabilizirati situaciju u Gruziji.

Hrvatska se u tom kontekstu mora promatrati kao zemlja koja je učinila mnogo na putu da se približi, ali također bih ovom prilikom željela uputiti upozorenje da što prije završite vaš dio posla, a mi ćemo s druge strane raditi naš dio posla kako biste što prije

ušli. To ne govorim samo stoga što volim Hrvatsku i mislim da se treba što prije priključiti, to govorim zbog toga što očekujem još mnogo zbivanja u regiji. I ne bih željela da se zbog nekih drugih stvari uspori taj put Hrvatske prema Europskoj uniji, odnosno gdje povijesno spada.

Europa ima svoju ulogu u multipolarnom svijetu. Ponekad tu ulogu definiramo sami, a ponekad druge regije u svijetu traže od nas da se angažiramo i da budemo dio rješenja njihovih problema. Mi to i činimo. Europa je preuzela na sebe zadatke i veliku odgovornost u Čadu, Afganistanu, na Kosovu, u Bosni, Makedoniji, Gruziji. Ali je jedna stvar očita: zadatci i izazovi s kojima se Europa do sada povijesno suočavala uvijek su rješavani samo onda kada je Europa stajala ujedinjena i kada je čuvala svoj suverenitet.

Nitko od ranijih govornika spomenuo je supsidijarnost kao jedan od čimbenika koji će osigurati opstanak Europe. Slažem se, ali bih tu dodala još i čimbenik dragovoljnosti. Nekad protivnici EU pokazuju prstom na Sovjetski Savez koji je bio unija država što se raspala, i tvrde da će se to dogoditi i s EU. Međutim, razlika između EU i zemalja Sovjetskog Saveza jest upravo dragovoljnost, zajednički ciljevi i jedinstvo. Sovjetski Savez bio je nametnut i zemlje su bile članice zato što su morale. Europska unija počiva na dragovoljnosti i očuvanju naših zajedničkih interesa. Rusija to sve zna i zato čini sve da nas razjedini, bez obzira radi li se o političkim ili energetske interesima. Znamo to i mi, i zbog toga se borimo za zajedničke vrijednosti i naše ciljeve, jer samo tako možemo ostati snažni i samo ćemo tako obraniti suverenitet i osigurati sigurnu Europu, bez obzira radi li se o sigurnosnoj ili financijskoj krizi. Jedino kada smo zajedno možemo ostvariti onakvu Europu kakvu želimo ostaviti našoj djeci u nasljedstvo

Andrej Rahten, član Predsjedništva Međunarodne PEU

Poštovani gospodine predsjedniče, poštovani gospodine međunarodni predsjedniče, preuzvišeni nadbiskupe, dame i gospodo. Izuzetna mi je čast govoriti danas na ovome skupu i veoma sam zahvalan i vašem predsjedniku Pavi Barišiću što sam s njime imao priliku osobno razgovarati krajem rujna u Splitu. On mi je tada dao nekoliko informacija o važnosti ovoga skupa, a za mene kao povjesničara još je jedna epizoda bila vrlo važna u tom okviru. Naime, ja sam tada spomenuo gospodinu Barišiću kako se upravo u Opatiji 1912. godine održao jedan vrlo važan sastanak slovenskih i hrvatskih političara. Naime, 19. rujna 1912. godine bio je utemeljen zajednički izvršni odbor najjače slovenske političke stranke, Slovenske pučke stranke i najjače hrvatske stranke, stranke svepravaške organizacije koja je udružila sve

pravaše od Bosne i Hercegovine do Trojedne kraljevine i Istre. I tada mi je profesor Barišić rekao kako je upravo to mjesto gdje će se sada održati ovaj skup, ova konferencija hrvatskog paneuropskog gibanja. Upravo se nalazimo u zgradi gdje se održao taj sastanak, tada se zvao hotel „Stefani“, sada hotel „Imperijal“ i meni je drago što mogu danas, u ime slovenske paneuropske organizacije pozdraviti naše prijatelje. Puno se toga promijenilo nakon 1912. godine, bilo je puno događaja koji su bili sudbonosni za ova dva naroda. Čak i nakon toga je bilo pokušaja osnivanja zajedničke stranke bolje rečeno partije u kojima nama Slovencima i Hrvatima nije bilo baš ugodno, ali kao što je već prijateljica Ana rekla, sve je to bilo nametnuto, nametnuto različitim državnopravnim okvirima i nametnuto u različitim međunarodnim situacijama. Kao prvo, nakon 1918. tu je bio Versajski sistem zbog kojeg su upravo Slovenci i Hrvati morali puno toga platiti, a nisu bili ništa dužni. Nakon toga dolazi drugi svjetski rat, ponovo jedna vrlo teška priča za oba naroda. Zatim dolazi vrijeme totalitarizma u kojem su dva naroda bila prisiljena nekako živjeti i gdje, naravno, nije bilo puno vremena za razmišljanje o europskoj ideji. No ipak, što se tiče Slovenaca i Hrvata, u emigraciji je bilo dosta planova kako treba hrvatske i slovenske zemlje udružiti u Europskoj Uniji. I ako se nakon 1945. godine zapad Europe našao na jednoj strani željezne zavjese, a drugi na drugoj strani, treba reći da Slovenci i Hrvati nikad nisu gubili nadu da će činiti taj dio zajedničke Europe. I u tim teškim vremenima bilo je puno onih koji su zagovarali uključenje Slovenije i Hrvatske u zajedničku Europu. Preuzvišeni nadbiskup Devčić već je danas naglasio kako bi se sada, baš u ovom trenutku trebali prisjećati tih korijena, prisjećati tih povijesnih epizoda i naravno, poštovati raznolikost ovog dijela Europe i raznolikost Europe općenito. To je jedan od glavnih uvjeta da bismo i dalje raditi kao jedan zajednički projekt. Ako nema raznolikosti nema ni Europe, a to je danas vrlo dobro ilustrirala gospođa zastupnica Doris Pack. Slažem se s tom tezom, raznolikost Europe je ono što Europi daje njenu moć da bude veliki igrač i na međunarodnoj razini, da bude „global player“, kako se to danas kaže. To je moguće samo uz taj uvjet, jer treba znati, ako će Europa ustrajati u poštivanju zajedničkih korijena, a istovremeno i raznolikosti, ona će i dalje živjeti. Već je i naš utemeljitelj, Coudenhove- Kalergi 1971. godine u svojoj raspravi „Europa als Weltmacht“ pisao o tome i tamo vrlo jasno stoji da svi ovi narodi u Europi ne trebaju imati puno simpatija između sebe, ali ukoliko žele preživjeti, oni moraju surađivati. To je, smatram, i za nas jedna vrlo važna poruka našeg utemeljitelja, grofa Coudenhove- Kalergija. Pogotovo sada, kad se nalazimo u jednom razdoblju koje je već bilo predviđano s puno optimizma u raznim studijama, već je profesor Barišić govorio o tome, govorilo se o svjetskoj republici koja će nastati nakon što je pao Berlinski zid. Poznati povjesničar Francis Fukuyama već je tada govorio o „kraju povijesti“ i o tome kako će u cijelom svijetu prevladati liberalno- demokratski oblik uređenja država. Međutim, to se nije dogodilo, a puno je razloga što nemamo takav cilj koji bi se mogao ostvariti. Kao prvo, treba spomenuti da je Europa nakon 1945. godine puno radila na tome da svakom individualnom članu svoje obitelji, europske obitelji, omogući što je moguće višu razinu blagostanja i u tome je bila, moramo reći, barem što se tiče zapadnog djela Europe koji se najprije integrirao, vrlo uspješna. Europa još uvijek može služiti kao jedan vrlo dobar primjer socijalnog uređenja koji je vrlo blizu toga što je već i preuzvišeni nadbiskup rekao, kršćanskog socijalnog temelja, na kojem trebamo zajednički raditi. U tom smo dijelu bili uspješni, u tom je dijelu europska integracija bila uspješna. Što se tiče ostalih dimenzija našeg zajedničkog života, treba priznati da Europska Unija nije trebala mnogo raditi na sigurnosti za vrijeme hladnog rata. Zašto? Jer je postojao jedan veliki krov iznad zapadne Europe koji su sačinjavale SAD i NATO savez. To je činjenica. Taj je veliki krov

omogućio zapadnoj Europi da se razvija u smjeru blagostanja, a istovremeno, to je bilo iskorišteno i da se ta raznolikost o kojoj smo danas puno govorili i u neku ruku formalizira u jednom sistemu kojeg mi sada zovemo Europska Unija. Taj je sistem mogao preživjeti jer je imao tu, reći ću, sigurnosnu varijantu koja je omogućavala prevlast SAD u vanjskopolitičkom pogledu. Sada živimo u jednom drugom razdoblju, u razdoblju u kojem više ne postoji samo jedna globalna supersila, nego se opet bližimo multipolarnom svijetu, o čemu će puno razgovora biti i ovdje. Naravno da moramo sebi priznati da Europa mora obaviti dio zadaće koji se tiče i rada na sigurnosnom polju. Nije dovoljno govoriti da ćemo to ostaviti velikim silama kao što su SAD, da one trebaju ići, primjerice, na Bliski Istok i tamo raditi na stabilizaciji. Ne, to je danas zadaća i Europske Unije. Ana je već o tome govorila. Europska Unija je danas prisutna zapravo na svim važnim područjima gdje je naša pomoć potrebna, od Darfura, Čada i naravno, Afganistana, gdje pomaže i na civilnom području u izgradnji jednog stabilnog društva. Vidite, taj dio koji je bio zanemaren četrdeset i pet godina, možda i više za vrijeme Hladnog rata, to je jedna od zadaća koje sada stoje pred europskom Unijom i koja omogućava da ona uistinu bude suverena, kao što je rekao naš predsjednik međunarodne Paneuropske unije, Alain Terrenoire. To je ta dimenzija na kojoj još treba raditi i gdje moramo sasvim otvoreno reći da do sada nismo dovoljno napravili. Što se tiče Paneuropske Unije i vrijednosti koju mi predstavljamo, mislim da je to jedna vrlo važna zadaća koju imamo pred sobom. U ovom razdoblju od četrdeset i pet godina Europska Unija je uspjela ostvariti jedan model, model koji se temelji na različitim vrijednostima i taj model kojeg smo uspjeli ostvariti unutar Europske Unije trebali bismo, u neku ruku, postaviti i u cijelome svijetu. Globalizacija mora raditi za nas, a ne protiv nas, što znači da ćemo, ukoliko ne budemo proaktivni i ukoliko ne iskoristimo ovaj globalizacijski proces za intenziviranje svoje aktivnosti u smjeru promocije naših vrijednosti, mnogo izgubiti. Neće biti puno ovakvih šansi u budućnosti. Već je danas rečeno da živimo u multipolarnom svijetu u kojemu ima puno velesila koje također imaju svoje vrijednosti. Najveća je vrijednost Europe u tome što uspijeva sve ovo vrijeme, sva ova desetljeća nakon drugog svjetskog rata svoje vrednote proširiti i dalje. Samo Europska Unija koja će biti sposobna proširiti svoje granice na istok, jugoistok i tako dalje, samo takva Europa može živjeti dalje, a to znaju i naši partneri u svijetu. Poštovanje koje ćemo dobiti na temelju toga, dakle, našeg nastojanja da se širimo dalje, to je jedan kapital kojeg imamo u odnosu sa svim svjetskim silama. Već je danas bilo rečeno da postoji puno ovakvih samita Europske Unije

sa velikim silama u svijetu. Imao sam čast i odgovornost u pola godine slovenskog predsjedanja Europskom Unijom sudjelovati u organizaciji nekoliko takvih skupova. Uvijek sam uviđao gdje je ta vrijednost Europe, a ona je upravo u tome što možemo ovaj naš model kojeg smo uspjeli ostvariti promovirati u svijetu i oni nas slušaju. Neću reći da će nas uvijek slušati, ali samo ukoliko budemo proaktivni imat ćemo i njihovu potporu, tako da se sada kod nas postavlja jedno vrlo važno pitanje. Hoćemo li taj svoj model izgrađivati i dalje, hoćemo li pokušati za to pridobiti što više partnera u svijetu? Taj model moramo proširiti i na zemlje koje čekaju ulazak u Europsku Uniju. Slažem se, Hrvatska je tu jedno vrlo važno pitanje. Hrvatska je, zapravo, jedan test za Europsku Uniju. Je li ona nakon svih tih problema koji su nastali zbog Ustavnog ugovora uopće sposobna dalje proširivati svoje granice. Ne samo zbog granica kao takvih, nego zbog proširenja svog modela. Ukoliko je takva Europa to sposobna, onda mora primiti i Hrvatsku i to što ranije. Međutim, ako Europa ne uspije u tome, onda to nije, reći ću, loša vijest za Hrvatsku, nego i za cijelu Europsku Uniju kao takvu. Vidite, tu je velika zadaća Paneuropskog gibanja i Paneuropske Unije kao takve, da upravo kroz ove činjenice dalje nastavi raditi na ciljevima i vrednotama koje nas udružuju. Bilo je mnogo onih koji su rekli da nakon velikog proširenja iz 2004. Paneuropska Unija neće više imati mnogo posla. Mislim da to nije istina, mislim da upravo sada, u ovom razdoblju, moramo raditi još više. Veliko proširenje iz 2004. godine velika je stvar, ali nije dovoljna. To nije kraj priče o kojoj je pisao naš utemeljitelj Coudenhove-Kalergi i koju je potom, s tolikim žarom branilo njegovo carsko visočanstvo, dr. Otto von Habsburg. Mi moramo dalje raditi na tome i naravno, tu je i velika zadaća svih nas da pred očima imamo sve mogućnosti Europe povezane s ovom velikom pričom o proširenju Europske Unije na istok i jugoistok. Europa je uvijek mogla naći razne odgovore na teška pitanja. Danas više govorimo o svjetskoj financijskoj krizi, to je veliki problem, ali smatram da ga francusko predsjedništvo rješava na dobar način. Nakon tragedije 11. rujna 2001. godine i terorističkih napada u SAD, bilo je puno pitanja kakav će biti odgovor na ovakve izazove koji su, u neku ruku, i izazovi razlika između nas u svijetu. Nije dovoljno raditi samo na, reći ću to ovako, „hard power“ principu, nego moramo razvijati i „soft power“ varijante kako bismo odgovorili na sve ove izazove. Vidite, Europa je ponovo našla vrlo dobar odgovor na ovakve izazove- međukulturni dijalog. Upravo se nalazimo u europskoj godini međukulturnog dijaloga, što je vrlo važna stvar. Europa je ponovo pronašla jedan put, jedan model u kojemu se možemo zajedno suočiti sa svim razlikama u religijama i kulturama u ovom

dijelu svijeta, ali i u svijetu općenito. Ukoliko ćemo nastaviti tim putem, biti inovativni, a sljedeće je godine, kao što znamo, europska godina inovacije, smatram da će i Paneuropska Unija moći puno toga napraviti. Još jednom se nadam da ćemo to napraviti tako da i naši hrvatski prijatelji imaju puno više motivacije da nam u tom putu pomognu, a mi ćemo isto tako pomoći, jer to je naša zadaća koja je bila predstavljena već u vrijeme Coudenhove-Kalergija, a koju je desetljećima branio dr. Otto von Habsburg, a sada je red na nama i našem međunarodnom predsjedniku Alainu Terrenoireu da to što prije ostvarimo zajedničkim naporima i zajedničkim ciljevima. Hvala lijepa.

Siniša Grgić, predsjednik Europskog pokreta Hrvatska

Poštovani međunarodni predsjedniče, poštovani predsjedniče, počasni predsjedniče, dragi zastupnici u EP, preuzvišeni nadbiskupe, dragi naši prijatelji iz Hrvatske Paneuropske unije. Kao što je naš a i moj osobni prijatelj akademik Ježić rekao u najavi, naše dvije organizacije su sestrinske i imamo potpuno isti cilj, a taj je što skoriji ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Na tom programu zajedno radimo već duže vrijeme. Bez obzira što su u Europi Europski pokret i Hrvatska paneuropska unija u različitim političkim opcijama, u Hrvatskoj su naše dvije organizacije potpuno iste. Htio bih vam danas predstaviti neke rezultate koje smo u svojem radu postigli. Naime, upravo sam došao sa Koločepa, malog otočića kraj Dubrovnika gdje smo ovih dana raspravljali o tome što zapravo Hrvatska očekuje od EU pa bih vam po prvi puta predstavio neke od tih rezultata.

No, međutim prije nego počnem o tome govoriti, htio bih se, kao što je kolega Rahten malo prije spomenuo 1912. godinu, i ja osvrnuti na tu 1912. godinu. Nadvojvoda von Habsburg je rođen te 1912. godine, pa znači da je imao godinu i pol dana kada je bila 1914. godina, a znamo što se te godine dogodilo u Sarajevu, kada je činom atentata Hrvatska istjerana iz Europske obitelji. Nadam se da nećemo dočekati punih 100 godina izvan Europe, kao što nam neki predviđaju 2014. za naš ulazak u Europsku uniju, te da ćemo već 100-ti rođendan nadvojvode, dragog prijatelja Hrvatske, proslaviti u Uniji.

Kad već govorimo o povijesti, rekao bih nešto i o razdoblju od 1941. do 1945. koje mnogi ovih dana aktualiziraju. Ja sam mlad čovjek a mislim da je potrebno da mi svi mlađi na o tome trezvenije razmišljamo. Ovo se razdoblje često puta danas u Hrvatskoj krivo interpretira i cijelo vrijeme nam se nameće osjećaj odgovornosti kao da smo mi Hrvati bili neki fašisti ili da smo sudjelovali na krivoj strani, što povijesno nije točno. Naši su djedovi krajem 1930-tih godina plebiscitarno glasali za Hrvatsku seljačku stranku – HSS, ona je bila apsolutni pobjednik na parlamentarnim izborima. Prema tome ni u kojem slučaju Hrvatska nije bila bliska fašizmu, dapače tu tezu o hrvatskom fašizmu najvećim dijelom potežu hrvatski boljševici, dakle oni koji su bili pripadnici jednog totalitarnog sustava a sada sebe nazivaju velikim antifašistima i u Hrvatskoj nam prodaju tu jeftinu priču gdje bi se mi kao hrvatsko društvo trebali ponovno dijeliti na relaciji fašizam-antifašizam. Oni u biti ne žele priznati činjenicu da su oni sami bili s tim fašistima, ili bolje rečeno nacional-socijalistima, u savezu sve do samog napada Hitlera na Sovjetski savez. Prema tome, nije istina i jednostavno to odbijam prihvatiti da bi se ijedan hrvatski boljševik ili komunist kako se već zvao, podigao protiv terora koji je vladao sve dok Hitler nije napao njihovog glavnog vođu Staljina. Mislim da povijesno treba biti iskren prema svim tim činjenicama i da Hrvati ne trebaju nositi tu hipoteku fašizma jer nemamo veze s tim i znamo da su to bile trupe koje su tenkovima osvojile vlast, dok je hrvatski narod, kao što sam već rekao, plebiscitarno glasao za jednu potpuno drugu opciju. To su povijesne činjenice. Zato mislim da mi mlađi sebe trebamo kloniti od toga, jer sramota je da u 21. stoljeću u Hrvatskoj još uvijek slušamo priče koje nam prodaju upravo zagovornici totalitarnih sustava.

No, sada bih prešao na temu o kojoj sam počeo i o kojoj smo raspravljali na Koločepu. Dakle, otok Koločep je smješten neposredno kraj Dubrovnika, mali lijepi hrvatski otočić s oko 120 stanovnika na kojem smo pokrenuli jedan projekt pod nazivom „Otok znanja“ gdje želimo prije svega razviti model društva znanja ovakvim edukativnim skupovima i raznim sadržajima oživjeti taj otok kroz cijelu godinu a ne samo u sezoni. Dakle, u 20 dana koliko smo imali tu našu konferenciju okupili smo oko 500 glavnih stavotvoritelja (engl. *opinion makera*) na način da smo u bazi podataka odabrali desetak tisuća najvažnijih ljudi po raznim kriterijima koje smo smatrali najvažnijima, među njima smo anketirali one do kojih oni sami najviše drže. Preporučili su prosječno po 4 osobe. Tri tisuće ljudi je odgovorilo, dakle ukupno smo stvorili novu bazu od oko 12 tisuća ljudi. To smo reducirali na one koji su imali dvije i više preporuka i njih smo pozvali na Koločep. Od tri tisuće ljudi, koliko ih je bilo pozvano na Koločep, 500 ih je stvarno došlo. Podijelili smo ih u osam grupa: poslovni ljudi, prosvjetari, liječnici, pravnici, aktivisti civilnog društva koji se bave ljudskim pravima, lokalni političari i da dalje ne nabrajam ostale, koji su svi zajedno donijeli neke zaključke. Jedno od važnijih pitanja koje smo im postavili bilo je „Kakav je vaš stav prema EU?“. Redoslijedom pozitivnih odgovora su

prosvjetari, zatim liječnici, pravnici, novinari, te aktivisti civilnog društva. Stav je uglavnom većine pozitivan ili donekle pozitivan u odnosu na EU. Zanimljivo je reći da su Hrvati dosta sazreli u smislu bilo kakvih integracija i sličan je raspored prema ideji Mediteranske unije. Ali, zabrinjavajući je stav da vodeći hrvatski intelektualci sebe ocjenjuju s jedva dovoljan u smislu poznavanju institucija EU i na tome moramo svi zajedno poraditi. Uopće, ta komunikacija Europske unije prema hrvatskim građanima očito ne ide dobro sve dotle dok nam vodeći ljudi društva sami sebe ovako samokritično ocjenjuju. U kontekstu današnje rasprave, imamo još zanimljivije pitanje. – Kako se osjećaju hrvatski građani, s čime se identificiraju? – Među navedenih 500 sudionika koji su sudjelovali u radionicama na Koločepu, većina se izjasnila da se osjećaju i Hrvatima i Europljanima, znači da nacionalni identitet možemo zadržati bez ikakve opasnosti da se istovremeno osjećamo i Europljani. To nije nikakav problem i taj višestruki identitet je nešto što ne smeta nikome od nas.

Završio bih time da Europski pokret Hrvatska i Hrvatska Paneuropska unija nastavljaju dalje zajedno raditi. Hrvatskoj Paneuropskoj uniji čestitam na organizaciji Konferencije i nadam se da ćemo u nastavku čuti još puno korisnih ideja. Hvala lijepa.

Rudolf Logothetti, savjetnik u Ministarstvu obrane Republike Austrije

Vaše carsko visočanstvo, gospodine predsjedniče, vaša Ekselencijo, poštovani članovi

Europskoga parlamenta, dragi Mislave, dragi paneuropski prijatelji. Molim za razumijevanje ako započinjem sa standardnom rečenicom koja priliči upravo svim državnim službenicima a koja je primjerena u ovakvim prigodama – danas ću iznositi svoje osobno mišljenje koje se nužno ne mora poklapati sa službenim mišljenjem mog poslodavca. Može biti preklapanja, ali i ne mora.

Dame i gospodo, gospodin Barišić je upravo izložio definiciju suvereniteta, od početaka do danas. Htio bih tek ukratko skrenuti pozornost da se pojam suvereniteta uvijek tumačio u odnosu na neko određeno vrijeme i da ga se *uvijek* tumačilo u smislu pojedinoga vremena i potreba toga vremena. Čak i u ono vrijeme kad je pojam suvereniteta bio toliko razvučen, kad je vodio pretjeranom nacionalizmu. Danas su zahtjevi u Europi, potrebe u Europskoj Uniji, obilježene time da možemo govoriti o takozvanoj „umreženoj suverenosti“, suverenosti kad su zemlje članice već toliko međusobno isprepletene da se ta isprepletenost više ne može poništiti a da se ne nanese šteta zemljama članicama. S druge strane ta se suverenost prema van već može razumijevati i shvaćati, a već se i tako shvaća, kao suverenost Europske Unije a ne kao suverenost zemalja članica, što ne vrijedi samo za one male, a pogotovo za njih, nego također i za velike države članice. Iako se izvan Europske unije bilateralnim kontaktima s pojedinim zemljama, prije svega s velikima, pokušava staviti na kušnju jedinstvenost i unutrašnja povezanost Europske unije, ipak postaje sve realnija činjenica da Europska Unija na globalnom planu može i mora djelovati u ime država članica. Ne znam možemo li danas već govoriti o multipolarnom svijetu, ali u svakom slučaju se krećemo u tom pravcu.

Koji su to faktori koji određuju svjetsku silu, kad možemo reći da je netko svjetska sila? Koji su to kriteriji? Uvijek iznova i još uvijek se na prvom mjestu navodi vojna moć, vojna sila. Nameće se i pitanje: Čemu uopće vojna sila? Čemu to služi? Na aktualne prijetnje koje poznajemo iz svih analiza opasnosti s vremenom se više neće moći odgovoriti samo vojnom silom. Sve se više pokušava civilnim i gospodarskim sredstvima rješavanja kriza

dati odgovor na vojnu silu, a sve se manje na vojnu silu odgovara vojnom silom. Daljnji kriterij je pitanje gospodarske moći. No, na kojim područjima? Naftne zemlje imaju na području opskrbe naftom i energijom bez dvojbe ogromnu gospodarsku moć, no je li to dovoljno kad se relativizira moć zemlje koja nudi naftu, može li se od zemlje koja nudi naftu postati globalna sila? Kako stoji stvar s isporučiteljima drugih sirovina, imajte samo na umu sve one manje ili veće afričke zemlje koje su također bogate sirovinama i koje nisu globalni akteri niti to ikada mogu postati. Naprotiv, one su primatelji, one su klijenti većih sila, također i Europske Unije, ili to mogu postati. Još jedan kriterij jest broj stanovnika. Je li broj stanovnika sam po sebi odlučujući za to predstavlja li netko globalnu silu ili ne? U određenoj mjeri jest. Južna Amerika svakako pokazuje da to ne mora nužno biti samo broj stanovnika neke zemlje. I do nedavno bio je upravo isti slučaj s Kinom i Indijom kad samo broj stanovnika nije bio dovoljan. Prvo moraju biti zadovoljeni svi kriteriji, tek tada možemo govoriti da je netko globalni igrač («global player»). Općenito razlikujemo, Rahten je to već spomenuo, između «hard» (tvrdih) i «soft» (mekih) sila. SAD se obično označava kao tvrda sila a Europska unija kao meka sila. Između se, naravno, još neosporno nalaze globalni igrači, kao primjerice Rusija, te se možemo zapitati je li ona tvrda ili meka sila ili je li ona uopće neka sila. Ona je bez dvojbe sila i primjereno tomu mora je se uzimati ozbiljno, budući da ima, naime, relativnu prednost što raspolaže s određenim rezervama energenata. Odnos Europske unije s Rusijom je vrlo osjetljiv i složen i vjerujem da ga se ne može i ne smije rješavati kavanskim politiziranjem. Također vjerujem da je politika gospođe Merkel, zauzimanje opreznoga stava u pristupu rješavanju toga problema, sigurno pravilan put.

Ima još i treća oznaka kojom se prije svega rado koristi članica Europske komisije Benita Ferrero-Waldner, ne znam je li ju je ona izmislila ali je ona u svakom slučaju koristi, tj. da je Europa tzv. «smart power» (pametna sila). Meni se dopada taj izraz budući on nema nikakve veze s površnim izrazom «lijep» ili «lijepa pojavnost». Vi ga vjerojatno poznajete iz literature, iz određene političko-znanstvene literature, pojam tzv. «smart bombs» (pametne bombe). To su ona oružja koja kad se koriste uvijek točno pogađaju cilj a da ne uzrokuju veća površinska razaranja. To je ono čime se odlikuje, ili bi se u najmanju ruku trebala odlikovati, Europska unija u svojem globalnom pristupu: ciljane primjena odgovarajućih mjera. Potencijal koji Europska unija posjeduje u svakom je slučaju respektabilan, ne smije ga se podcijeniti. Ali, kod na početku već spomenutog problema zajedničke vanjske i sigurnosne politike, upravo tu još uvijek imamo 27 manje ili više različitih mišljenja koje valja povezati. Uskoro, nadam se, imat ćemo ih 28. Međutim i tu se pojavljuje pitanje hoće li se sve pojednostaviti kad će sve više država pridonositi tom povezivanju. I upravo to načelo jednoglasnosti na području vanjske i sigurnosne politike mnoge države članice posebno zlorabe. Unatoč tome, mogu se prepoznati jasne zajedničke linije. Valja utvrditi

zajedničke interese, zajedničke europske interese koji su više nego samo zbroj interesa zemalja članica.

Moram napomenuti da je u Europskom parlamentu jedan čovjek, naime gospodin von Bogau, koji neumorno zahtijeva identifikaciju i promicanje zajedničkih europskih interesa - zastupanje takvih zajedničkih interesa prema van putem jedinstvene diplomatske službe Europske unije, putem visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku, prema Ugovoru iz Lisabona također i u Komisiji, te putem same Europske komisije kao takve. Najkonkretniji primjer za zastupanje globalnih interesa i globalnih zahtjeva Europske Unije, zajedničkoga nastupa na jednom području a to je svakako na području europske sigurnosne strategije, može se naći u tzv. Solaninom dokumentu iz 2003. godine. Iako je ta sigurnosna strategija bila reakcija na događaje od 11. rujna 2001. godine, ona je u svojoj egzistenciji od velikog značaja za Europsku Uniju. Samo skrećem pozornost da je mnogo toga što se poduzima u Europskoj Uniji jednostavno tek reakcija ili je bila reakcija na nešto. Samo se sjetite, u regiji ste to vi i doživjeli, ta zajednička sigurnosna i obrambena politika bila je samo reakcija na tragične događaje ovdje, događaje u ovoj regiji. Prije toga nitko nije ni znao da postoji zajednička vanjska i sigurnosna politika ili da bi se je trebalo i moglo stvoriti. Trenutno se pod francuskim predsjedništvom pokušava ponovno vrednovati europska sigurnosna strategija. Osnovni je problem da se uopće ne radi o pravoj strategiji, nego je to politička izjava o namjeri, politički dokument o namjeri. Mnogi to vide drugačije, no ja osobno to ne vidim samo kao manu, nego čak kao šansu, jer je time dana mogućnost da se ne samo preispitaju aktualne opasnosti za Europsku uniju i zacrtaju putovi kako se nositi s tim opasnostima, nego da se općenito razmotri i definira uloga Europe u svijetu. U kratko sažetoj strategiji to uopće ne bi bilo moguće.

Europska unija se u Europskoj sigurnosnoj strategiji izričito izjasnila za multilateralizam i priznavanje međunarodnoga prava. Time je u toj Europskoj sigurnosnoj strategiji položena osnova za svjetsku vladavinu međunarodnoga prava. Time se EU razlikuje od mnogih, moglo bi se reći od svih drugih globalnih aktera koji pretendiraju da budu i tvrde da su velike svjetske sile.

I nadalje će Europska Unija svojom politikom prema susjedima nastojati napraviti „prsten“ oko svog teritorija, pritom mislim na područja Kavkaza, Crnoga mora i centralne Azije, ali naravno, gospodine predsjedniče, i regiju Sredozemlja. Sigurno se tom politikom prema susjedima ne misli na jugoistočnu Europu, jer za to postoji jasna perspektiva pristupa i to za sve države ove regije. Dozvolite da citiram: „Bez država jugoistočne Europe, europska integracija ostaje nepotpuna.“ Taj citat bi mogao biti iz nekog paneuropskoga dokumenta, ali to nije, nego potječe iz još uvijek važećeg programa austrijske savezne vlade koja doduše smijenjena na izborima 28. rujna. Izjašnjavanja i nastojanja Austrije glede integracije jugoistočne Europe - to ovdje nije potrebno dodatno spominjati.

Za sveobuhvatan pristup rješavanju kriza svih vrsta - od neposredne opasnosti po sigurnost pa do svladavanja aktualnih financijskih i gospodarskih problema, nužna je i nadalje veća solidarnost nego je to ponekad vidljivo. Gospodarstvo Europe je već tako blisko isprepleteno da je na globalnoj razini razumno i korisno samo zajedničko djelovanje i istupanje. A to zajedničko djelovanje mora se zasnivati, a to je i opet specifičnost Europe, na poštivanju zajedničkih vrijednosti Europe. A upravo po tom se izjašnjavanju za vrijednosti razlikujemo od ostalih aktera u multipolarnom svijetu. Europske vrijednosti su upravo one na kojima se zasniva jedinstvenost globalnog postupanja Europske Unije. Preventivna vanjska politika na osnovi vrijednosti može se prepoznati upravo u tome što je Europska Unija jedini akter u multipolarnom svijetu koji zaključenje pojedinih ugovora veže s poštivanjem ljudskih

prava. Tu vrstu uvjetovanog sklapanja ugovora nećete naći ni kod jednog drugog globalnog aktera.

Svakako, predstavnik hrvatskog Ministarstva vanjskih poslova ima pravo u jednom dijelu zajedničke vanjske i sigurnosne politike, naime europske sigurnosne i obrambene politike treba još puno toga učiniti. Tko bi to znao bolje nego ja, koji dolazim s tog područja. No, upravo područja sigurnosti i obrane su i nadalje ključna područja tradicionalno nacionalno-državnog suvereniteta pojedinih država članica. Može se postaviti pitanje je li zadržavanje razumno, pogotovo s obzirom na poznate brojke. Europske države članice, primjerice, izdvajaju za obranu 50% od iznosa koji SAD izdvajaju za obranu, no postižu tek 20% efektivnih kapaciteta. To mora da je tako i opet zbog raspršivanja na 27 različitih dijelova i tu valja još puno toga učiniti. Za to je sigurno pravi odgovor Europska agencija za obranu. Također i zato što s djelomičnim prenošenjem suvereniteta na tom području pokazuje put drugima.

Dame i gospodo, već više puta spomenuto načelo supsidijarnosti, pravilno primijenjeno na području vanjske i sigurnosne politike, značilo bi znatno više zajedništva na tom području nego dosada i nadvladavanje tradicionalno prenošenih nacionalnih suvereniteta pojedinih država. Nasuprot tome, neka druga područja europske politike u svojim kompetencijama mogla bi se vratiti pojedinim državama članicama. Suverenost prema van a supsidijarnost prema unutra. To su strukturni problemi u Europskoj uniji koji su rješivi i koji se mogu riješiti, a koje se i mora riješiti, ako Europska unija želi biti vjerodostojan akter u multipolarnom svijetu

Andrej Lepavcov, savjetnik predsjednika Vlade Republike Makedonije

Poštovani počasni predsjedniče Međunarodne PEU dr. Otto von Habsburg, poštovani predsjedniče Međunarodne PEU gospodine Terrenoire, poštovani članovi Parlamenta, dragi kolege, dragi domaćini, predsjedniče Barišiću, počasni predsjedniče Ježiću. Uvijek je lijepo biti ponovno s vama i hvala vam na prilici što mogu govoriti na ovoj konferenciji. Opatija je veliki dio povijesti i moje obitelji, jer su moj djed i baka, pokušavajući izbjeći komunističke represije u Makedoniji poslije II svjetskog rata, živjeli u Opatiji. Pogotovu moj djed koji je bio slikar i živio je u Opatiji 33 godine. Kasnije su emigrirali u Švicarsku. Uz to osjećao sam uvijek povijesno partnerstvo i prijateljstvo između Makedonaca i Hrvata. Pokušat ću povući određene paralele

između Hrvatske i Makedonije, u kontekstu njihove europske integracije kao postkomunističkih zemalja koje dobivaju svoju neovisnost nakon krvavog raspada bivše jugoslavenske federacije, pogotovu u ovim teškim vremenima financijske krize i sve većeg jaza između zapada i Rusije i porasta novih ekonomskih snaga, a to su Indija i Kina.

Osobno sam slušao mnogo govora kako će prva godina biti odlučujuća za takozvani zapadni Balkan, a 2008. biti će godina kada će EU upravljati sveukupnim procesom proširenja i sličnih aspekata. Primjerice, moja zemlja Makedonija suočila bi se s mnogo izazova s obzirom na europske i euroatlantske integracije. To je godina kada smo očekivali dobro zasluženu pozivnicu u NATO zajedno s drugim budućim članicama, Albanijom i Hrvatskom. Kao za zemlju kandidata to je početak pregovora za članstvo u EU. Trenutačne okolnosti ne pružaju nam baš puno slobode govoriti i predviđati najbolje scenarije koje svi želimo za sve nas u ovoj regiji. Za Hrvatsku se iskreno nadam i uvjeren sam da će pregovori završiti do kraja 2009. te da će otvoriti put za konačno uključanje u EU i raščišćavanje političke volje u EU, tj. utvrđivanje da je Hrvatska spremna za EU.

Također članstvo u NATO-u jako je važno za stabilnost u regiji i doista nam je drago za Albaniju i Hrvatsku koje su postale članice NATO-a ove godine. Unatoč pretrpljenoj agresiji prilikom raspada Jugoslavije, što je ostavilo duboke ožiljke na ljudima u životima koji su izgubljeni i imovini koja je uništena, Hrvatska je uspjela kanalizirati svoj nacionalni duh i izgraditi modernu državu s funkcionalnim slobodnim tržištem, impresivnom infrastrukturom za prijevoz i turizam, s institucijama na lokalnoj i centralnoj razini koje mogu biti primjer i starijim demokracijama.

Nakon pada komunizma u istočnoj Europi, pred nama Makedoncima pojavila se također prilika za neovisnost, kako da pretvorimo Socijalističku Republiku Makedoniju, kao bivšu članicu Federacije Jugoslavije, da sada postane neovisna demokratska država. Nakon uspješnog referenduma 8. rujna 1991. godine ta stara želja makedonskog naroda započela je svoj put, iako naš put i prema EU i prema NATO-u nije bio jednostavan niti dosljedan niti stabilan. Pretrpjeli smo dvije velike krize u vrlo kratkoj povijesti, kao npr. za vrijeme krize na Kosovu kada smo primili preko 3000 izbjeglica tijekom operacije snaga NATO-a nakon koje su se vratili natrag kućama u Kosovo. Druga kriza bio je oružani sukob s albanskim pobunjenicima 2001. godine koju smo uspješno nadvladali potpisivanjem Ohridskog sporazuma i uspjeli

smo sačuvati prava Albanaca u njihovoj domovini Makedoniji.

U ovim vremenima povijesnih promjena u regiji naše članstvo u NATO-u imalo bi ključni učinak i na stabilnost regije i Europe. Razrješenje preostalih neriješenih pitanja u regiji samo je jedna strana sigurnosne jednadžbe u regiji Balkana. Paralelno s time sa sigurnošću, stabilnošću i prihvaćanjem u članstvo zemalja regije koje su sposobne ispuniti svoje obveze, naravno, to sve skupa zaokružuje cjelokupnu strategiju. Više članica NATO-a na Balkanu znači stabilniji Balkan i manje snaga NATO-vih snaga na Balkanu. Kako su Makedonci toplo dočekali neovisnost i sama Makedonija težila je prema članstvu demokratskih obitelji Zapada. To je bio ključan i bitan događaj za cijelu regiju, no došlo je do veta na naše članstvo u NATO-u. Sve je to uslijedilo nakon nerješavanja važnih pitanja iz prijedora koji smo imali s našim susjedima. Radi se o odnosima s Grčkom, gdje se postavljalo pitanje granica, promjene nacionalnih obilježja, nacionalne zastave i naziva države. Pristali smo postati članicom NATO-a pod, moram reći, ponižavajućim imenom države kao Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija. To je reguliralo i naše članstvo u drugim međunarodnim organizacijama.

No i dalje moramo braniti pravo na uporabu našeg imena i na međunarodnoj razini. To je ime koje je 125 država svijeta priznalo, jučer je to ime priznala i Indija. Dakle, ova politika ne smije biti shvaćena kao neprijateljska, jer mi ništa nikome ne uskrađujemo niti nijećemo, nego želimo da nas se prepozna i da nas se pusti da ostanemo takvi kakvi jesmo. Moja nacija, moj narod ne može biti stabilan, a i teško će to biti ako moramo okolo hodati na koljenima. Kako ćemo obogatiti kulturnu raznolikost ako nam se ne dopusti da budemo ono što jesmo? Zbog toga EU ne bi smjela dopustiti daljnji sukob s Grčkom i da to postane preduvjet za početak pregovora Makedonije za članstvo u EU. Kao što je bio slučaj do sada sa svim zemljama kandidatima, i Makedoniji bi trebalo dopustiti da bude uključena u proces pregovora samo prema kriterijima Kopenhagena.

Još nešto što otežava situaciju ne samo nama nego i svima drugima u regiji, možda čak i Hrvatskoj. Kada će EU nadvladati teškoće glede ratifikacije Sporazuma iz Lisabona? U tom smislu ohrabrujemo inicijativu francuskog, češkog i švedskog predsjedništva da se pojača razumijevanje cjelokupnog procesa proširenja. Primjerice, već imamo trogodišnje razdoblje statusa kandidata za članstvo u EU, ali bez ikakvog početka pregovora. Već više od 7 godina provodimo stabilizaciju o pridruživanju i progresivno usklađujemo

naš pravni sustav s onime iz EU. Dakle, početak pregovora bit će pozitivan pomak ne samo za Makedoniju nego za sve zemlje u regiji, što će pridonijeti gospodarskoj stabilizaciji i prosperitetu zemlje. Bit će to dodatan poticaj za ubrzanje reformi i jasan signal regiji da je europska perspektiva stvarna i izvediva uz reforme i predanost. Ova perspektiva za članstvo u EU pripomogla je stabilizaciji balkanske regije, dok Europa ima političku i moralnu odgovornost da se i dalje drži otvorenom i kredibilnom. Na našoj nedavnoj Paneuropskoj konferenciji u Ohridu razgovarali smo o politici štapa i mrkve koja se koristi u ovoj regiji kako bi se zemlju motiviralo da učini što više i više u procesu. Taj je pristup djelomično uspješan, danas je vrijeme da bacimo mrkvu.

Druga pitanja koja je Hrvatska nadvladala tijekom 1990-tih godina, liberalizacija. Dakle, mi imamo generaciju Makedonaca, 67% mladih ljudi koji nikada nisu posjetili neku zemlju izvan Makedonije. Mislim da je taj postotak mladih ljudi u Srbiji još viši i mislim da je to strašno. Možete zamisliti kako se ti mladi ljudi osjećaju, kakve su njihove perspektive i izgledi, kakvo je njihovo viđenje na to kako njihovi prijatelji na fakultetima i u srednjim školama žive? Primjerice, ja sam 1990.-tih studirao, a u to vrijeme nismo imali režim za vize sa istočnim blokom Poljskom, Mađarskom, Rumunjskom. Imao sam tada priliku putovati. A danas čak i sa susjednom Bugarskom imamo vizni režim i to je za nas velika frustracija. Doista sam sretan što Hrvatska to nije doživjela. Neke su zemlje 90.-tih imale vizni režim s Hrvatskom, no to već odavno ne vlada. To je velika prednost za mlade ljude u Hrvatskoj kao i za poslovne ljude. Ove godine definitivno ćemo finalizirati sve tehničke aspekte liberalizacije viznog režima s novim granicama, viznim centrom, dakle sa svim što je potrebno i iduće godine čekat ćemo političku odluku da se taj proces i finalizira jer u Makedoniji živi 2 milijuna ljudi. Svi koji su željeli već su otišli. Ako još nekih 15.000 želi napustiti Makedoniju, to nije opasnost da će Makedonci preplaviti Europu.

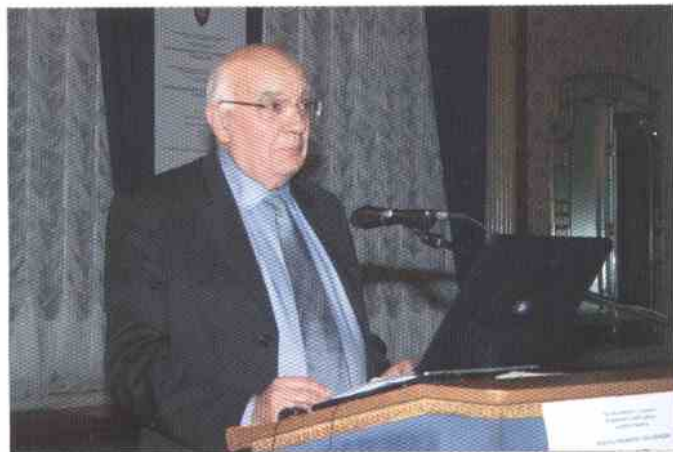
Dame i gospodo, doista je došlo vrijeme da revitaliziramo proces natjecanja u Europi, jer Europa jednostavno ne može isključiti takozvane zapadnobalkanske narode ili ih ukloniti s fokusa ovog procesa kao što smo to nedavno osjetili nakon krize u Gruziji i rastuće zabrinutosti glede financijske krize globalnog tržišta. Perspektive EU uspjeh bi bio dividende dugoročne financijske, političke i ekonomske stabilnosti cijele regije Balkana. Iz perspektive naroda u regiji uspjeh bi značio zamjenu balkanske povijesti s europskom budućnošću.

I na kraju, želio bih ukratko komentirati jučerašnji događaj u Hrvatskoj. Prije nego sam sinoć doputovao u Hrvatsku u Makedoniji su Hrvatska televizija i Nova TV, najpopularnije TV postaje koje se gledaju u Makedoniji, prikazale događaj ubojstva u Zagrebu što me jako neugodno iznenadilo. No, kao što je i gospoda Pack rekla, to ne bi smjelo promijeniti izgled Hrvatske, to nije incident odnosno slučaj koji bi mogao promijeniti mišljenje Makedonaca o njihovim prijateljima Hrvatima kao narodu koji su i Europljani i koji imaju zemlju koja je već spremna postati članicom EU. Mislim da zbog navedenog slučaja nema mjesta nikakvoj panici ni analizi u tom smislu i mislim da će i premijer Sanader riješiti tu neugodnu situaciju. Hvala lijepa.

Jean Claude Empereur, potpredsjednik PEU Francuske

Ekscelencijo, poštovane dame i gospodo, dragi članovi i prijatelji Međunarodne paneuropske unije!

Kad danas sagledamo situaciju u Europi, s obzirom na multipolarni

svijet, ono što nas iznenađuje je činjenica da postoji jedan pojam na koji se uopće ne može naići u europskom jeziku, a to je neovisnost. Vrlo čudno za jedan prostor od pola milijarde stanovnika, za jednu veliku europsku silu. Govorimo o stvaranju Europske unije, o europskoj valuti, tržištu, ali gotovo nigdje ne nailazimo na pojam neovisnosti.

Nedugo su se Europljani, Europa, Europska unija morali suočiti sa dva geopolitička izazova. S jedne strane, to je geopolitički izazov tradicionalnog tipa, tj. sukob između Rusije i Gruzije, a s druge strane imamo geopolitički izazov novog tipa, a to je nova financijska kriza američkog porijekla i koja će ubrzo postati gospodarska kriza.

Dakle, Europa je s jedne strane povezana s „ruskim“, a s druge strane s „američkim“ izazovom. Europljani polako shvaćaju od čega se sastoji globalizacija koja je godinama bila predstavljena kao jedan miran fenomen, koja se čak bila opisivala kao kraj povijesti. Globalizacija je fenomen koji ima i svoje dobre strane, ali i fenomen koji predstavlja žestoko natjecanje između svjetskih aktera u različitim područjima kao što su znanost, kultura, tehnologija, obrana i vjera, u kojem Europljani ako žele preživjeti moraju zauzeti mjesto ključnog aktera na svjetskoj sceni i pri tom izgraditi svoju nezavisnost, organizirajući vlastitu moć, potvrđujući vlastiti suverenitet. Za ostvarenje toga cilja potrebno je ispuniti tri uvjeta koji se isprepliću. Prvi je uvjet postići konsenzus između tri temeljna elementa, a to su teritorij, narod i kultura. Drugi uvjet je izgraditi zajedničku, europsku viziju geopolitike, a treći je osmisliti koncept europskoga suvereniteta.

Što se tiče prvog uvjeta, teritorij je nešto što se vidi, što se određuje i što se uređuje. Europljani još uvijek ne vide svoju geografiju, svoj teritorij kao što Kinezi vide svoj, kao što neki Europljani vide svoj teritorij, npr. Francuska svoj *heksagon*, Velika Britanija svoju *otočnost*. Pojedini Europljani od samog početka imaju mentalnu sliku vlastitoga teritorija, što je za čitavu Europu važno, a činjenica je da ona danas ne postoji i to je vrlo veliki hendikep. Osim toga, Europljani bi trebali biti svjesni da oni predstavljaju jedan narod koji se sastoji od više različitih naroda.

Jedan od najvećih izazova koji je pred nama, a tiče se naroda, nije klimatsko zatopljenje, niti financijska kriza već demografija. Europljani imaju stanovništvo koje stari. Ako želi zadržati svoju nezavisnost i svoj suverenitet, treba imati na umu da je to vrlo važan problem s kojim se treba odmah suočiti, koji treba odmah riješiti kroz populacijsku, inovacijsku politiku kako bi poboljšali produktivnost i politiku paralelnog razvoja s Afrikom, kako bismo riješili problem migracijskih tokova. Ako ne riješimo problem demografije prijeti nam i gospodarsko urušavanje i restrukturiranje društva

Treći bitan element je uspostava vlaste kulture i to ne samo kultivirane kulture, nego i znanstvene i tehničke kulture koja je ključni element nezavisnosti i suvereniteta Europe. Znamo svi da su ciljevi Lisabonske strategije, a to je 3 % europskog BDP-

a, posvećeni istraživanju i razvoju i da se taj cilj neće postići do 2010. godine te da ćemo u tom trenutku u području istraživanja biti već i iza Amerike, Kine i iza Japana. Europa bi sve više trebala ulagati u energiju, u obranu, u inteligentne tehnologije i znanosti o životu.

Treći je izgradnja zajedničke vizije geopolitike koja podrazumijeva proučavanje rivaliteta moći i utjecaja na određenim teritorijima, radi se o tome da saznamo kako se neka sila može projicirati na planeti kako bi branila svoje interese i svoje vrijednosti. Danas je jasno da Europljani tu zajedničku geopolitičku viziju nemaju, dok je Kinezi, Amerikanci, Indijci, Rusi imaju, svatko svoju, a imaju i geopolitičku viziju svojih odnosa spram Europe. Nalazimo se u potpuno asimetričnoj poziciji.

Akteri ovoga svijeta Europu žele na tržištu, ali je istovremeno žele kao slabu tako da se Europa nalazi u jednoj vrsti klopke geopolitike u koju su nas drugi stavili i to na svjestan ili nesvjestan način. Zato su nam za geopolitiku potrebni vektori, s druge strane potrebni su nam privilegirani prostori intervencije kao što su trgovina, vojska, vjera, to su tradicionalni vektori, a trebaju nam danas i novi vektori: informacijske tehnologije, internet, tehnologija, svemirska tehnologija.

Moramo ponovno osmisliti koncept europskoga suvereniteta koji je osmišljen prije 500 godina, a definicije iz tog razdoblja u potpunosti vrijede. Sve ono što se tiče saveza i suradnje još uvijek vrijedi. Međutim, Europi je potrebno da svoj suverenitet artikulira, povezuje i potreban je jedan suverenitet koji će biti dominantan svaki puta kada rizici multipolarnog natjecanja dovedu u pitanje vitalne europske interese. Taj je suverenitet nužan, a radi se o jednom pravnom i političkom konceptu. Europa i Europljani moraju biti gospodari na vlastitom terenu i moraju biti sposobni u svakom trenutku reagirati hitno kako bi branili svoje interese i svoja načela i kako bi mogli pomagati drugima u rješavanju njihovih problema.

Dr. Otto von Habsburg, počasni predsjednik Međunarodne Paneuropske unije

Gospodine predsjedniče, dragi prijatelji! Prvo se želim ispričati što sam jučer stigao sa zakašnjenjem. Jako mi je žao s obzirom na poštovanje koje osjećam prema radu Paneuropske unije. Moram vam reći da je prekrasno opet se ovdje susresti, na ovom divnome mjestu, s ciljem koji je još ljepši i još veći. Ipak su se u međunarodnoj politici kroz razna vremena protezala razna pitanja i razni ciljevi.

Govoriti ne o suverenosti neke zemlje, već o suverenosti Europe, to je zaista velika stvar. Ta je tema bitna za danas kao i za buduća vremena. Suverenost ujedinjene Europa cilj je koji imamo, koji se nalazi tu pred nama, cilj koji možemo ostvariti, koji moramo ostvariti i koji ćemo ostvariti.

Dame i gospodo, dragi prijatelji, za mene je posebno lijepo što se opet susrećemo ovdje u Hrvatskoj. Hrvatska je za mene danas najvažnija zemlja i to iz vrlo jednostavnog razloga što ona ima mnoštvo protivnika. To je jednostavno tako, to je činjenica. No to je i čast. Kada promatramo svakodnevni život, tada vidimo da su lijepe žene one oko kojih se vode svađe, jer ili ih se voli i ima ih se jako rado ili ih se iz dna duše mrzi.

A da je Hrvatska zemlja protiv koje postoji stalna posve nerazumna mržnja, to nije nikakva tajna. Pred godinu, dvije, «posvađao sam se», iskre su freale zrakom, s predstavnikom jedne od vodećih zemalja, inače jednim ugodnim i mimim čovjekom, i to zbog posve nelogičnog neprijateljstva naspram Hrvatske. Na kraju me pozvao u stranu i rekao: „Dajte konačno već jednom shvatite kako je za nas upravo neshvatljivo i svaka-ko neprihvatljivo da još jedna katolička zemlja uđe u EU“. To su ostavštine ideologija iz prošlosti, koje i dan danas prave neprilike.

No, ono što Hrvatska treba jest borba za Hrvatsku protiv svih osoba koje gaze po Hrvatskoj. Meni je naročito žao što je u to upletena izvjesna gospođa iz Švicarske, koja predvodi tu borbu protiv Hrvatske i koja je stalno izvodila najveće svinjarije protiv Hrvatske. Na takozvanom sudu u Haagu stalno se stvaraju poteškoće Hrvatskoj i stalno se njen položaj lažima mijenja. Sama ideja o sudu za ratne zločine nije loša, premda ja baš nisam bio za to, jer se pobjedniku ne valja suditi zato jer je

pobijedio. Ali svinjarije koje smo time dobili u politici, to je skandalozno.

Da smo Hrvatsku imali ranije u EU, ne bi bilo mnogih teškoća koje sada imamo. Konačno se mora energičnije reći što je i kako stoji s Hrvatskom, moraju to energično reći naše vlade, glasnije nego što to sada čine. Hrvatska mora ući u EU i ne smije biti uvedena samo zbog inata Srbiji. Valja već jednom progovoriti istinu. Svima je nama od interesa da Hrvatska uđe u EU, Hrvatska je važan međunarodni politički faktor.

Kada dođem u Beč, a koji puta ipak dođem i u Beč, tada se prisjetim i boja na Kahlenbergu, jedne od najvažnijih borbi, one odlučujuće za našu modernu povijest. Dame i gospodo, taj je boj u istini nešto drugačiji nego što nam pripovijeda povijest. Dakako da postoje poljski heroji. Poljaci su uvijek stvarali puno heroja, pa čak bih mogao reći da nose gotovo preveliko opterećenje tim silnim herojskim odlikovanjima koja već imaju, a i koje će sigurno još dobivati. Istina je u svezi s tim bojem slijedeća. Turska vojska zadržana je na drugom putu, ne između Beča i Varšave, nego u drugom, suprotnom smjeru. Turci su se nadali lakom ulasku u Beč. Međutim, brojna je Turska vojska bila zadržana pred malim mađarskim gradom Kőszegom. U tom je gradu bila hrvatska vojna utvrda, jer je Hrvatska tada živjela zajedno s Mađarskom. Danas više ni u Kőszegu ne znadu kako je to bilo, što se ondje odigralo. Pred tim gradom zadržana je Turska vojska puna tri tjedna. Ta tri tjedna bila su bitna za dobitak borbe na Kahlenbergu. U samom gradu Kőszegu bilo je svega 300 vojnika na čelu s hrvatskim zapovjednikom. Turci su računali na slobodan put. Bez toga, bez tih hrabrih Hrvata i zadržske, Beč bi bio svakako pao. O tome ne vole glasno govoriti. No danas se nitko više i ne sjeća, čini mi se, dobro povijesti. Ni u samom Kőszegu, kad sam nedavno bio ondje, nisu se toga sjećali. Ali sve to se mora jednom reći i shvatiti konsekvence toga. Oprostite što sam ovdje uletio u povijest, ali mislim da je to bilo potrebno.

Jako mi je drago što smo se sastali ovdje na ovom bitnom povijesnom mjestu. Hrvatska će opet biti bitan element za donošenje odluka. To treba energičnije reći i s naše strane. Jer ima i Hrvata koji nemaju pojma o tome što se sve odigralo u hrvatskoj povijesti, kako su se Hrvati borili za sve nas u odlučujućim vojnama. Hrvati su se uvijek jako zauzimali i uvijek su bili jako hrabri borci u borbama u bližoj povijesti, pa i kada je napad dolazio iz Beograda. Želim to reći s molbom Hrvatskoj vladi da progovori još glasnije. Hrvatska nije zaslužila postupak koji se i sada još odigrava. To je očajno, sva ta procesija postupaka. Hvala Bogu što je Carla Del Ponte umirovljena. Nadam se da se nikada više ne će vratiti iz mirovine. No činjenica je da moramo još puno toga postići.

Dame i gospodo, ja više nisam vaš predsjednik, ja sam samo član kao i svaki drugi od vas. Nije u redu što ste me posjeli ovdje naprijed, trebao bih sjediti otraga među svima vama. Više nisam ono što sam nekad bio. No ja sam tako sretan što imam takva nasljednika kao što je gospodin Terrenoire. Da mi se reklo kako će on biti moj nasljednik, i ranije bih bio otišao u mirovinu. Nikada se nisam branio protiv toga. Nisam kao neki ministri koji ne će napustiti svoje mjesto, premda bi već odavno bilo vrijeme da ih se pošalje u mirovinu. No, tako je kako je.

Moramo odgovoriti na sadašnji trenutak i biti energičniji. Našim prijateljima treba reći da nastupaju jasnije i oštrije. Jer biti ljubazan i prijateljski možda pruža veselje nekim ljudima, ali svakako to ništa ne donosi. Ako se prijateljski i nježno razgovara, to ničemu ne vodi, nikakvom napretku. Jer sada moramo napredovati. Blizu smo završetku procesa, mnogo smo tome bliže nego što smo svjesni.

Konačno treba sagledati u pravom svjetlu ono što se događa i širi iz Rusije. Nije tajna da se osobito u financijskim krugovima gospodinu Putinu silno dive i vole ga. No kako bilo da

bilo, sada dolazi do časa odluke i to na dva područja. Htio bih o tome još nešto na brzinu kazati. Ne bojte se, ne ću dugo govoriti, nisam dugotrajni govornik. Najgori su po tome neki direktori. Nalazimo se u odlučujućoj fazi, u vremenu donošenja znatnih odluka. Nema samo borbe na bojnom polju niti samo na raznim političkim razinama, nego postoji također borba u duhu i stavu ljudi, u stavovima država.

Hrvatska ima uspjeha jer je to zemlja koja ima jasnu vjersku sastavnicu. To imaju i neki drugi narodi. Na primjer, stalno se tužimo na arapske zemlje: grozni ljudi, zločesti ljudi. Svakako nije ugodno pasti u ruke Al Qaide. Ali opet valja reći da je baš ta religiozna dimenzija jedna od jakih sila na drugoj strani. Upravo sam posljednjih tjedana morao konstatirati nešto o čemu ranije nisam ni razmišljao, da se Rusi mnogo više boje Arapa nego nas. To je stoga, jer mi kažemo: imamo vojske, imamo razne mogućnosti, možemo se potvrditi kao Europejci. Onda se dođe i daje hrpa novca te se počne i smije govoriti. Tako kritiziramo napad na Gruziju. Ali za Boga miloga, to nikako ne smije djelovati na naše gospodarstvo ili na nešto drugo. Mi zapravo i ne mislimo da smo zaista gospodarstveno jači od one druge strane. Oni imaju zemni plin, ali za to treba imati i tehniku. Tehnika je na našoj strani znatno jača od tehnike na drugoj strani. To još imamo, ali moramo svega toga postati svjesni.

Važna je zadaća pitanje mogućnosti koje ima mlada generacija kod nas u Europi. Trebamo i imamo izvrsnu mladu generaciju. Ali moramo joj pružiti mogućnost obrazovanja, razviti se gospodarsveno i znanstveno. To je naša zadaća, jer suverenost Europe zavisit će o tome koliko sposobni i uspješni mladi ljudi vide mogućnosti svojega uspjeha u Europi, da ne odlutaju svi u Silicone Valley. Treba izgraditi pretpostavke da mladi ljudi imaju dobre šanse i ostanu ovdje u Europi. Trebaju svoj životni uspjeh, životnu karijeru vidjeti na europskom tlu. Svjetski se uspjeh mora moći ostvariti i na našem tlu. U tom smjeru treba razvijati njihov način mišljenja.

Ujedno to znači da moramo na našim raznim jezicima razvijati dobar kontakt i razumijevanje nastupajući zajednički na svim našim jezicima. Ne trebamo sve govoriti na jeziku, koji i je europski ali i nije baš posve europski. Još ne tako daleko u prošlosti govorilo se francuskim kao europskim jezikom sporazumijevanja. Jezik nije nešto što bi obrazovanom čovjeku zaista smetalo za karijeru. Svakako mnogojezičnost nije u prošlosti mnogo smetala suverenosti Europe.

Suverenost Europe valja jasno napisati na našu zastavu. To je ujedno suverenost za sve ostale narode i zemlje, jer Europa je činila ispravno i išla pravim putem u povijesti kada je bila velikodušna i išla u susret svima. Stvarati monopole nije dobro, to je nešto opasno. Za našu budućnost bitna je mnogojezičnost. To je odlučujuće za našu budućnost. To valja zapisati velikim slovima.

Ukrajina je u strahu jer ne zna kada bi opet mogla biti napadnuta i pregažena od Rusa, kao što je nedavno Gruzija. Postoje

velike mogućnosti za nas patriote iz Paneuropske unije. Mi nismo stranka, mi smo patrioti, stoga imamo veće mogućnosti. Tko patriotski ljubi i diže svoju zastavu, ona mu onda i lebdi. Dakle, dišimo patriotski.

S velikom sam radošću promatrao kako se novi francuski predsjednik preko ovoga mora obraća susjedima u jednom od svojih prvih govora, govoreći o mediteranskom zajedništvu. Pruža ruku preko Sredozemnog mora te uključuje i druge. To je ideja jedinstva, takvo je jedinstvo Mediterana za nas jako važno. Gledajući na Cipar Rusi se zalažu da se ondje utabore. Kada se pitamo što znače te operacije koje Rusi stalno poduzimaju u raznim krajevima, na primjer kod izglasavanja samostalnosti Crne Gore koja je također dio, predvorje Sredozemlja. Mi koji smo sjevernije ne smijemo zaboraviti na Sredozemlje i na njegovu važnost, na okolne zemlje i veze s tim zemljama. Vezu stvaraj s ljudima na drugoj strani Sredozemnog mora, koje na svoj način nama isto pripada.

Molim vas, samo, nemojte zaboraviti da smo Europljani i da nam treba europski patriotizam. Trebamo ga u takvu obliku da ne smeta unutar Europe, ali se mora primijeniti prema vani. Pozitivnim patriotizmom konačno se moramo osloboditi te sramne situacije koju su učinili Hrvatskoj, kako se odnosilo prema Hrvatskoj. To nam je primarna zadaća. Moramo energičnije nastupiti. Imamo sve mogućnosti za uspjeh. Protivnici, naši neprijatelji, izgledaju nam doduše kao divovi, no zapravo su isto tako ranjivi kao mi i svi drugi. Kao Europljani moramo biti borci koji vode posao kao patrioti i koji neće dopustiti da nam se staje po prstima. Isto tako moramo kod prilike reći „dragim prijateljima“ neka se mane svojih stavova, jer će im samo biti neugodno.

Dame i gospodo, oprostite što sam vam dugo govorio, jer više nisam nitko i ništa, sada ću završiti. Pitam Vas, zar nismo u prošlosti ipak puno toga učinili, puno toga uspjeli, postigli smo mnogo toga. Ne kažemo to zato da se obmanjujemo lažima. Upamtite, kažem vam, da Hrvatska još uopće postoji zahvaljujemo onim herojskim Hrvatima, koji su u prvim danima napada na ovu zemlju braneći je pali, a o kojima se danas uopće ništa više ne govori. Njihov borbeni duh, koji je isti kakav je bio prisutan i u turskim ratovima, njihovom duhu moramo se zahvaliti.

Tu hoću nešto reći u svezi s Turcima, oni su nam ipak nekako bliski. Nisam za to da uđem u EU. Žao mi je što im se to obećava kada neki njihov visoki predstavnik stoji pred činovnikom u Bruxellesu u stavu „Mirno“. To za mene nije ništa. Ali mislim da su Turci ipak uvijek opet dijelili s nama našu povijest. Oni ne spadaju u tu našu EU. No oni su za nas bitni partneri. Sada ćemo imati crnog predsjednika Amerike. Nemam ništa protiv, znam da ima sigurno isto kao u nas inteligentnih crnaca. Svi su tako za nas isti partneri kao i mi za njih. To je što moramo shvatiti, moramo uspravno stajati, moramo govoriti kao Europljani, otvoreno i tako da se zna kako se sudbina odlučuje zajednički, jer to je sve za svih, za sve nas zajednička budućnost.

Dr. Mario Nobile, direktor za multilateralne poslove, MVPEI

Promjena koncepta suverenosti: U prošlosti je prevladavala apsolutna suverenost: *regno regni non prescribi legis*. Postojali su, dakako, i okrnjena suverenost, vazalni odnosi velikih i malih, kondominiji nad određenim teritorijima, sovjetska teorija o ograničenoj suverenosti istočnoevropskih zemalja. Zo je ipak bilo vrijeme apsolutne suverenosti, čvrsto teritorijalno definirane granicama, autonomnoj obrani, carinama i nametima, ratovima za resurse i teritorije...

Moderni koncept suverenosti. U doba globalizacije (Mc Luhanovog „globalnog sela“), tehnološkog napretka, kolektivne sigurnosti, jačanja međunarodnog prava i uloge međunarodnih organizacija, suverenost je u velikoj mjeri delegirana na regionalne i u globalne organizacije. Regulirana je propisima, konvencijama, sporazumima, sistemima kolektivne sigurnosti, općim međunarodnim pravom i.t.d. Države se mogu suvereno povući iz međunarodnih aranžmana i „vratiti“ delegiranu suverenost ali ih to vodi u izolaciju. Zbog sve većeg ujednačavanja demokratskih i tehničkih standarda, propisa i procedura suverenost država se u značajnoj mjeri svodi na to da na svom teritoriju provode međunarodno usklađene standarde političkog, ekonomskog, vojnog i svakog drugog života. Države provode teritorijalnu nadležnost u primjeni sve većeg broja međunarodno preuzetih obveza i standarda. Primjerice, građani zemalja EU mogu biti gonjeni od krivičnih organa druge države članice.

Novi koncept sigurnosti: U razvijenom, a sve više i u svijetu u razvoju, koncept nacionalne sigurnosti - koji je počivao na nacionalnoj vojnoj snazi i njezinom autonomiji te eventualno varljivim savezima država protiv trećeg- evoluirao je u moderni koncept kolektivne sigurnosti. On sadrži kolektivne garancije za sigurnost članica saveza, demokratsku kontrolu nad oružanim snagama i transparentnim vojnim budžetima, limitiranje vojnih proračuna u korist općeg razvoja, elaborirane međunarodne pravne instrumente i organizacije za zabranu ograničavanje tokove i načine upotrebe svih vrsta oružja i.t.d. Unutar takvog sistema zemlje se vojno specijaliziraju za neke niše u kolektivnoj obrani.

Ovaj sistem, prema Brzezinskom, sličan je organizaciji povijesnih carstava: centar garantira sigurnost periferiji i nameće vazalima neka pravila ponašanja a cijeli imperijalni sustav drži „barbare“ izvan granica carstva.

Moderne prijetnje sigurnosti sve su manje teritorijalno definirane geostrateškim i geopolitičkim odnosima a sve više difuznim djelovanjem terorističkih prijetnji izopćenih država ili nevladinih organizacija, transnacionalnim aktivnostima organiziranog kriminala ili prirodnim katastrofama bilo gdje. To traži i vrlo sofisticirane odgovore na ove opasnosti. To, paradoksalno, dodatno ugrožava stečene demokratske standarde i ljudska prava (npr. prisluškivanje, snimanje, upadanje u baze podataka, gubitak privatnosti i.t.d) što samo po sebi može biti prijetnja stabilnosti demokratskog društva.

Globalizacija i ekonomske krize: Akutna ali istovremeno i sistemska financijska kriza pokazala je svu isprepletenost financijskih i gospodarskih tokova u kojima nitko nije pošteđen financijskog *tsunamija* u slučaju velikih potresa u centrima

financijske i gospodarske moći. Pokazalo se da je koncept liberalnog kapitalizma - koji se u centrima moći sve više bazira na financijskim spekulacijama i gramzivosti međunarodnih korporacija a sve manje na proizvodnji i prirodnim resursima - u dubokoj krizi. Najnovija kriza jača državni intervencionizam u slobodu tržišta radi sprječavanja sadašnjeg rasula. To znači da su samo države u stanju intervenirati u narastajući kaos i dugoročno uvesti reda, ali traži i široku i brzu međunarodnu koordinaciju. Državni intervencionizam jača ulogu suverenih država kada se činilo da one slabe u korist nadnacionalnih struktura.

Ujedinjena Europa u više-polarnom svijetu. Gospodarsko i političko jačanje Rusije, Kine, Indije te islamskog bloka zemalja traži redefiniciju položaja EU. Proširena EU je čvrsto u atlantskom savezu s SAD, posebno kad je riječ o oscilirajućim odnosima s Rusijom, antiterorizmu i kontroli nad prirodnim resursima, posebno energetskim. Istovremeno, Evropa i Rusija su bolje komplementarni privredni i geografski partneri nego Europa i SAD. Utjecaj EU je u „mekoj sili“ a ne u demonstraciji snage svjetskog policajca, u traženju konsenzusa i zajedničkog interesa (*win-win*). SAD istovremeno gubi ulogu jedine supersile i svjetskog policajca, posebno nakon Iraka i tekuće gospodarske krize - Ali, da bi se nosila s zahtjevima nove više-polarnosti -EU mora izgraditi snažnije institucionalne mehanizme kako bi što više sličila državi sposobnoj da donosi brze i efikasne odgovore na krizne izazove više-polarnog svijeta. Ona mora steći i veću vojnu snagu i samosvijest da bi doista postala drugi čvrsti stup atlantizma ali i postigla veću samostalnost u globalnim pitanjima, posebno na euroazijskom kontinentu.

Ujedinjena Europa i Hrvatska suverenost: Članstvo u EU i NATO nema za Hrvatsku alternative ako želi biti sigurna, prosperitetna i pravna država sposobna da sačuva nacionalni i kulturno identitet i svoje ljudske i prirodne resurse. Očuvanje identiteta i suverenosti za Hrvatsku je teže zbog povijesnog kašnjenja uvjetovanog nametnutim ratom i zato što su uvjeti njenog članstva postali teži. Kriza prijeko potrebne institucionalne reforme EU ne pogoduje sluhu za specifičnosti identiteta i teško obranjenog suvereniteta malih naroda i novih ili obnovljenih država.

S druge strane, snaga EU kao povijesnog projekta u njezinoj je slojevitosti, u poštovanju identiteta svih - ne samo nacionalnih nego i manjinskih, vjerskih, regionalnih i drugih identiteta i specifičnosti. Veća opasnost za hrvatski identitet od utapanja u europsku neprepoznatljivost leži u zaostajanju u ekonomskom a posebno znanstvenom razvoju, u rasprodaji ili slaboj zaštiti nacionalnih resursa. Šansa Hrvatske je u interesnom povezivanju bloka srednjeeuropskih zemalja kao prirodne lobističke grupe unutar EU. Nadalje, Hrvatska -sa 75% ukupne dužine jadranskih obala - treba biti vodeća zemlja u uređenju svih odnosa na Jadranu: sigurnosti plovidbe, antiterorizma, suzbijanja krijumčarenja roba i ljudi, spašavanja, ribolova, ekologije, turizma. O nama najviše ovisi koliko će hrvatsko članstvo u međunarodnim sustavima biti pasivno, a koliko iskorišteno za vlastiti razvoj i obranu identiteta i sadržajnog a ne nominalnog suvereniteta.

Akademik Mislav Ježić, počasni predsjednik HPEU, dopredsjednik Međunarodne PEU

Prije početka mogega tematskog izlaganja htio bih, iako smo jučer zahvalili svima koji su dali potporu ovom našem skupu, posebno pozdraviti gospodina Gerharda Dresslera, predstavnika zaklade Otto von Habsburg, i zahvaliti mu na financijskoj potpori. Ovdje je i predstavnik zaklade Hanns-Seidel, s kojom smo često ranijih

godina surađivali a nadamo se da ćemo surađivati i u budućnosti, gospodin Hans Freiherr von Solemacher te i njega srdačno pozdravljam.

Tema naše konferencije „Europska suverenost u multipolarnom svijetu“ s jedne je strane vrlo aktualna tema, s druge strane može nas podsjetiti na temeljne misli od kojih je polazio Coudenhove Kallergi u svom programatskom djelu još 1923. godine kada je svijet također bio multipolarni. On je upravo zato i zahtijevao da se Europa ujedini, s jedne strane zato da ne bi s njena tla potekao novi svjetski rat koji bi bio gori od prvog, a s druge strane zato što je ta Europa koja je ušla u I. svjetski rat kao svjetska sila iz njega izašla kao kontinent bez ijedne svjetske sile, a nove svjetske sile koje su se dokazale bile su, u prvome redu, SAD, zatim novostvoreni Sovjetski savez, s treće strane Japan a očekivalo se da će se prije ili kasnije među svjetskim silama dalekoga Istoka pojaviti i Kina i, naravno, u ono vrijeme to je bio Britanski Imperij. Tada je bilo nemoguće zamisliti da se Britanski Imperij uključi u ujedinjenu Europu jer je bio veći od nje. U međuvremenu se svijet u mnogočemu izmijenio. Danas se slično pitanje postavlja kada se govori o mogućnosti da se u ujedinjenu Europu uključi Turska ili, pogotovo, Rusija. Rusija je također veća od Europe, ne po broju stanovnika ali sigurno po prostoru a i po dosadašnjoj ulozi kao svjetska sila. Dakle, pitanje je koga Europa može integrirati a da ne ugrozi stabilnost svojega saveza.

Međutim, uz zemlje koje su do sada integrirane u Europu, sasvim je sigurno da u nju spada Hrvatska koja je, nadamo se, na pragu ulaska u Europu, ali i sve druge zemlje jugoistočne Europe koje u ovom trenu čine neku vrstu rupe na zemljopisnoj karti ujedinjene Europe - Europske Unije.

Danas ponovo živimo u multipolarnome svijetu, danas su se ponovo na svjetsku scenu vratile Kina i Indija. I jučer ste čuli da su bili spomenuti svemirski programi Indije i Kine Bio je spomenut i program koji je Europska Unija zacrtala ali ga nije ostvarila - Galileo. Dakle, mnogo toga u tome pozicioniranju na svjetskome političkom zemljovidu još cijeloj Europskoj Uniji predstoji. S druge strane, mi i sasvim zorno doživljavamo prisutnost globalizacije. Jedan vid te globalizacije koji obično ne smatramo najpozitivnijim, često se zna zvati s malo podsmijeha „macdonaldizacija svijeta“. Međutim, mi vrlo zorno vidimo sličan simptom koji bi se mogao zvati „zhong-guo-shang-dian-izacija svijeta“. Ne samo u naše gradove, nego i u naša sela ušli su kineski dućani i restorani. To nije nešto loše, samo treba biti svjestan da je svijet sada neusporedivo povezaniji i s onim dijelovima koji ranije nisu bili prisutni u našoj sredini, a kamo li u svim malim gradovima Europe pa i Hrvatske. U tome svijetu koji očito jest multipolarni, ili u najmanju ruku očito pokazuje da će to biti ako smatramo da je još uvijek jedna svjetska sila jača od ostalih, tipično je da su, kada je Europa bila znatno jača od ostalih, svjetske krize nastajale na

tlu Europe, a sada se (kao već i 1929.) financijska kriza javlja na tlu najjače svjetske sile i širi se svijetom. Kakve će biti posljedice, vidjet ćemo. U svakome slučaju ta financijska kriza proizašla iz spekulativnoga kapitala pokazuje do koje mjere živimo ne samo u svijetu napretka nego i u svijetu privida gdje se zapravo ne zna na čemu se temelje tržišne vrijednosti. Jedno je dosta očito vidljivo, i po pojavi i po posljedicama, da se one temelje na traženju profita a ne temelje se na osiguranju dobrobiti za građane vlastite zemlje ili svijeta.

Takva je situacija, naravno, bila čak i u ona prva vremena djelovanja Paneuropske unije također prepoznatljiva. Opisao ju je Coudenhove Kallergi u svojim djelima, osobito u jednome pod nazivom „Held oder Heiliger“ u kojem govori kako je gospodarstvo Europe teško bolesno jer služi profitu a ne o dobrobiti građana. Govorio je i o tome kako je i politika Europe teško bolesna - radilo se o situaciji između dva svjetska rata - jer je vodi militarizam. Drago mi je da je gospodin Nobilo spomenuo još jednu temu o kojoj zaista treba razmišljati. S jedne strane živimo u vremenu borbe protiv terorizma, on je postao globalan i ugrožava mnoge zemlje na svijetu, ali nije svejedno kakvim ćemo se sredstvima boriti protiv terorizma da ta sredstva ne bi postala opasna kao i terorizam sam i uvela nove oblike totalitarizma u zemljama koje su izborile demokraciju. Militarizam kao odgovor na terorizam nije nešto što će riješiti krizu. Možda može u nekome trenu zapriječiti akutnu krizu, ali potpuno sigurno kronične bolesti ovoga svijeta ne može izliječiti. Tada je Kallergi, govoreći o problemima svijeta, govorio i o tome kako je u politici, pa čak i u znanosti, potpuno zavladao materijalizam, i na neki je način pozvao na reafirmaciju idealizma, štoviše nazvao je Paneuropski pokret križarskim ratom protiv niskosti Europe, protiv pojava koje su iskrvarile pravi smisao i gospodarstva i politike i znanosti u Europi. U svem tome njegove su misli i danas vrlo aktualne i mogu nam pomoći da vidimo u kakvu svijetu živimo i s kakvim se problemima svijet susreće.

U tome svijetu, naravno, postavlja se i ovo pitanje kojem je posvećena naša konferencija, pitanje suvereniteta Europe. To se pitanje postavlja iz dvije perspektive. Jedno je pitanje suvereniteta država u Europskoj uniji u odnosu na onaj dio suvereniteta kojega se trebaju odreći da bi mogle biti članice Europske unije, a drugo je pitanje suvereniteta Europe u ovome multipolarnome svijetu i uopće subjektiviteta te Europe kao aktivna čimbenika, kao subjekta svjetskih zbivanja u suvremenome svijetu. U tome suvremenom svijetu globalizacija je sigurno najviše obilježena gospodarskim svojim vidom. U jednome svojem vidu globalizacija je samo

demagoški naziv za ono što se prije zvalo neokolonijalizam. Toga treba biti svjestan, ali s druge strane mnogo subjekata sudjeluje u procesu globalizacije. Zato je i stvorena, na osnovi GATT-a, i svjetska trgovinska organizacija koja taj globalizirani svijet na razini gospodarstva povezuje.

Kako stoji s pitanjem suvereniteta Europe u odnosu na globaliziranu instituciju svjetske trgovinske organizacije? Dat ću vam nekoliko primjera koji se tiču nekih europskih vrijednosti koje su sasvim konkretne. Neću govoriti načelno koje su najdublje i temeljne europske vrijednosti jer o tome u Paneuropskoj uniji često govorimo i ja se nadam da smo se oko toga u načelu svi složili. Govorit ću o posebnim konkretnim slučajevima u kojima su neke vrijednosti došle do izražaja i Europska je unija pokušala svoje zakonodavstvo prilagoditi tim vrijednostima koje ona želi priznavati. Možda će vam se neki primjeri činiti neobičnima ali se tiču raznih vidova ljudskoga dostojanstva, zaštite ljudskih prava i zaštite dobrobiti životinja.

Tako je EU 1991. godine zaključila da će od 1995. uvesti zabranu prodaje životinjskih krzna ako su životinje hvatane čeličnim zamkama jer to prouzrokuje veliku patnju životinjama koje se tako love. Protiv te odluke EU zaprijetile su SAD, Kanada i Rusija da će je tužiti Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Problem je u tome što Svjetska trgovinska organizacija razlikuje između proizvoda i procedure kojom se nešto proizvodi, i u načelu ne dopušta nikakve zaštitne mjere koje se odnose na proceduru nego samo one koje se odnose na kvalitetu proizvoda. Dakle, tužba SAD, Kanade i Rusije koje žele izvoziti svoja krzna u EU imala je dobre izgleda da uspije i EU je kapitulirala.

G. 1993. EU je odlučila spriječiti uporabu životinja u svrhu ispitivanja kozmetičkih proizvoda i prodaju proizvoda koji su testirani na životinjama. Ponovo je Svjetska trgovinska organizacija zabranila primjenu takvog zakonodavstva.

1989. EU je zabranila prodaju govedine ukoliko se stoka potiče hormonom rasta. Ovaj put nije bio razlog dobrobit životinja nego zdravlje ljudi. SAD su uspjele kod Svjetske trgovinske organizacije da se ta zabrana odbaci. EU je ustrajala, SAD su uvele uzvratne carinske mjere, primijenile tarife 100% na proizvode iz EU i EU je ponovno kapitulirala.

Godine 2001. Južna je Afrika željela uvesti licencirane proizvode lijekove protiv side. SAD su zaprijetile trgovinskim sankcijama.

Moglo bi se reći prema tome da su EU i druge države svijeta ograničene u svojem suverenitetu onda kada žele uvesti zakonske

mjere koje se tiču zdravlja ljudi, liječenja ljudi ili dobrobiti životinja, ukoliko Svjetska trgovinska organizacija ne odobrava takvu vrstu zakonodavstva, a ona u načelu odobrava zakonske mjere u slučaju kada se radi o kakvoći proizvoda, međutim ne odobrava u slučaju kada je razlog nekoj zakonskoj odredbi način na koji se neki proizvod proizvodi. Iako se to tako ne kaže, time zapravo Svjetska trgovinska organizacija samo potvrđuje pravilo da cilj posvećuje sredstva. Nije važno kako se proizvodi, važna je samo kvaliteta proizvoda.

Takvo načelo dovodi do slučajeva u kojima pitanje europskoga suvereniteta onda kada EU - a naravno to vrijedi i za svaku drugu državu ili asocijaciju država u svijetu - želi uvesti zakonodavstvo poštujući neke vrijednote iza kojih želi stajati sa svojom kulturom i društvom znači ujedno i pitanje nekih moralnih načela. Dakle, ima slučajeva gdje je pitanje identiteta ujedno i pitanje očuvanja moralnih načela i moralne autonomije.

Naravno, pitanje suvereniteta je i pitanje moći, ali ima primjera gdje pitanje suvereniteta ili ugrožavanja suvereniteta EU ili neke druge države ili saveza država u svijetu može biti i moralno pitanje.

Kada bi se u vrijeme globalizacije prihvatila i etika globalizacije u kojoj trgovinski ili financijski profit ne bi bili viša vrijednost nego ljudska prava, ljudsko zdravlje ili opstanak svijeta, a po mojem mišljenju i dobrobit životinja, tada bi se morao promijeniti svjetski trgovinski poredak, ali tada, vjerujte mi, ne bi bila moguća svjetska financijska kriza koja bi ugrozila dobrobit ljudi, svijeta i opstanak planeta!

Dakle, neki put je pitanje suvereniteta i identiteta i etički postulat. Naravno, etički je postulat nemoguć ukoliko ne zastupamo neke vrijednote. S druge strane, bez vrijednota nema niti identiteta, a bez identiteta suverenitet ne znači doista ništa osim grube sile i moći.

Kada govorimo o suverenitetu svakoga subjekta koji ima svoj moralni integritet - a tako i saveza država kao što je EU za koju želimo da bude utemeljena na nekim vrijednotama naše civilizacije i općeljudskim vrijednotama radi kojih i smatramo da je projekt ujedinjavanja Europe velik i vrijedan projekt, pa ga zbog toga i Paneuropska unija podržava - tada nas zanima onaj suverenitet koji štiti naš identitet, a taj identitet štiti vrijednote iza kojih stojimo. Ima li Europa ili nema snage u takvim slučajevima potvrditi svoj identitet i suverenitet, presudno je pitanje.

U slučaju da mu se nameću mjere nekoga višeg tijela, svatko bi trebao imati pravo na svoju slobodu, a Europska unija, pa i svaka država ili savez država, pravo na neokrnjeni suverenitet - kada god zastupa vrijednosti više od onih koje zastupa to više tijelo!

Što se tiče snage Europe, naveo bih jednu ilustraciju za koju zahvaljujem gospodinu potpredsjedniku njemačke PEU, Dirku Vossu. Mi smo u ovome multipolarnom svijetu nedavno bili svjedoci velika trijumfa i spektakla koji je nedavno cijelomu svijetu pokazala NR Kina sa veličanstvenim olimpijskim igrama. Na tim igrama najveći pobjednik je bila zemlja domaćin, NR Kina. Osvojila je 51 zlatnu medalju. SAD, koje su često držale prvenstvo u svijetu, ovaj put su osvojile samo 36 medalja. Rusija je na 3. mjestu, osvojila je 23 zlatne medalje. Mislite li da to može biti slučajnost, ili taj broj medalja odražuje odnos snaga onih svjetskih sila koje stoje iza sportskih reprezentacija? Ako ga ne odražuje, onda je moje dalje razmišljanje neutemeljeno. Nijedna, naime, europska zemlja nije osvojila ništa usporedivo s brojem medalja NR Kine, SAD i Rusije. Ali znate li koliko su sve članice EU zajedno osvojile medalja? Osvojile su 76 medalja! I ako se to ne broji, onda to ne znači ništa. Ako EU nema identiteta i suvereniteta, onda to ne znači ništa. Ali ako EU ima identiteta i suvereniteta, i ako se to broji, onda je Europska unija već sada prva svjetska sila! Hvala lijepa.

Rainhard Kloucek, glavni tajnik Austrijske PEU

Dragi paneuropski prijatelji, drago predsjedništvo!

Uvijek mi je iznova veliko zadovoljstvo biti kod naših paneuropskih prijatelja u Hrvatskoj. Već sa samim nazivom ove sadašnje naše konferencije suglasni smo i slažemo se jer mi kažemo „da“ suverenosti Europe, no ipak kažemo i da se nalazimo u multipolarnom svijetu. Kao Paneuropejci slažemo se sa time da apsolutno postoji multipolarni svijet, a ne samo unipolarni svijet. Jučer su se ovdje čule mnoge filozofske misli, pa i danas, no ja nisam filozof. Ja sam mali čovjek, mali radnik pa tako i ne mogu držati filozofske govore i stoga ću sebi dozvoliti samo nekoliko sitnih misli na temu suverenosti. Pri tome moram odmah priznati da o pojmu suverenosti nacionalnih država, kako je ona razumljena u 19. stoljeću, ne držim ništa.

Kada se govori o suverenosti i o Europi, onda se uvijek sjetim predavanja *Rocca Boutiglione-a* koje je održao na jednoj konferenciji u Austriji. Tada se govorilo o tome koliko nam je suverenosti potrebno unutar Europe. Naš predavač je objasnio da se radi o tome koliko utjecaja država i zakonske regulative država tj. koliko upliva samih država unutar Europe je potrebno. Dopunio je to time što nas je podsjetio kako je bilo i doba u povijesti kada su suverenosti bile podijeljene na: suverenost carsko-kraljevsku, suverenost građanina, suverenost crkve, suverenost sveučilišnu, tako je svatko imao svoju. Mi kao Paneuropejci poznajemo djelo „Totalitarna država – potpuni čovjek“ Richarda Coudenhove-Kalergija, djelo napisano 1930., pa je već tada uočio opasnosti koje vrebaju od tadanjih totalitarnih režima: nacional-socijalizma i komunizma i od njihovog poimanja suvereniteta, te je rekao slijedeće: „Čovjek je Božje djelo, a država je djelo čovjeka, stoga je jasno da postoji država zbog čovjeka a ne obratno. Ljudi bez države su zamislivi, ali država bez ljudi nije zamisliva. Čovjek je stoga cilj a ne sredstvo, država pak je sredstvo a nikako cilj. Vrijednost države je upravo toliko velika, koliko i usluga koju ona pruža čovjeku. U koliko pomaže razvoju i sigurnosti čovjeka, ona je dobra, a u koliko sprječava razvoj čovjeka, država je loša“. I ja vjerujem da su to temeljne misli i temeljne izjave te sa svojeg katoličkog stanovišta mogu još nešto dodati, a što vi možete pročitati u knjizi „Kakva Europa?“ koju je napisao Stephan Baier prije dosta godina i koja je prevedena na hrvatski.

Naravno da je tu glavna misao u nazivu KAKVA? U knjizi ima dosta zanimljivih teza na temu „birokracija“, i temu „država“. U knjizi autor kaže da je država zapravo djelo smrtnoga grijeha. Kao

kršćani znamo da u raju nije bilo države, a niti u prvim ljudskim zajednicama, na zemlji je dugo vremena bilo zajednica koje ali nisu bile države. Države su se razvile tek nakon nekog dugog razvojnog puta ljudskih zajednica.

Jučer se govorilo i o vizama i izdavanju viza. Za mene je to jedan od primjera, kako se suverenost zapravo okrenula protiv čovjeka. Što znači viza? Za mene to znači da je država to tako postavila da građanin neke druge države treba vizu za ulazak u zemlju jer je time zapravo svaki „tuđin“ sumnjivac, a dobiva se viza ako dokazuje da nije takav sumnjivac, nego je nedužan pa tek tada može ući u zemlju. S mogega stajališta shvaćanje suverenosti i ljudske slobode moralo bi biti obrnuto. Svaki čovjek smije putovati, po momemu, kuda želi i to tako dugo dok ne povrijedi prava vlasništva, ne čini neki nered i nije prekršio zakon. Tek kada je prekršio zakon može mu se zabraniti putovanje u zemlju, boravak u toj zemlji i slično. To bi tako trebalo biti.

Gospođa Pack je jučer nešto rekla o vizama na što bih želio izreći svoje primjedbe. Primijetila je da izdavanje viza nije pitanje EU nego svake pojedine zemlje članice. Tako jednostavno si to ne možemo zamisliti i olakšati si time. Činjenica je da EU odlučuje putem parlamenta o režimu izdavanja viza po Šengenskom informativnom sustavu. Tako EU komisija, koja je institucija EU, pregovara sa zemljama istočne Europe, sada na pr. Ukrajinom i Rusijom kao članicama, pregovara o postupku izdavanja viza. Bugarska je morala uvesti vize prema Makedoncima, ne zato što bi Makedonci bili loši, ili Bugari, nego na zahtjev EU, i komisije EU. No budući da tu nije sve jasno definirano, postoji komplikacija koju stvara administracijski aparat. Kada kompetencija nije definirana jasno, onda jedna razina može prebaciti posao na drugu. Tako npr. kada jedan djelatnik u Ministarstvu vanjskih poslova Austrije kaže da je to tako radi EU a činovnik EU-a kaže da je to radi zemlje koja je u pitanju, onda se samo prebacuje kompetencija od jednoga na drugoga. To nikako nije ono što bi mi kao Paneuropejci željeli.

Mi danas živimo u takozvanoj financijskoj krizi. U toj krizi doživljavamo vrstu renesanse državnog djelovanja kojim se oduzima suverenost ustanovama, te neki političari opet govore o podržavljenju raznih ustanova. Tako neke države daju garancije nekim bankama. No na kojem suverenitetu je to osnovano, na kakvoj odluci? Ja bih postavio to pitanje garantiranja država malo drugačije. Pitam vas kojem političaru biste vi povjerali svoj novac da bi on time upravljao? Ja vam tvrdim da ne poznajem niti jednoga političara kojemu bih ja povjerio svoj novac, to vam mogu otvoreno reći. Ali moram akceptirati da sada političari sa mojim novcem garantiraju. A špekulantima se predbacuje da je došlo do te krize jer su oni poslovali sa novcem koji u tom trenu uopće nisu imali. Što je u nekim slučajevima i bilo tako. No kada na primjer

neka zemlja poput Austrije pruža garancije ogromnom sumom od 100 milijardi Eura, i to sa mojim novcem, neke zemlje su dale i veće sume kao garancije zemalja, no od kuda imaju te zemlje taj novac? One zapravo garantiraju s novcem koji uopće još i nemaju, dakle daju garancije za nešto što nemaju, a predbacuju špekulantima da su radili s novcem koji nisu uopće još imali. To za mene nije u redu. To prelazi kompetentnost i suverenost države. Suverenost je pitanje slobode. Tko smije odlučivati i na kojoj razini? Uvijek kada se javi takav neki problem onda se počne govoriti o većoj kontroli i zahtjeva se još sve veća i veća kontrola. To znači da se suverenost i sloboda pojedinog građana smanjuje. Što se više država upliće u to, to se više oduzima novaca pojedinom građaninu, a to znači da mu se smanjuje njegova sloboda, jer država garantira novcem koji od građanina, tj. od mene oduzima. Što više novca mora građanin dati za financiranje države utoliko više država zalazi u suverenost građana jer tada građanin ima sve manje novca kojim može sam odlučivati što da učini, to je oduzimanje slobode i suverenosti.

Mi danas govorimo i diskutiramo o klimatskim promjenama. Tvrdi se da je to uzrokovao čovjek Divan primjer, jer je zapravo u prošlih 3 miliona godina bilo 17 ledenih doba, cijela Europa je bila pod ledom, između toga došlo je do toplinskih promjena tj. zagrijavanja, koje su trajale oko 10 do 15 tisuća godina, a ljudi tada nisu vozili automobile, nisu ložili ugljenom, ipak su se događale te promjene klime. No sa svojom postavkom o produciranju ugljičnog dioksida i tvrdeći da je to glavni uzrok promjene klime, kontrolira se svaki pojedin čovjek, jer svaki od nas producira CO₂. Tako se sve ljude kontrolira, svakog pojedinog i tako to zamišljaju oduzimajući na taj način suverenost svakom pojedincu.

U EU od nedavno vodimo veliku diskusiju oko takozvanog Lisabonskog ugovora i o ustavu EU. I pri tome otvara se interesantno pitanje oko suverenosti. Ako se točno sjećamo, u prijedlogu Ustava govorilo se da suverenost pripada građaninu Europe. To je posve normalno za demokratske ustave. No o tome se diskutiralo pri konferenciji državnih vlada, pa se to tada ondje i promijenilo, nije to više bio građanin, nego je suverenost dobila svaka pojedina zemlja/država. Ne znam kako je to sada napisano u Lisabonskom ugovoru, ali to ipak pokazuje u kojem smjeru ide današnja politika, kada se govori o slobodi i suverenosti.

Mi govorimo o principu subsidijarnosti, za što smo se opredijelili kao Paneuropejci. No to i nije samo administrativni postupak. To govori o tome da se po mogućnosti što manje miješa u suverenost zemalja i ustanova, u život na raznim nivoima pa i u obiteljski poredak, dakle ustanove (administrativno-upravne) imale bi na taj način da se organiziraju. Mi shvaćamo pri tome multipolarni koncept, stoga imamo tu i razne elemente koje se mora uzeti u obzir a koji imaju svoju suverenost. Iz 1922. imamo radove

Richarda Coudenhove-Kalergija, koji jasno o tome govore. Tu se radi o geopolitičkom pristupu, jer on jasno kaže da Europa treba kompetencu u vanjskoj i sigurnosnoj politici. Ako toga nema, onda smo stalno poput neke lopte sa kojom se igraju Rusija i Amerika. Ako si pogledamo i današnje vrijeme, vidimo to isto, onda nismo ni danas dalje došli, dakle ono što bi mi morali kao Paneuropejci ozbiljno tražiti ne samo na konferencijama, nego postaviti zahtjev za suverenost i kao svaki pojedinac, svatko od nas treba da se tako postavi u svom osobnom djelovanju. Moramo tražiti suverenost za pojedinca i za razne druge elemente (jedinice), svakako suverenost po pitanju vanjske i sigurnosne politike. Stoga upravo trebamo i Europu koja je otvorena prema svim europskim zemljama, tako sve one mogu djelovati jedinstveno a samo tako može se postići za Europu politička i sigurnosna suverenost.

Julien Vanderbeeken – tajnik Europske radne skupine u Europskom parlamentu

Lijepo pozdravljam nadvojvodu Habsburga i ostale visoke goste. Želio bih podsjetiti da je Paneuropska radna skupina osnovana 1995. na inicijativu tadašnjeg predsjednika Međunarodne PEU dr. Habsburga. Prvi predsjednik bio je tadašnji premijer Belgije i nekadašnji predsjednik europske frakcije u Parlamentu. Sada je na čelu gospodin Ingo Friedrich, koji je drugi izabrani predsjednik.

U Parlamentu smo puno činili za približavanje Republike Hrvatske Europskoj Uniji. Nekoliko dana prije parlamentarnih izbora 2003. u Hrvatskoj pozvali smo dr. Ivu Sanadera da dođe u Europski parlament. U delegaciji Hrvatske demokratske zajednice uz njega su bili također gospoda Božo Biškupić i Miomir Žužul s kojima smo ostvarili puno kontakata. Tada je održano nekoliko važnih sastanaka. Kasnije je dr. Sanader postao premijer i vrlo je često dolazio u Europski parlament zajedno s ministricom vanjskih poslova Kolindom Grabar-Kitarović i drugim članovima Vlade. Razgovarali smo često u Europskom parlamentu i s gospodom Doris Pack, Ottom von Habsburg i Berndom Posseltom. Bilo je puno zagovornika i protivnika ulasku Hrvatske u EU s kojima smo raspravljali.

Također ćemo pokušati s raznim sjednicama u EP i već ove godine sazvati novu sjednicu Parlamenta te okupiti paneuropske zastupnike iz predsjedništva. Zalažemo se za paneuropske vrijednosti u Europi i za pristup Hrvatske i Makedonije u EU, no najvažnije je da se borimo za vrijednosti Europe. Zahvaljujem Hrvatskoj Paneuropskoj uniji što je organizirala ovakvu konferenciju i neka tako nastave dalje. Hvala lijepa.

Roger Rossell, predsjednik PEU Andorra

Ekscelencijo, gospodine predsjedniče, dragi članovi Paneuropske unije, dragi prijatelji Hrvati!

Govorim u ime Paneuropske unije Andorre, Republike San Marino i Švicarske Konfederacije. Mi smo male države Europe koje još nisu članice Europske unije, no s druge strane mi smo Europejci na više načina. U našim državama, svakodnevno govorimo više jezika, a osim toga imamo najdulju povijest u Europi.

U ovo vrijeme financijske krize, ove tri države traže od Paneuropske unije apel, poput onoga koji je upućen za Kosovo, a koji se odnosi na financijsku krizu koja bi mogla postati i gospodarskom krizom nakon izbora u SAD-u. Smatramo da bi takav apel trebao sadržavati tri bitne stvari. Prvo sve se ljudske aktivnosti moraju temeljiti na ljudskim načelima, naročito na kršćanskim moralnim načelima, koja su naša. Drugo, u trenutku kada brojne europske države potpomažu vlastite gospodarske i financijske sustave, male države nemaju tu istu mogućnost i sposobnost, ali imaju pravo na gospodarski bitak i preživljavanje. Stoga smatramo da Paneuropska unija treba tražiti zaštitu za sve paneuropske obitelji koje će postati prave žrtve te krize kada ona postane gospodarskom krizom.

I na kraju želio bih dodati, potrebno je taj apel izraziti u uobičajenom europskom stilu habsburške obitelji. U ovom hotelu gdje se sada nalazimo, a koji se zvao „Stephanie“, moramo osmisliti taj apel i uputiti ga što je prije moguće.

Arsim Shalla, viši savjetnik u uredu Predsjednika Republike Kosovo

Dragi gospodine Pavo Barišić, Vaša Ekscelencijo Otto von Habsburg, gospodine Terrenoire, dragi paneuropski prijatelji, dame i gospodo, čast nam je da smo ovdje u ime Paneurope Kosova i da ukratko izrazimo i zahvalnost u ime Paneuropske unije Kosova na pomoći u ostvarivanju našeg cilja neovisnosti. Naš slijedeći korak je Europska unija. Paneuropska unija imala je važnu ulogu u postizanju kosovske nezavisnosti u bliskoj suradnji s našim predsjednikom Rugovom. Ove godine donesena je deklaracija o nezavisnosti u suradnji s međunarodnom zajednicom. 51 zemlja već je priznala Kosovo, radimo na tome da još više zemalja prizna neovisnost naše najmlađe zemlje. Kosovo je stvarnost, realnost i koristim ovu priliku da pozovem ostale države da dalje priznaju neovisnost Kosova. Samo to će donijeti dugotrajnu stabilnost i mir u ovom dijelu Europe. Naš cilj je postići dugotrajnu stabilnost za buduće generacije i bez sumnje tu su naši prijatelji odigrali važnu ulogu u borbi za priznavanje Kosova; njegova ekscelencija Otto von Habsburg, gospodin Terrenoire i gospoda Pack i naši

drugi paneuropski prijatelji. Nakon našeg postizanja neovisnosti glavni cilj naše države je udružiti se i pridružiti europskim integracijama i naše institucije vrijedno rade na ispunjenju tog plana. Usvojen je moderan ustav gdje se poštuju sva temeljna prava svih građana i manjina uz najviši europski standard. Naš put je prema budućnosti i perspektiva Europe gdje ćemo čuvati vrijednosti svih građana. Kosovska paneuropska unija kao i naše društvo dijele iste vrijednosti kao i naši europski prijatelji, kao dio europske suverenosti u multipolarnome svijetu svi smo posvećeni ispunjavanju naših zajedničkih ciljeva. Hvala vam lijepo.

Andreas Raab, politički savjetnik u Vladi Republike Makedonije

Vaša carska visosti, vaša ekscelencijo, dragi domaćini. Hvala vam lijepa što ste mi omogućili govoriti na ovoj zaista zanimljivoj konferenciji. Želim prenijeti pozdrave PEU Njemačke. Bilo bi mi draže da smo kao Njemačka PEU mogli u većem broju doći u ovu prekrasnu Opatiju, osobito naši bavorski prijatelji. No njih je pogodila financijska i politička kriza tako da imaju nekih internih političkih problema koje moraju rješavati prije nego se u potpunosti mogu staviti na raspolaganje Paneuropskoj uniji Hrvatske.

Kao pretposljednem govorniku teško mi je reći nešto novo što nije rečeno. Ne želim ovdje nastupati kao savjetnik ministra vanjskih poslova Republike Makedonije. Mislim da su nama potrebni slijedeći paneuropski odgovori: za suverenu Europu, suverene Europejce, suverene političare i suvereno političko vodstvo. Ako se prvo vratimo na suverene Europljane, za 14 dana 9. studenog, počinje proslava dana kada je pao Berlinski zid. Naši istočnonjemački susjedi, Mađari, Poljaci, sve njih je tada obujmila utopija, oni su nastupili s idejom povezivanja Europe, svi su htjeli maknuti zid.

Gospođa Pack i ostali govorili su kako su narodi razdvojeni birokratskim zidovima. Nama su potrebni Europljani koje ne će zastrašiti birokracija ili takve prepreke. Upravo naša generacija koja je aktivno radila na padu željezne zavjese želi reći sljedećem naraštaju da ne smije ustuknuti pred birokratskim zidovima za koje nalazim da su manje opasni od ideoloških. Ali, nažalost, jednako su nepropusni kao što je nekad bila željezna zavjesa.

Potrebni su nam suvereni europski političari. Jučer i danas čuli smo takve europske političare, npr. Doris Pack, zatim drugi paneuropski članovi u Europskom parlamentu, koji doista odrađuju veliki dio europskog posla. Potreban je, međutim, veći broj europskih političara koji zagovaraju takvu politiku i koji mogu oblikovati unutarnje dogovore u Europi, kako bi mogli postići svoj cilj, a to je suverena Europa. Za to nam je potrebno i takvo suvereno vodstvo koje može pronaći odgovore i donositi odluke, a cilj treba biti stvaranje suverene Europe.

Glede financijske krize treba brzo donositi odluke i zaista se nadam da će te odluke biti prilog primanju Hrvatske kao i ostalih zemalja: Makedonije, Bosne i Hercegovine, Srbije i Albanije, u EU. Nalazim da je naš slijedeći zadatak kao Paneuroljana da se za to zalažemo. Želim ovoj konferenciji puno uspjeha. Hvala lijepa.

Branimir Ježić, član Predsjedništva HPEU

Medijska prisutnost ili medijska pokrivenost u složenom svijetu koji nas okružuje, kao i pitanja vezana uz tu pokrivenost, odnosno distribuciju informacija, u prvom redu putem elektronskih medija, pa onda tiskanih, nekako se nalaze na kraju naših diskusija, pa svjesno ili nesvjesno dobivaju status tehničko-servisnih usluga, što po mom dubokom uvjerenju danas više nije slučaj. Prije bih rekao da su medijska pitanja duboko upletena u prezentaciju svih idejno-strukturalnih projekata na političkoj razini, ali svakako onoj društvenoj, i da imaju funkciju koju su nekad obavljali vješti govori i govornici na masovnim skupovima radi promocije pojedinih ideja, kao i knjige kojima se mahalo, ili specijalna novinska izdanja. Moram reći da su elektronski mediji preuzeli sve te funkcije u najvećoj mjeri, čime je i njihova uloga i moć izrasla do prije nepojmljivih veličina, pa zato danas i dijelimo svijet po zonama utjecaja pojedinih medija, a ozbiljni ratovi koji se vode, ratovi su za prevlast u medijima. Moć i novac, koji idu zajedno, u osnovi su svih suvremenih ideologija, ma kakve ne bile, pa je sve teže promovirati znanje, obrazovanje, kulturu, sav onaj skup društvenih djelatnosti, koje čine startnu poziciju u diskusiji o identitetima, što svakako posebno dolazi do izražaja u višedržavnim zajednicama i pri svakom drugom udruživanju interesa i ciljeva, koji se ne baziraju isključivo na profitu.

Bitka za medije, koja se prešutno vodi, bez sumnje je i bitka za prevlast globalizacijskih ideja u smislu egalizacije, poopćavanja vrijednosti, marginaliziranje empirijskih iskustava na krilima vrlo sofisticiranog podilaženja publici, koju ne treba tražiti, jer je ona svugdje u svijetu, spremna da primi poruke od jutra do sutra pred svojim ekranima. Globalizacija tako postaje sve više globalizacija duha, koja izrasta isključivo na materijalnim ponudama i odvozi nas u svojevrsni "melting pot", koji nema ništa zajedničkog, niti pozitivnog u smislu onoga što se dešavalo u Americi. Komercijalizacija uma i duha, koja kao avet vrebala iz svakog ugla našeg razmišljanja, naših odluka, u medijima je preuzela vodeću ulogu, pa se borba protiv takvog načina rada i razmišljanja danas mora prenijeti iz konferencijskih dvorana, na teren, što u buduću znači borba prsa o prsa za svaki pedalj slobodnog misaonog prostora, što znači da treba stvoriti uvjete i podržati sva ona nastojanja, koja idu za stvaranjem samoregulative i regulative na

razini država, kojima bi se osigurao slobodni medijski prostor za promociju naprosto drugačijih ideja, kako bi se svi ovi razgovori koje vodimo prenijeli uspješno u medije, kako bi se osigurali osnovni preduvjeti neovisnog informiranja, drugim riječima, da bismo mogli iole uspješno komunicirati na razini naših ideja, koje bez sumnje svoj opstanak vide u tradiciji kulture i civilizacije, koje su stoljećima mukotrpno stvarne u Europi. Po mom mišljenju, to je jedini kontekst u sklopu kojega možemo razgovarati o suverenosti, naravno ne samo nacionalnoj, odnosno političkoj, nego i suverenosti u civilizacijskom smislu kojeg sam malo prije spomenuo, bez obzira na multipolarnost svijeta koji nas okružuje, ili možda baš zato.

I stoga u želji da iskomuniciramo naše poruke, u želji da one ne ostanu mrtvo slovo na papiru, čvrsto vjerujem da trebamo mijenjati naše stavove prema medijima, u prvom redu elektronskim, jer bez obzira koliko mi dugovali svijetu tzv. "Guttenbergove galaksije", jedini način da se uspješno suprotstavimo "komercijalizaciji" duha, o čemu smo već govorili, jest da medijima damo mjesto koje im, htjeli mi to ili ne, pripada, mjesto koje su oni izborili i ulogu koju igraju u pokretanju sveukupnog javnog mnijenja, te da se aktivno uključimo u stvaranje, osposobljavanje i djelovanje u medijima, koje će se temeljiti na informiranju javnosti o "našim" istinama, što znači korištenjem europskih fondova za razvoj javnih medija i svih mogućih drugih resursa, koji ne zahtijevaju otplatu dugova komercijaliziranjem ideja. Postoji naime, jedno prošireno uvjerenje, da su elektronski mediji nedohvatni javnosti, odnosno onim društvenim strukturama koje bi znale i htjele intervenirati u njima, što zbog politizacije, a što zbog komercijalizacije, odnosno financijskih, tehničkih i drugih prepreka, pa se do njih ne može doprijeti!

Što se tiče tehničkih i drugih prepreka, razvojem satelitskih i digitalnih tehnologija, mogućnosti interveniranja u stvaranju novih programa i tematskih kanala, postale su sasvim realna opcija za one koji žele odaslati svoju neovisnu poruku i na taj način postati konkurencija moćnim i ustaljenim sustavima koji dominiraju svijetom elektronskih medija. Financiranje takvih projekata iz dana u dan postaje također sve realnija opcija, jer su pojednostavljenjem tehnologija i cijene takvih projekata postale pristupačnije. Mi smo danas svjedoci mnogih već postojećih tematskih kanala, koji vrlo uspješno djeluju, kao "ARTE" i "PHOENIX", pa onda i "History channel", "National Geographic" i drugi, koji se pomalo izdvajaju iz sveopćeg besmisla komercijalne televizije, jer nakon višegodišnje invazije podilaženja publici s programima poput "big brothera" i drugih kratkotrajnih uspjeha, uslijedio je pad interesa publike, što

znači i kraj komercijalnog iskorištavanja takvih i sličnih sadržaja.

Netko bi mogao upitati, a što je s nacionalni javnim televizijama, koje se financiraju iz javnih pristojbi, a čije je djelovanje regulirano državnim zakonima, što znači da je njihov rad usmjeren na informaciju, obrazovanje i kulturne i znanstvene djelatnosti? One su po našim saznanjima pod žestokim pritiskom komercijalizacijskih procesa u društvu kao generalnom trendu, koji nema opravdanje ni u materijalnim pretpostavkama za postojanje, a kamoli u tradicionalnom i civilizacijskom smislu. Neke od javnih televizija su "bankrotirale" govoreći menažerskim jezikom i izgubile na svom snaženju i utjecaju, dok se neke još uvijek odupiru, držeći se jedinog ispravnog principa u svom djelovanju a to je princip visokih kriterija i vrijednosti. One televizije koje izbore pobjedu na tim principima opstati će kao meritorni javni mediji, što je nekima uspjelo, kao što je BBC naravno, ali sto tako i u Francuskoj i Njemačkoj. U Hrvatskoj vrijede, naravno, posebna pravila kao uvijek, mi imamo javnu televiziju, koja nažalost nije imuna na komercijalizaciju, ali je povjerenje u nju još uvijek neupitno. Ono čime ona plaća takvo povjerenje je, međutim, upitno, jer se ona odrekla dobrim dijelom ozbiljnih društvenih tema. Nje kao što vidite na našim sastancima nema, pod izlikom da se sastanci ne snimaju, ali tema koje mi ovdje aktualiziramo nema ni na tzv. okruglim stolovima, kao što nema sustavnog razmišljanja o europskim temama. Ako se radi o depolitizaciji programa, u čijem je onda interesu da se premalo govori o našem ulasku u Europu, ili da se određeni uspjesi na tom polju bagateliziraju. Kao primjer bih naveo da postoji emisija "Europski magazin" uz opasku, da se emitira u ranim popodnevnim satima, s budžetom od 16.000 KN po emisiji!

Sukobljavajući se s ovakvim problemima, htio bih reći da smo, bez obzira koliko nas politika dovela blizu Europe, još uvijek vrlo daleko od shvaćanja po čemu će taj naš ulazak biti značajan, presudan ili kako god hoćete to ocijeniti, a kamoli od prihvaćanja njenih postulata i vrijednosti, koji bi tek ako ih prihvatimo mogli postati i za nas na isti način vrijedni i značajni. Mediji bi trebali biti na braniku europskih ideja, bez obzira što nam one nose, kao najmoćnija i najutjecajnija sredstva priopćavanja, o čemu danas vjerojatno nema više nikakve dvojbe, pa mislim da ih i u našim razmišljanjima trebamo kao takve prihvatiti i odnositi se prema njima, nastojeći na sve moguće načine usmjeravati ih našim ciljevima, pa ako treba i kreiranjem vlastitih programa i kanala, kakav bi bez sumnje mogao biti i "Paneuropski kanal", pri čemu, vjerujem, da će nam i naši prijatelji iz Europe svojim zalaganjem pomoći, kao što su to i dosad uvijek činili.

Opatijsku rezoluciju sastavljenu u Opatiji 25. listopada 2008. Predsjedništvo Međunarodne Paneuropske unije prihvatilo kao stav MPEU na sastanku u Bukureštu 7. prosinca 2008.

OPATIJSKA REZOLUCIJA

Povodom konferencije na temu « Europska suverenost u multipolarnom svijetu », u organizaciji Hrvatske Paneuropske unije, održane u Opatiji, u listopadu 2008., članovi Međunarodne Paneuropske unije, pod predsjedanjem g. Alain Terrenoirea i u prisutnosti njenog počasnog predsjednika, nadvojvode dr. Otta von Habsbourga, iznijeli su svoje stavove o gospodarskoj i financijskoj krizi koja pogađa Europu i cijeli svijet.

Oni dijele mišljenje predsjednika Europske unije prema kojem se financijske institucije, naspram nacionalnih politika za saniranje takve krize koje su im dane, moraju smatrati vezanima « *moralnim sporazumom* » s njihovim sugrađanima.

U biti bi trebalo iskoristiti priliku iz ove krize kako bi se uključili svi financijski čimbenici u pronalasku etičkih temelja ekonomije koja je na usluzi ljudima i njihovim osnovnim potrebama.

Članovi MPEU traže, u slučaju da te mjere, koje se oslanjaju na dobru volju dotičnih čimbenika, ne bi bile dovoljne za izlazak iz krize, da europske javne vlasti, poduzmu odmah i u odgovarajućem vremenu, sve mjere kojima bi osigurali potpunu odgovornost za sve financijske, bankarske aktivnosti te aktivnosti u području osiguranja.

Sve se te institucije smatraju javnom službom, poput krvotoka gospodarske aktivnosti, čije bi zatajenje dovelo u opasnost čitavo europsko društvo.

Članovi MPEU smatraju da je prva obveza političara, gospodarstvenika i financijskih stručnjaka samostalne i suverene Europe, zaštititi petsto milijuna stanovnika i njihovih obitelji koji žive na njenom području kao i zaštita njihovih radnih mjesta od kojih žive.

Pozivaju odgovorne da nepokolebljivom političkom voljom, poduzmu sve kako ova financijska kriza ne bi nekontrolirano eskalirala u političku i socijalnu krizu, a zatim i u geopolitičku krizu s neizmjenjnim posljedicama za svjetsku ravnotežu.

Nakon programa Međunarodne konferencije u paviljonu "Juraj Šporer" u Opatiji održan je koncert poznatoga dueta Olge Šober, sopran i Bojana Šober, baritona koji su izveli niz popularnih melodija u pratnji Vladimira Babina, glasovir iz djela W. A. Mozarta, G. Rossinija, A. Kabilja i I. Zajca.

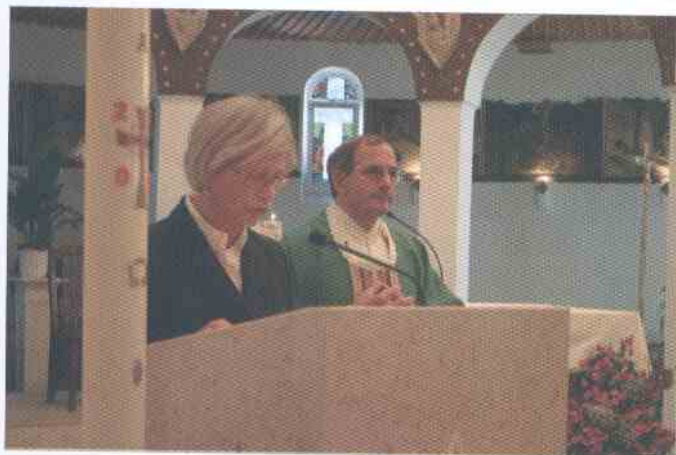
IZLET U ISTRU

Nakon završnih rasprava u subotu je **Pazinski ogranak HPEU** organizirao **izlet u Istru**. Organiziran je posjet sljedećim mjestima: **Pazin** - posjet župnoj crkvi **sv. Nikole** i razgledavanje fresaka iz 15. st., **posjet Kaštelu** i razgledavanje **Etnografskog muzeja Istre**, **Beram** - Sv. Marija na Škrilinama, razgledavanje fresaka iz 15. st., **Sv. Petar u Šumi** - razgledavanje **Pavlinskog samostana** i crkve. Glazbeni program izveo je **Mješoviti zbor župe u Žminju** — dijelovi glagoljaške mise: 1. Snami Bog, 2. Hvalite Boga svi jazici, 3. Budi hvaljeno. Večera uz istarsku narodnu glazbu (roženice i gunjci). Seoski turizam **obitelji Franjul** u sv. Petru u Šumi.

Izlet je organiziran uz potporu Grada Pazina i Turističke zajednice grada Opatije.

SVETA MISA U ŽUPNOJ CRKVI SV. JAKOVA U OPATIJI

Veleposlanik Republike Češke Karel Kühnl

ČEŠKO PREDSEDNIŠTVO I ULAZAK HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU

12. ožujka 2009.

Voditelj tribine Pavo Barišić predstavio je u uvodnoj riječi predavača i temu izlaganja, a govornik se obratio auditoriju pozdravnom riječi na hrvatskom. Predavanje je održao na engleskom.

Kada se pripremao za predavanje želio je govoriti u prvom redu o Hrvatskoj i o hrvatskim pripremama za ulazak u EU. Međutim, odlučio se smanjiti taj dio izlaganja i malo više govoriti o ideji europskih integracija. Za to postoje dva razloga. Prvi je što proteklih pet, šest, sedam mjeseci svi govore o hrvatskim pripremama za ulazak u EU i nekako se vrte u krug. Spor sa Slovenijom nije izravno povezan s pripremama za ulazak u EU zato što se radi o bilateralnom problemu te niti jedan europski zakon ne regulira granice između dvije zemlje.

Paneuropska je unija šira ideja od postojećih europskih integracija u obliku EU, koja je zacijelo jedini funkcionalan oblik europske integracije. Češko je predsjedanje na sredini mandata i treba ga promatrati ne kao jednokratno događanje. To je kontinuirani, trajni rad koji se temelji na proteklom predsjedništvima drugih zemalja, a cijela je europska integracija trajan kontinuirani put. Ne može se reći kako je konačna točka tu ili tamo, ne postoji konačno odredište zato što se radi o ideji koja je u stalnom razvoju.

Glavni je moto češkog predsjedanja „Europa bez barijera“. To je dobra ilustracija onoga što sada predstavljaju europske integracije za sve. To se geslo može promatrati s gledišta gospodarstva, kulture ili socijalne dimenzije i to je ono što je EU zapravo već postigla - gospodarsku integraciju, kulturnu suradnju, integriranje kultura. Kulture se u EU cijene u njihovim raznolikostima, politička integracija, sigurnost, to je nešto što još treba dostići u EU. Europa bez barijera dio je pravne stečevine EU. Uklanjanjem postojećih prepreka ili barijera među državama moći će se učinkovitije koristiti gospodarski potencijali cijele EU i na taj način pomoći cijeloj Europi da ne samo postane konkurentnija kao dio globaliziranog gospodarstva nego i da zadrži svoju konkurentnost u svijetu.

Uz glavno geslo postoje i tri prioriteta za češko predsjedništvo. To su gospodarstvo, energija, EU u svijetu. U pogledu na gospodarstvo ne radi se samo o uklanjanju postojećih barijera nego se radi i o suočavanju s onime što se naziva ekonomska kriza. Čini se da će to biti i više od ekonomske krize. To će biti zaista opasna životinja s kojom se potrebno boriti.

Druga je stvar energija. Na početku češkog predsjedništva pokazalo se koliko je važna energetska sigurnost. Valja zahvaliti što Hrvatska i druge zemlje kandidati surađuju i sjajno surađuju s EU, a surađivali su odlično i tijekom energetske krize. Tako je češko predsjedništvo predstavljalo ne samo poziciju EU već poziciju cijele Europe u razgovorima s Ukrajinom i Rusijom. Time je dan prinos rješenju energetske krize, brže nego što bi se to inače dogodilo. U toj napetoj situaciji svaki je dan bio važan, čak su i sati bili važni. Tako je zajedničko stajalište cijele Europe bilo važno, a i Hrvatska je tu puno pridonijela.

Glavni je prioritet u trećoj točki proširenje EU i to pogotovu proširenje na Hrvatsku. Hrvatska je jedina država kandidat koja je napredovala u pregovorima i koja ima realne šanse za članstvo u doglednom vremenu. Turska je strateški partner, iznimno važan za Europu, ali je u posve različitoj poziciji od Hrvatske. monetarna unija. Prvi federalni dolari u SAD, koji su tiskani u papirnatoj formi, pojavili su se tijekom Građanskoga rata 1860. Prije toga

dolara su tiskale privatne banke. To je dobar primjer koji pokazuje koliko je dugo trebalo da se snažna politička integracija prenese na gospodarsko područje. Europi, da dođe na ovu razinu europske integracije, gospodarske integracije, bilo je potrebno 50 godina. To je dugo vrijeme, a tek je na početku političke integracije. Glasovanje kvalificiranom većinom predstavlja važan element političke integracije.

Važna je za Hrvatsku također rasprava o tome što je dobro za države članice. Je li to tzv. federalizacija Europe, dakle stvaranje određenih ujedinjenih država Europe, ili treba ostati na ovom obliku integracije gdje će sve države članice zadržati pravo veta u svakom trenutku i o svakom pitanju. Znači postoji trajna borba između tzv. federalista i antifederalista. Predavača su često pitali je li federalist ili anti-federalist, a odgovor je posudio od Otto von Habsburga koji je na slično pitanje: „Jeste li monarhist ili republikanac?“ na predavanju u Londonu, na kojemu je predavač bio nazočan, odgovorio: „Nisam ni republikanac ni monarhist, ja sam legitimist.“ I to je upravo ono o čemu se radi. Sve što se događa treba biti legitimno.

Bez obzira radi li se o federalnoj strukturi ili se radi o povezivanju samostojnih država to je drugorazredno pitanje. Europa je dobar primjer za to. Europa je počela s davnom unijom ugljena i čelika. I onda se polako kretala prema stvaranju zone slobodne trgovine te se zaista približila slobodnoj zoni trgovine. Zatim je uspostavila carinsku uniju, a nakon toga je uspostavila zajedničko tržište i napokon monetarnu i gospodarsku uniju, eurozonu, zajedničku valutu. Zajednička je valuta jamačno najsnažniji integrativni instrument.

Navedeni koraci bili su stvarni, oni su u stvarnom životu donosili prednosti za EU i za europsku zajednicu prije toga. Naknadno su Europljani shvatili, koristeći potencijale carinske unije i svega drugoga što su tvorili da bi u potpunosti iskoristili te potencijale, kako moraju promijeniti institucije, inače stvari ne će tako dobro funkcionirati. Tako su tek kasnije počeli mijenjati institucije. Isto se tako tek naknadno uveo sustav glasovanja kvalificiranom većinom zato što se shvatilo da se jedinstvenim tržištem ne može upravljati bez jednakih uvjeta koji se mogu postići glasovanjem kvalificiranom većinom. Jer se ne mogu postaviti jedinstvena pravila. Svaka država držala se vlastitih pravila. I koraci su se polako pomicali. Europski je parlament polako postao ne baš u potpunosti parlament kakvog znamo iz nacionalnih država već je poprimio sve više stvarne ovlasti. To je trajan proces.

Tako se došlo do gospodarske i monetarne unije s jedinstvenom monetarnom politikom koju vodi europska središnja banka. To je sada vrlo čudna situacija. S jedne strane, postoji zajednička monetarna politika. S druge strane, još uvijek postoji 16 različitih fiskalnih ili poreznih politika u državama članicama. U redu, čak i u SAD-u, postoji fiskalna politika koju vode pojedine države. Međutim, postoji visoka razina koordinacije među njima. Za korištenje potencijala zajedničke valute valja uskladiti fiskalnu politiku, čak i izjednačiti poreze, ne u potpunosti ih unificirati, ali ih zaista treba približiti. To će se neizbježno dogoditi, što još uvijek ne će stvoriti sjedinjene države Europe. Međutim, dovesti će do veće koordinacije što antifederalisti označuju kao stvaranje nadržave. Rasprave će stalno trajati zato što postoje oni koji su za i oni koji su protiv federalnog uređenja Europe.

Predavač smatra da se integracija odvija na određenom pragmatičnom putu. Ono što predstavlja prednost pretače se u institucionalne razvoje EU, u praksi to znači više federalnih elemenata kako se napredujemo korak po korak. Isto tako razumije i one koji su uvjereni da je interes europskih naroda najbolje zaštićen u čistim nacionalnim državama. Uvjeren je kako ti ljudi nisu zadovoljni s takvim razvojem, ali smatra da je interes europskih naroda nešto što se najbolje može zaštititi u obliku europskih integracija. Može se takvo stajalište nazvati federalističkim, ali se predavač ne osjeća federalistom. On se deklarira kao legitimist zato što je sve legitimno o čemu govori, sve su prihvatili narodi Europe. Istina je da ponekad politički vizionari idu korak dva prebrzo u promicanju europskih integracija i možda zbog toga narodi Europe katkad nisu na to spremni. To se dogodilo u prošlosti, to se događa sada, to će se događati u budućnosti.

Međutim, EU je do sad dokazala kako je sposobna nadvladati svaku krizu te da je izašla još jača iz krize. Tako predavač vjeruje

kako će se to i ovaj puta dogoditi i to na dva načina zato što se suočava s dvije krize. Jedna je gospodarska kriza koja nije izravno povezana s EU. Druga je institucionalna kriza u EU prouzročena odbacivanjem Ustava u Francuskoj i Nizozemskoj, Lisabonski ugovor još uvijek nisu ratificirale sve države članice Unije. U Republici Češkoj još uvijek se očekuje izjašnjavanje Gornjega doma parlamenta; u Donjem je domu Lisabonski ugovor ratificiran. Još se uvijek čekaju Irci da ponove referendum. Dakle, riječ je o maloj institucionalnoj krizi koju prolazi EU posljednjih 4,5 godina. Međutim, to ne znači da EU nije održiva. Posve suprotno. Predavač je siguran da će Unija iz krize izaći jača nego što je bila u trenutku kada je ušla u razdoblje krize.

Hrvatski ulazak u Uniju važan je i za ostatak Europe, važan je za cijelu Europu zbog poruke ili signala koju će poslati cijelom jugoistočnom dijelu Europe. Činjenica da se stvarno ništa loše nije dogodilo u regiji posljednjih 13 ili 15 godina ne znači da nema potencijala za takova zbivanja. Europska je perspektiva neobično važna za ono što se tehnički naziva 'Zapadni Balkan'. Zašto je to toliko važno? Zato jer je to jedino sredstvo za stabilizaciju regije. Ne postoje drugi načini. Ne postoji mogućnost stabilizacije regije bez europske perspektive. Gubitak te perspektive bila bi prava katastrofa. Bilateralni su problemi vitalni i zacijelo relevantni za države na koje se odnose. Međutim, bila bi katastrofa izgubiti perspektivu rješavanja jednako vitalnih problema za sve europske države, ako se pojedine usredotoče samo na jedan problem.

Nakon izloženih uvodnih teza uslijedila je živa rasprava u kojoj je predavač odgovarao na brojna pitanja, ponajviše o djelovanju ustanova Europske Unije u konkretnom odnosu na pregovore Republike Hrvatske te perspektive daljnjega proširenja i funkcioniranja Europske Unije.

Dr. sc. Andrija Šuljak, Vlado Filić, prof i Mirko Ćurić, prof.

ĐAKOVAČKA (STROSSMAYEROVA) KATEDRALA KAO SVJETIONIK

14. svibnja 2009.

Andrija Šuljak u samom uvodu svog izlaganja naglasio je kako je djelovanje Đakovačkog biskupa: na crkvenom, kulturnom i mecenatskom, političkom i gospodarskom, te na literarnom polju... i na svim je područjima bio izvanredan i avangardan, stvaralački prisutan, doista velik - tako te se govoreći o Hrvatskoj druge polovice 19. stoljeća ne može ni iz jedne pore nacionalnog života isključiti biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Dao je neizbrisiv lik Hrvatskoj i hrvatskom nacionalnom biću i za naše dane. Oživio je u njoj hrvatsko srce, katoličku dušu, slavenski duh i osjećaj pripadnosti europskoj obitelji. Vrlo zorno to pokazuje đakovačka katedrala.

Najvećim je svojim djelom i on sam smatrao svoju katedralu. Na glavnoj fresci Aleksandra Maksimilijana Seitza u Strossmayerovoj katedrali u središnjoj apsidi iznad biskupskog trona koja prikazuje *Nebo i biskupa graditelja pred vratima raja* prikazan je Strossmayer u biskupskom ornatu kako u rukama nosi svoju katedralu. Očito: biskup Strossmayer sa svojim životnim djelom ulazi u vječni život. I u kripti katedrale na spomeniku nad biskupovim grobom, koji je izradio Rudolf Valdec prema opisu u biskupovoj oporuci, prikazan je Strossmayer u reljefu kako kleči pred Kristom sucem da čuje nebeski pravorijek. I tu je biskup prikazan s katedralom u rukama kao svojim životnim djelom.

Početkom 14. stoljeća biskupi grade katedralu gotičkog sloga, propovjedničkog tipa, tzv. dijamantna gotika... Djelomično nam je sačuvana. Godine 1536. padom Đakova pod osmanlijsku vlast

ta je katedrala razrušena do visine prozora i uništen je svaki trag naše kršćanske i europske baštine u Đakovu. Mijenjaju mu i izgled i sadržaj - čak i ime, postaje tipična muslimanska kasaba Jakova. Poslije oslobođenja od Turaka 1687. godine biskup Nikola Ogranić Olovčić preuređuje Hadži pašinu džamiju u crkvu koja mu služi i kao biskupska crkva, a njegov nasljednik Juraj Patačić početkom 18. stoljeća gradi novu katedralu u kasnobaroknom slogu. Na žalost na slabim temeljima - ruševinama srednjovjekovne gotičke katedrale.

Kroz cijelo će je 18. stoljeće biskupi morati obnavljati. Koncem 18. stoljeća, prvi biskup sjedinjenih biskupija Bosansko-đakovačke i Srijemske, Matej Franjo Krtica - odlučio se na gradnju nove katedrale, no srećom nije uspio ostvariti svoj plan. Tu je želju imao i biskup Antun Mandić, utemeljitelj Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu i najstarijeg visokoškolskog filozofsko-teološkog učilišta kontinuiranog djelovanja u istočnoj Hrvatskoj, koje je danas preraslo u Katolički bogoslovni fakultet u sastavu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Isto su namjeravali i njihovi nasljednici i skupljali materijalna sredstva za buduću novu stolnu crkvu.

Nova je stolna crkva izgrađena za biskupa Josipa Jurja Strossmayera koji vodi veliku biskupiju od 1850. do 1905. godine.

Strossmayer se 16 godina spremao: prikupljao materijalna sredstva, razmišljao i odlučivao se za što prikladniji slog kojim bi oblikovao svoje vizije - biskupijske, nacionalne, crkvene, slavenske i europske.

Putovao je Europom i posjećivao njezine crkvene građevine, upoznao tadašnje graditelje, slikare, kipare. Želio je da u Đakovu, na istočnim granicama zapadnog kršćanstva, pred vratima pravoslavlja pokaže veličinu i bogatstvo katoličanstva, spremnost i otvorenost Katoličke crkve na dijalog sa sestrinskim slavenskim pravoslavnim crkvama. Strossmayer je, naime, poznat kao preteča današnjeg ekumenskog pokreta, dijaloga. Možda bismo smjeli reći i današnje globalizacije.

Kako 19. stoljeće nema svog specifičnog sloga u sakralnoj arhitekturi, odlučio se za neoromaničku i neogotičku građevinu, dva najveća sloga zapadnog kršćanstva. Angažira dva vrhunska europska arhitekta ljubitelja neoromanike Karla Roesnera i neogotičara Friedricha Schmidta, oba Austrijanaca. Oni skladno povezuju ova dva historijska sloga te plemenita, blago valovita i zelena Slavonija dobiva svoju novu na daleko vidljivu duhovnu vertikalnu. Suprotno tadašnjem katoličkom običaju pročelje crkve okreće prema Istoku u znak ljubavi i sestrinstva prema slavenskim pravoslavnim crkvama. Dva vitka crvena 84 m visoka zvonika, arhitektonski bogata 54 m visoka kupola, bujna plastika ostvarena isprepletenošću romaničkih i gotičkih linija katedrala rada u posjetitelju, vjerniku i umjetniku nebeski ugođaj, a slavonska ornamentika dočarava da je katedrala uistinu srce Slavonije. Tločrt joj je u obliku latinskog križa. Sva je izgrađena od crvene domaće opeke.

Na glavnom pročelju, između zvonika ugradio je romaničko-gotički rozeton, iznad njega veliki triptih u fajansi: Raspetog Krista, Mariju Majku Crkve i vidljivu glava Crkve sv. Petra, koji je i titular katedrale. Iznad triptiha stoje lijepo raspoređeni osam anđela, simbola 8 blaženstava – a oni su srce i duh Evanđelja!

Unutrašnjost joj je veličanstvena. Iznad glavnog ulaza biskup graditelj je dao postaviti posvetno slovo: Slavi Božjoj, jedinstvu Crkava, slogi i ljubavi naroda svoga. I u unutrašnjosti romaničke i gotičke linije grade velebitni, živi, svijetao, razigran i ozbiljan, širok i visok sakralni prostor. Život i mistika. Unutrašnjost je podijeljena u tri longitudinalne lade, te poprečnu koja sa glavnim apsidom čini prezbiterij. U sjecištu dužne 80 m duge glavne lade s poprečnom ladom, ispod visoke kupole, nalazi se 15 m visok glavni oltar s velikim, kamenim 70 t teškim baldahinom na čijem je vrhu kip prirodne veličine sv. Petra. Kameni baldahin stoji na 4 okrugla mramorna stupa od marseljskog mramora. Na 4 ugla baldahina su kipovi 4 Evanđelista, a u trokutima baldahina nalaze se u medaljonima likovi 4 velika zapadne crkvena oca: Grgur Veliki, Augustin, Ambrozije i Jeronim. Oni su oci zapadne kršćanske teologije i duhovnosti. Ispod baldahina postavljena je mramorna menza glavnog oltara, središta crkve. Već tada izgrađena u duhu 2. Vat. koncila. Svetište nikad nije bilo odijeljeno ogradom. Do oltara imaju pravo svi, govorio je biskup graditelj. Glavni oltar je djelo arhitekta Friedricha Schmidta, ali po idejnoj zamisli Strossmayera.

Osim glavnog oltara u katedrali je razmješteno još 6 oltara: Majke Božje i sv. Josipa, sv. Ilije proroka kao zaštitnika bosansko-đakovačkog dijela i sv. Dimitrija, đakona i mučenika kao zaštitnika srijemskog dijela biskupije, te sv. Ćirila i Metoda i sv. Ivana Nepomuka, slavenskih svetaca. Svi su oni izgrađeni od bijelog istarskog kamena, a djelo su Riječanina Vatroslava Doneganija. Osim kipa sv. Ilije koji je izradio Friedrich Feuerstein, Tirolac.

Ono što je umjetnički možda najvrednije i najizvornije je zidno slikarstvo: fresko slike i zidne arabeske, ornamentalno slikarstvo.

Fresko slike su djelo dvojice slikara pripadnika tzv. Nazarenske škole, koja je imala svoje središte u Rimu. Na čelu joj je bio Friedrich Overbeck, Nijemac. Željeli su sakralnom slikarstvu vratiti duhovnost, jer je ono postalo previše salonsko. Overbeck je bio već star pa se nije mogao prihvatiti ovog velikog zadatka. On je napravio samo predloške za 8 prizora iz Petrovog života.

Predvidio ih je za unutrašnjost kupole. Međutim se uvidjelo da su previše visoko i bit će neočljive. Postavljene su u poprečne lade. I to njih šest, ne u kvadratni prostor nego u lunete, a izrađene su u tehnici svjetlo – sjena. Izradio ih je Ludwig Seitz.

Biblijske slike, izrađene u tehnici fresco, raspoređene po cijeloj katedrali – ima ih 25, plus pojedinačni likovi svih apostola, izradili su otac i sin, Aleksander Maximilijan i Ludwig Seitz, iz Njemačke. Samo dvije nisu njihove. Žrtve patrijarha Noe i patrijarha Abrahama, smještene u glavnoj lađi, djelo su Ludovica Ansigionia, Talijana. Strossmayeru se nisu svidjele pa je Ansigioniju otkazao i čekao Seitzove. Radili su ih 12 godina. Kako je biskup bio ljubitelj klasičnog slikarstva izabrao je ova dva njemačka slikara koji su bili već poznati u Europi. Robusnost njihovih likova, izrađenost sve do detalja i plastičnost, te se doimaju gotovo kao reljefi zorno prikazuju biblijske prizore koje je izabrao sam biskup Strossmayer.

Prizori iz Starog zavjeta raspoređeni su u glavnoj lađi, a u svetištu prizori iz Isusovog života. Moram istaknuti da je to kod nas najbogatija zbirka fresaca biblijske tematike. Obično ističu ljepotu freske *Našašće Mosija* iz Starog zavjeta Aleksandra Maksimilijana Seitz te *Isusovo rođenje* u poprečnoj lađi lijevo od glavnog oltara. Ona je djelo sina Seitz, Ludwiga. – Krist izvor svjetla. Inače ima na fresko slikama mnoštvo zanimljivih pojedinosti.

Vrlo je vrijedno i ornamentalno slikarstvo na zidovima katedrale. Djelo je to domaćih majstora pod vodstvom Josipa Voltolinija iz Splita. Moram naglasiti bogatstvo ornamenata, jer nema ponavljanja motiva, raznolikost boja te vještinu izrade ornamentalnih zastora na zidovima u središnjoj apsidi. Mnogi ih nazivaju arabeskama.

U glavnoj lađi lijevo i desno na bočnim zidovima izrađen je u reljefu u bijelom bračkom kamenu Križni put, djelo je to akademskog kipara Luje Lozice, postavljen 1966. godine o 100-oj obljetnici početka gradnje katedrale.

Neogotičke prozore Strossmayer je planirao uresiti vitrajima, ali se uvidjelo da bi oni bili suvišni i neprikladni uz oslikane zidove katedrale.

Na koru katedrale smještene su orgulje. Izradio ih je slovenski majstor France Jenko iz Ljubljane. Postavljene su 1936. godine na kraju obnove katedrale nastradale u požaru 1933. godine. U tom požaru koji je izbio upravo u starim orguljama potpuno su izgorjele prve orgulje poznate njemačke tvrtke, a oštećene su i gotovo sve fresko slike. Obnova je trajala od 1933. do 1936. godine. Sadašnje orgulje imaju tri manuala, 73 registra i 5.420 svirala. I ubrajaju se među najbolje u Hrvatskoj. Glazbenici rado dolaze i izvode koncerte klasične i suvremene sakralne glazbe na radost svoju, Đakovčana i Slavonaca.

Ispod cijelog svetišta nalazi se vrlo prostrana krypta s grobovima đakovačkih biskupa, a ispod glavnog oltara je grob biskupa Graditelja. Izradio ga je u reljefu Strossmayerov stipendist,

hrvatskih kipar, Rudolf Valdec prema Strossmayerovoj zamisli izraženoj u oporuci. Tu počivaju posmrtni ostaci velikana Hrvatske crkve i Oca domovine.

Papa Ivan XXIII. posjetivši Đakovo 1928. godine kao papinski nuncij u Sofiji divio se ljepoti i veličanstvenosti Strossmayerove katedrale i reče da je to najljepša crkva na ovim prostorima između Svete Sofije u Carigradu i Svetog Marka u Veneciji.

A papa Pavao VI. počastio je 1965. godine Đakovačku katedralu počasnim naslovom Basilica minor – Bazilika manja. Tako je ona uvrštena u izbor napose lijepih, veličanstvenih i privilegiranih katoličkih crkava u Europi i svijetu.

Vlado Filić, prof. govorio je o povezanosti Đakovčana uz Katedralu i njezine tornjeve koji se i izdaleka vide. Strossmayera je u orbitu izbacila revolucija 1848./1849. Mađarska revolucija je propala, Hrvatima je nagrada apsolutizam, Mađarima kazna. Jedine dvije stvari koje su u toj revoluciji uspjele su te, što je ban Jelačić uspio preko svojih veza na bečkom dvoru ishoditi Strossmayeru čast za đakovačkog biskupa. Strossmayer, s njemačkim prezimenom, dakle dolazi za biskupa te dobiva ne samo titulu, nego i jednu jako solidnu ekonomsku podlogu od 70.000 jutara zemlje, šuma i oranica, tako da je bio najbogatiji vlastelin u ondašnjoj Hrvatskoj. Drugi uspjeh revolucije je bio taj, što je Jelačić za dvije godine, dakle 1852. godine, uspio izdići Zagrebačku biskupiju na čast nadbiskupije. Malo je neobično što Strossmayer dolazi u to vrijeme u Đakovo s 4000 stanovnika, dok Zagreb ima oko 15.000 stanovnika, Rijeka 12.000, Varaždin 8.000. Đakovačka katedrala prima 7.000 ljudi pa da svi stanovnici Đakova uđu unutra, ostaje poluprazna. U to vrijeme Katedrala je bila najveća hrvatska građevina. U Zagrebu je bila stara Katedrala s jednim tornjem, Đakovo ima dva tornja, visoka 84 metra. Nakon potresa u Zagrebu je izgrađena viša Katedrala. Arhitekti su bili Resner pa Schmit, ali kako su to bila već malo starija gospoda, a veze sa Slavonijom su bile loše, oni su iz Beča slali mlađe ljude da izvide situaciju. Tako je u Đakovo, zahvaljujući Strossmayeru, došao Herman Bollé, kao mladi početnik u arhitekturi i kao zamjenik i nadglednik g. Schmita. Kasnije Bollé dolazi u Zagreb i obilježava ga svojom arhitekturom. Kada su ti umjetnici došli u Đakovo, bili su razočarani jer je tamo bio veliki trg gdje su pasle guske i stoka. Tko su ti nazarenci? Oni su, prije dolaska u Đakovo, slikali crkvu u Loretu, jednom od glavnih svetišta Europe, zatim poslije Đakova odlaze u Pečuh i tamo oslikavaju Katedralu. Osim Bollea tu je još niz mladih hrvatskih autora koji su se proslavili u Đakovu, počevši od Planinića, Rendića, Voltolinija a radili su s hrvatskim materijalom. Dakle, većina hrvatskih autora započela je svoj posao u Đakovu. Mnogi kažu da je Đakovačka katedrala najljepša crkva od Rima do Carigrada, a Đakovačka biskupija zadnja snažna biskupija do Filipina.

Strossmayer je bio vrlo upućen u stanje onoga vremena. Imamo npr. sliku dvanaestogodišnjeg Isusa u hramu. U to vrijeme nije bilo komunizma, a glavni problem je bila nevjera francuskog stila Voltera i ostalih, dakle možemo reći - materijalizam. Ispred dvanaestogodišnjeg Isusa koji stoji, naslikani su mudraci koji sjede, a jedan od njih je prikazan kao Volter u svojoj frigijskoj kapici, grize prste od muke i sluša što taj dječjačić govori. Dakle, već u to vrijeme te su slike slale ne samo umjetničku, već snažnu poruku borbe protiv materijalizma i bezvjerstva onoga vremena.

Selo Đakovo je izgradnjom Katedrale postao grad. Strossmayer je sav novac, osim za gradnju Katedrale dao za izgradnju temeljnih institucija hrvatske kulture. Zaslužan je za stvaranje Sveučilišta i Akademije i možemo reći da je on otac rađanja moderne hrvatske nacije. Sve što nije uspio Jelačić, to je kasnije Strossmayer nadoknadio. Što se tiče odnosa prema caru, bio je dva puta u

posjetu. Oba puta je car samo pokazao rukom, a drugi puta mu je rekao da izide van, jer je govorio hrvatski i protestirao protiv pripajanja Međimurja Ugarskoj. Dakle, njega nije zanimao samo slavonski puk, nego sudbina hrvatskog naroda.

Mirko Čurić, prof. pozdravio je sve nazočne i izrazio zadovoljstvo što je nakon pet godina ponovno na tribini u Hrvatskoj Paneuropskoj uniji.

Kako je prof. dr. Šuljak iznio gotovo sve o Katedrali, on je govorio o izgradnji. Pokazao je da se u jednom malom Đakovu mogu napraviti ne velike, nego najveće stvari. Kažu da je imao novaca, međutim mnogi su u hrvatskoj povijesti imali novaca, neki više neki manje, a neki i danas imaju novaca, ali tko bi se usudio pomisliti tako što napraviti kao Strossmayer. Danas govorimo o Slavoniji kao zaostaloj i siromašnoj, a on je u toj Slavoniji napravio takvu vrijednost i postao velikan, a da ne govorimo što je napravio i u Zagrebu. Odlučio je sagrađiti crkvu s mjerom i ukusom, iako neki povjesničari umjetnosti podcjenjuju njegov rad. Kažu da je izabrao zastarjele i konzervativne slikare. On je izabrao one slikare koje je smatrao u tom vremenu zaista vrhunskim majstorima, a to su bili slikari nazarenci. Oni ne samo da su bili slikari, nego možemo reći da su se i ponašali i oblačili kao apostoli. U crkvi se osjeća radost kršćanstva i upravo su to mnogi umjetnici i književnici prepoznali. Gotovo da nema povijesne osobe u hrvatskoj povijesti, kao što je bio Strossmayer. Bio je toliko puta inspiracija književnicima, a posebno pjesnicima. Posebice je to bilo u vrijeme kada je Katedrala bila izgrađena. To je bio događaj koji je odjeknuo ne samo u Hrvatskoj, nego i šire. Samo za taj dan kada je Katedrala završena, izašlo je petnaestak prigodnih pjesama u različitim časopisima (Vijenac, Đakovački vjesnik, Biskupijski glasnik i još mnogo drugih). Zaista su ljudi bili zadivljeni svime što je Strossmayer napravio u to vrijeme, a posebno Katedralom koja je pokazala da se u Hrvatskoj može napraviti vrhunska Katedrala i u XIX. Stoljeću. On je na idealan način pokazao, kako jedna Hrvatska može biti dio Europe, kako jedno malo Đakovo može biti europski grad. U nijednom velikom gradu u Hrvatskoj ne bi takva Katedrala bila toliko važna kao što je to u Đakovu. Strossmayer je zaista svojim velikim djelima pokazao veličinu koju mu nitko ne može oduzeti, čak ni to što su mu oduzeli da ne bude na hrvatskim novčanicama. Prema mišljenju profesora Čurića i ta grješka će se u budućnosti morati ispraviti.

Profesor Čurić je pozvao sve koji mogu da dođu na otvorenje Đakovačkih vezova koji se već deset godina održavaju ispred Katedrale. Naime, Katedrala u Đakovu je bila prije samo neki kulturni spomenik. Međutim, Strossmayer ne daje Katedralu nekom političaru, nego Bogu i sada otkako se otvorenje Đakovačkih vezova događa ispred Katedrale, kada se tamo okupi mnoštvo, to je nešto prekrasno i po mišljenju profesora Čurića, time je Strossmayerova Katedrala ispunila svoju ulogu.

Rabindranath Tagore

Osobnost i Ljubavnikov dar/Prijelaz

16. listopada 2008.

O knjigama su govorili *Ivan Andrijačić, Mislav Ježić, Sanko Rabar i Robert Mandić*, prevoditelj.

Odabrane pjesme čitala je *Mirela Videk*.

Rabindranath Tagore, (6.5.1861.–7.8.1941.) također je poznat i kao Robi Thakur, te Gurudev, što znači Božanstveni Učitelj. Rođen je u Kalkuti, u Bengalu, tadašnjoj pokrajini kolonijalne Indije. Dobitnik je Nobelove nagrade za književnost 1913.

Među njegovom pisanom ostavštinom se nalaze novele, kratke priče, romani, drame, putopisi, eseji, te preko 2000 pjesama. U proznim se djelima najčešće bavi socijalnim pitanjima, političkim idejama, prosvjetiteljstvom, kao i vizijom univerzalnoga bratstva. Tagoreova poezija, osim svojega dubokog duhovnog sadržaja, često izražava prostodušno slavljenje ljubavi.

Neka njegova djela su: *Bjegunac, Brodolom, Dolutale ptice, Dom i svijet, Gitandali (Pjesme darovnice), Kralj i kraljica, Kralj mračne odaje, Mladačak, Nacionalizam, Naš svemir, Pjesnikova bajka, Pregršt priča, Pustinjač, Čovjekova religija, Sādhanā, Vrtlar, Zlatni brod, Žrtva...*

Osim pisanja se bavio skladanjem, a u zrelijim godinama i slikarstvom. Odrastao je proučavajući velika djela indijske misli, ali na njega su također utjecali i velikani zapadne civilizacije, čije je stavove pomnjivo proučavao.

Proputovao je praktički cijeli svijet, održavajući žive kontakte s čuvenim ljudima svojega doba poput Mahatme Gandhija, Alberta Einsteina, Jawaharlala Nehrua, Bertranda Russella, Williama Butlera Yeatsa...

Bio je čovjek renesansnog značaja, uvijek se sasvim predajući svemu što radi, a u sve svoje postupke, odnose i djela unosio je rijetko viđenu mjeru čovječnosti.

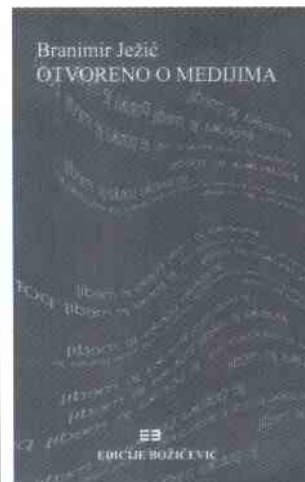
Branimir Ježić

Otvoreno o medijima

21. listopada 2008.

O knjizi su govorili *Stjepan Malović, Pavo Barišić, Siniša Grgić, Nikola Kristić i Branimir Ježić*

‘Otvoreno o medijima’ zbirka je tekstova u kojima autor promišlja bit, ulogu i vrednote medija, ponajviše televizije, koja je svojom pojavom „...dokinula vrijeme i prostor...” i otvorila vrata što vode u „...paralelne svjetove...”. No, kuda nas je dovelo otvaranje te Pandorine kutije – televizije? Na temelju svog bogatog iskustva, s dozom ironije koja izvire iz karikatura Vladimira Kosa, a s kojima autor dodatno „oslikava” svoje tekstove, Branimir Ježić analizira suvremeno novinarstvo, a ponajviše „nepodnošljivu lakoću” priopćavanja koja dominira svim suvremenim vrstama medija te upozorava na to kakvi bi mediji trebali biti, a ponajviše televizija koja „...je dominantna pojava suvremenog društva u komuniciranju između društvene teorije i dnevne političke prakse, o kojoj nipošto ne postoje izjednačena mišljenja, a s obzirom na njenu ulogu i moć, o njoj treba voditi računa na svim civilizacijskim razinama zbog dalekosežnih posljedica u pozitivnom i negativnom smislu.”

Stranice našeg dnevnog, pa i tjednog tiska pune su “informacija” iz svijeta medija, što s jedne strane govori o velikom interesu javnosti za sve što je vezano uz medije, a s druge o zloupotrebi tih istih “informacija”, koje govore o svemu, samo ne o medijima i koje se pretvaraju u žute stranice skandala, neodgovornih polemika i tračeva iz svijeta jet-setera, u koji neodgovorno i nepotrebno trpaju ljude, koji pokušavaju raditi vrlo odgovoran posao, a to je izvještavanje. U svojoj sam knjizi pokušao medijima pristupiti kao društveno vrlo relevantnom fenomenu, te napraviti odmak od dnevno-potrošačkih pobuda s željom da prema vlastitom iskustvu istaknem one elemente koji medije čine nezaobilaznim fenomenom i daleko najutjecajnijim u formiranju javnog mnijenja, pa prema tome i najodgovornijim. U sklopu takvog prikaza medija, smatrao sam potrebnim upustiti se i u neke povijesne reminiscencije, kako bih kao svjedok velikih povijesnih turbulencija, mogao progovoriti uvjerljivije i o njihovoj današnjoj poziciji, a ponajviše o televiziji

Branimir Ježić rođen je u Zagrebu 1947. godine. Završio je klasičnu gimnaziju i Filozofski fakultet u Zagrebu te dvogodišnju Novinarsku školu na televiziji Zagreb. 1969. godine zapošljava se na Televiziji Zagreb kao novinar u Informativnom programu. 1978. radi kao urednik i voditelj u Programu za inozemstvo Televizije Zagreb, uređuje vrlo gledanu emisiju „Mozaik”. Za vrijeme rata radi u programu „Za slobodu” te s grupom novinara osniva emisiju „Slikom na sliku” za koju piše uvodne tekstove koje 1995. objavljuje u knjizi pod naslovom „Dnevnik rata”. Sudjeluje u osnivanju Satelitskog programa, predlaže pokretanje emisija „Europski magazin”, „Telemost”, serije dokumentarnih filmova „Iseljenički razgovori”. U povodu pedesete obljetnice Dubrovačkih ljetnih igara dogovara i vodi snimanje 30-minutne

emisije CNN-a koja je emitirana u elitnim terminima širom svijeta. Kao član uskog kruga frankofonih novinara, za uspješnu suradnju s francuskim kulturnim ustanovama te za promicanje francuske kulture i jezika u Hrvatskoj, dobio je odlikovanje reda „viteza za nacionalne zasluge“, kojim ga je odlikovao predsjednik Francuske Republike, Jacques Chirac 2003. godine.

Ana Ivelja

Hrvatska lira

26. ožujka 2009.

Treća je to po redu autoričina zbirka koja u naslovu sadrži riječ „lira“. Prethodile su joj *Lastovska lira* i *Jadranska lira*.

O autoričinu stvaranju nadahnuto je govorio književnik *Joja Ricov* koji se osvrnuo i na svoje robijanje za bivšeg jugoslavenskog režima, te spomenuo nepravde i u sadašnjem zbog kojih se u antologijama i čitankama nisu našli mnogi literati koji to zaslužuju, uključujući i pjesnikinju Anu Ivelja za koju kaže:

„Ana je lirik široka raspona, visoke ispovjedne inkantacije“. „Liri živioj Lastova“, kako ju od milja naziva, Ricov proriče sjajno mjesto u povijesti hrvatske književnosti.

Prof. dr. Dragutin Rosandić, također recenzent „Hrvatske lire“, smatra da „pjesme Ane Ivelje pronalaze svoje izvorište u svjetlosti. Svjetlost kao pjesnički znak oživotvoruje se u pjesmama s astralnim motivima.“

Pjesme iz zbirke „Hrvatska lira“ čitala je glumica *Kostadinka Velkovska*, te na kraju i sama autorica. Za glazbeni užitek pobrinuo se kontrabasist *Mario Ivelja* (Haendel i Milko Kelemen)

Dr. sc. Nedjeljko Mihanović

Poljički Parnas II.

POLJIČKA ČITANKA

14. svibnja 2009.

Poljički Parnas monografija je poljičkog literarnog stvaralaštva. Kritički je to prikaz rada i života pisaca ne samo Poljica nego i šire. Sastoji se od 36 tematskih jedinica, s autorskim napomenama i kazalom imena.

Prva tematska cjelina govori o Poljičkoj republici, njezinu zemljopisnom, duhovnom i kulturnom naslijeđu, dok su ostale posvećene kulturnim djelatnicima s poljičkog terena (književnici, povjesnici, preporoditelji, filolozi, filozofi, kritičari, pisci, novinari, esejisti i teolozi). Većina ih je, iz najstarije generacije, odgajana u starom glagoljaškom sjemeništu na Priku, a od mladih u splitskom sjemenišnom zavodu i gimnaziji. Najbrojniji su i najpoznatiji književnici pjesnici, zbog čega je monografija slikovito naslovljena Poljičkim Parnasom.

Predstavljanju je prisustvovao i poljički pjesnik Zoran Jurišić, a voditeljice programa bile su Nevenka Nekić, prof. i dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek.

Dražen Radman

Pismo mome Marangunu

15. svibnja 2009.

Knjiga čakavske poezije s duhovnom tematikom *Pismo mome Marangunu* splitskog autora *Dražena Radmana* predstavljena je u Hrvatskoj Paneuropskoj uniji.

O knjizi su govorili književnici *Nevenka Nekić* i *Đuro Vidmarović*.

Knjigu je izdala nakladnička kuća Bošković, Split.

Sjećajući se svog ranog djetinjstva, rekao bih da je bilo gotovo idilično. Tu u blizini, na otoku Šolti, u mojoj Maslinici, vrijeme sam provodio u bezbrižnoj igri, kupanju, u skakanju u virove nakon odlaska vapore s Velog mula, u vatanju špara među kaićima i žbiraca po škrapama...

To je uistinu bilo nezaboravno i dragocjeno iskustvo, kojega i danas nosim u svome srcu. Poč bacit mriže s ocem, prekaljenim morskim vukom, bila je priča za sebe. Stajati na provi kaića, bivajući blaže ili žešće prskan morskim kapljicama što su se zbog paranja valova dizale u vis - slika je koju i danas čuvam.

Stanislav Harangozó

6. listopada 2008.

Stanislav Harangozó, slovački akademski slikar rođen je 19. studenoga 1946. u Komjaticama. Od 1967. do 1973. godine studira na Akademiji likovnih umjetnosti u Bratislavi kod prof. D. Millyja, prof. V. Hložnika te prof. O. Dubaya. Do 1990. godine pedagoški je djelovao na Akademiji likovnih umjetnosti u Bratislavi, od 1990. na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta Komenskog u Bratislavi. Član je Kluba likovnih umjetnika i teoretičara i Zadruga umjetnika Slovačke. Djela ovoga likovnog umjetnika u vlasništvu su državnih, galerijskih i privatnih zbirki u Slovačkoj te u inozemstvu. Zanimanje slikara S. Harangozóa veže se i za spektar monumentalno-dekorativnih slikarskih tehnika.

Izložbu su otvorili: prof. dr. sc. *Pavo Barišić*, predsjednik HPEU, *Jan Banas*, veleposlanik Slovačke Republike u Republici Hrvatskoj, dr. *Ladislav Skrak*, predsjednik Kluba likovnih umjetnika i teoretičara Slovačke, *Nevenka Nekić*, prof., dopredsjednica HPEU i autor *Stanislav Harangozó*.

Krhka ljepota – trajna vrijednost

16. prosinca 2008.

Izložbom slika od slame Udruga za potporu bačkim Hrvatima predstavlja se autohtona manjina Hrvata u Vojvodini. Tavankut je središte ove slamarske umjetnosti, koju možemo smatrati dijelom hrvatske naive. To je spoj duhovnosti, bogatstva i ljepote poruke u krhkim i prolaznom materijalu slame, koji sadrži trajne i vječne vrijednosti umjetničkih djela.

Izložbu su otvorili: dr. sc. *Pavo Barišić*, predsjednik Hrvatske Paneuropske unije, *Branko Horvat*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća, *Ladislav Suknović*, predsjednik Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“, *Tavankut*, *Stjepan Skenderović*, predsjednik Udruge za potporu bačkim Hrvatima u Zagrebu, *Naco Zelić*, zamjenik predsjednika Udruge za potporu bačkim Hrvatima u Zagrebu i *Nevenka Nekić*, dopredsjednica HPEU.

Nakon nekoliko izložbi koje su umjetnice u tehnici slame - ili kako ih familijano nazivamo *slamarke* - imale u prošlom stoljeću u Zagrebu, sada se likovnoj publici grada pruža prilika da upoznaju ne samo novu generaciju kreatorki, već i da sagledaju putove kojima je ovaj likovni izraz, jedinstven u svijetu, krenuo posljednjih godina.

Geneza pojave pozivanja za slamom i vlatima žita kao sredstva za oblikovno izražavanje ima izvorište u žetvenim običajima bunjevačkih Hrvata, a održava se pod nazivom „*dužijanica*“. Taj pučki kreativni čin, koji traje već stoljećima, manifestira se pletenjem predmeta od slame i to prvenstveno ukrasnih kao što su prstenje, cvjetići, buketići zvani „perlice“ i drugi. Bitan pomak u razvoju te vrste likovnog izražavanja dogodio se 1911. g. kada je svećenik *Blaško Rajić* došao na zamisao da dotadašnju žetvenu svečanost prenese u crkvene prostore i unese u liturgiju rimskog obreda. Tada se počinju izrađivati složeniji oblici koji se nazivaju skupnim izrazom „*kruna*“ te nastaju u brojnim maštovitim inačicama.

Značajan iskorak u izradi predmeta od slame učinila je 1946. g. *Kata Rogić* koja je oblikovala „*kalež*“ - sakralni predmet u punom plasticitetu bez popratnih ukrasnih elemenata. Bila je to i prekretnica da se od anonimnih pletilja u slami identificira autorstvo pojedinca i prihvati njegov individualni izraz. Sve veći poticaj tom stvaralaštvu posebno se manifestirao nekoliko godina kasnije 1960. g. kada su u povodu smrti kardinala Alojzija Stepinca, a na poticaj župnika iz Đurđina mr. Lazara Krmpotića, dvije pletilje iz Starog Žednika, *Ana* i *Teza Milodanović* izradile grb preminulog kardinala čime se demonstrira svježiji i skulpturskiji pristup slami kao likovnom materijalu i ukazale na njezine neograničene mogućnosti. To se brzo dokazalo i ostvarenjem *Ane Milodanović* koja je 1962. g. izradila prvu dvodimenzionalnu sliku u tehnici slame i nazvala je „*Močvara*“.

Shvativši da su vlati slame podatne i primjenjive za različita oblikovanja i prikaze, bunjevačke Hrvatice, sklone radu u tom materijalu, nastojale su osebnim kombinacijama ostvarivati slike svojih sela, njihovih ljudi, kao i prikaze radova, običaja i ostalog što ih je okruživalo. A to su prizori sa salašima, čardacima, bunarima s dermama, vjetrenjačama, slikovitim pamnonskim kućama te seoskim ambijentima. Motivi su im također ljudi i životinje, raslinje pa i mrtve prirode, posebno prikazi grožđa i vinove loze, cvijeća i sličnih motiva.

Enerika Bijač

“USKRSU U SUSRET”- akvareli na svili

3. ožujka 2009.

Glazbeni okvir: Ženski pjevački zbor „Hrvatica“, dirigent Ronald Braus

Enerika Bijač bavi se slikarstvom na svili, uljima na platnu i pastelima. Tematski je vezana za pejzaž, osobito onaj mediteranski. Do sada je izlagala na samostalnim izložbama više od trideset puta, a također i na brojnim skupnim izložbama.

Članica je Društva hrvatskih književnika i Udruge likovnih stvaratelja Opuzena.

Slike na svili Enerike Bijač svijet su posve fluidan i obespredmećen, neopterećen ičim osim vlastitim osjećajem za boju, svjetlost i misao koja se sublimira oko sjajnoga središta i rasipa u pastelnim tonovima modre, ljubičaste, zelenkaste ili ružičaste boje.

Dean Ganza

Bijeg u ljepotu – 170. obljetnica fotografije

18. svibnja 2009.

Dean Ganza snima onom uznemirenošću koju izazove slika, da bi kasnije stvarao logiku rasporeda ciklusa, među kojima se mogu razaznati posebni interesi: od kulturnih spomenika, portreta, spomenutih dijelova prirode, geo-morfoloških začudnosti, neobičnosti, a sve to zabilježeno diljem putovanja mnogim zemljama ove naše zemaljske kugle.

Sada već povelik opus fotografija Deana Ganze, koji još uvijek traga za osobnom i jedinstvenom logikom unutar nomadskog skitanja kroz ljepote svijeta, svjedoče da će fokus njegova interesa ostati unutar viđenoga, možda proširen cjelovitim ciklusima posvećenim lijepom i neobičnom.

Božica Gršković

OTKRIVENJA

(akrilik i kombinirane tehnike na platnu)

24. 10. 2009.

Umjetnica Božica Gršković (Krk) imigrirala je u Kanadu 1970. godine gdje i danas živi u gradu Burnaby-ju. Pohađala je kao izvanredni student Kwantlen College u Surreyju i završila 1985. diplomom umjetničkoga kolegija. Do sada je Božica Gršković imala 14 samostalnih i 19 skupnih izložaba u Kanadi, a ovo je njena prva izložba u Hrvatskoj.

U slikarstvu Božice Gršković promišlja se odnos vremena i vječnosti, na diskretan, neemblematički artistski način, fluidno i gotovo obespredmećeno, apstraktno, ali duboko sadržajno, poniranjem u ontološku bit svijeta, sažimanjem na nježan i vedri način. Sve je kao san, rasplinuše i meditacija nad slutnjom beskraja i smislom ljudskoga života. Glazbeni okvir: Hrvatsko kulturno umjetničko obrtničko društvo „Sloboda“

Sve izložbe HPEU organizirala je, vodila i otvorila potpredsjednica HPEU Nevenka Nekić, prof.

Naša Europa: Paneuropa

30. travnja do 3. svibnja 2009.

XXXV. Paneuropski dani PEU Njemačke održani su od 30. travnja do 3. svibnja 2009. pod naslovom «Naša Europa: Paneuropa» i to u pograničnim mjestima na tromedi Njemačke, Austrije i Češke – u Passauu i Vilshofenu (Bavarska), Freistadtu (gotsko-baroknom gradiću Gornje Austrije) i gradiću Horni Plana (rodnom mjestu Adalberta Stiftera u Češkoj). Na Godišnjoj skupštini PEU Njemačke i ovaj se put okupio velik broj Paneuropoljana iz 27 zemalja, uz sudjelovanje Udruge sudetskih Nijemaca koji poslije progonstva iz Češke žive u Njemačkoj. HPEU je predstavljala delegacija od 7 članova, od toga četiri (Ilija Bonić, prof., Nada Bonić iz ogr. Požega, dr. Slavko Leban i Jasna Čmelić, prof.) od samoga početka, a tri (prof. dr. sc. Pavo Barišić, prof. dr. Karmela Barišić i Marijeta Mihajlović).

Paneuropski dani bili su u znaku izborne promidžbe za skorašnje izbore za Europski parlament. Na skupu održanom u Freistadtu sudjelovao je uz Berndta Posselta i član EP dr. Paul Rübig (potpredsjednik PEU Austrije), koji su u kratkom obraćanju naglasili značaj i potrebu europskih integracija, što dokazuje upravo ovo pogranično područje (do 1989. uz samu «željeznu zavjesu») u kojem je u posljednjih dvadesetak godina došlo do pravog procvata. Na isti način je razmišljao i gradonačelnik Horni Plana u kojoj su još uvijek vidljive posljedice dugogodišnjega života u sjeni granice.

Pravi početak Skupštine bila je svečana večera u Vilshofenu, u «Wolferstetter Keller» jednom od prvi okupljališta članova CSU-a pedesetih godina. Bavarski ministar gospodarstva Helmut Brunner podsjetio je da je europsko ujedinjenje uspjeh bez premca u europskoj povijesti, koje je Srednjoj Europi podarilo najduži mir svih vremena te omogućilo ponovno ujedinjenje s istočnom Europom. Upravo pogranična područja doživljavaju go-spodarski procvat zahvaljujući otvaranju granica. Suočena s globalnim izazovima poput klimatskih promjena, zaštite okoliša, opskrbe energijom, međunarodnom sigurnosti pa i financijskom krizom, Europa mora davati globalne odgovore koji se ne mogu rješavati regionalnim ili nacionalnim propisima i protekcionističkim političkim koncepcijama. Snaga Europe je u slobodi mišljenja i natjecanja. Raznolikost se ne smije shvaćati kao kočnica već kao bogatstvo.

Član EU parlamenta Bernd Posselt je naglasio kako je upravo pojam slobode dobio opasnu nepovoljnu konotaciju,

s jedne strane zbog onih koji ga neobuzdanim kapitalizmom i egoizmom bestidno zlorabe, a s druge strane zbog nostalgicara totalitarnih sistema i kolektivističkih ideologija, kao što su socijalizam i nacionalizam. Tome se mora oduprijeti snažnom renesansom socijalnog tržišnog gospodarstva kojim se jasno daje na znanje da uz slobodu ide i odgovornost. «Tržište ne postaje automatski socijalno, njegovu socijalnu dimenziju mora mu dati država i društvo». Više slobode znači i veću sigurnost, jer brisanjem granica povećana je prekogranična suradnja snaga sigurnosti, koja je učinkovitija od birokratskih graničnih kontrola. Europa, čije stanovništvo broji tek 7 posto svjetske populacije, može se samo zajednički izboriti za mjesto koje joj pripada – na temelju svoje kulture, koja počiva na kršćansko-slobodarskim osnovama.

Dirk Voss, potpredsjednik PEU Njemačke, nazvao je Paneuropske dane na tromedi triju država «kongresom u pokretu, kao što bi i Europa morala ostati u pokretu, da bi se mogla suočiti s izazovima». Granice su zapravo mostovi među kulturama i sjecišta čiji zbroj sačinjava Europu. Na povijesno značenje Srednje Europe osvrnuo se povjesničar P.-C. Hartmann koji je istaknuo da se Sveto Rimsko carstvo od 1648. do 1806. zasnivalo na europskim regijama, što bi zapravo trebao biti model za današnji EU.

Prvi dan završio je video obraćanjem pokrovitelja skupa H.G. Pötteringa. Predsjednika EP. Drugoga dana održana su dva foruma:

Forum I.:

Je li Europa antikršćanska?

O toj temi govorilo je nekoliko uzvanika. Temi, za koju su se svi složili da je i protiv polemičkog naglaska ispravna i u današnje vrijeme prijeko potrebna, prišlo se s različitim gledištima. Većina se sudionika složila da se kršćanstvo u suvremenoj Europi nalazi pod udarima protivnika, kojih nije malo i koji nisu ni tako nemoćni.

Nakon izlaganja sudionici Forumu postavljali su pitanja, a među njima i predsjednik Paneuropske unije Hrvatske g. Pavo Barišić. Većina sudionika u raspravi

tražila je jači angažman za probitak kršćanskih vrijednota u suvremenom europskom društvu. Tipične su bile reakcije iz političkih krugova, koji su na ona neugodnija pitanja odgovarali da se mora voditi računa o «realnosti». Odaziv na Forum je bio velik, a jedina primjedba se odnosi na relativno malo vremena za raspravu – jer je gotovo svaki sudionik želio nešto reći – što je zapravo bolika svih takvih foruma, koju nije lako ispraviti uz velik broj referenata.

Forum II.:

Regije Europe

I na tom Forumu sudjelovao je veći broj uzvanika. Svaki je govorio o prekograničnim regijama iz svoga osobnoga iskustva: o njemačko-moravskoj regiji (prof. G. Waschler, član bavarskoga Parlamenta i dr.). O podunavskoj regiji i podunavskim Nijemcima (Mađarska, Vojvodina, Rumunjska) govorio je biskup Laszlo Nemeth iz Zrenjanina, koji se založio za obnovu odnosa s protjeranim podunavskim Nijemcima, koji su «vrijedno bogatstvo» za tu regiju, «Europu u malom», u kojoj već odavna žive različite narodnosti, naglasivši kako je tipično za nacionaliste da najprije razaraju crkve i groblja, dok obnova kulture ponovno spaja ljude, jer «za regije je karakteristično da su otvorene i nisu izolirane jedinice».

Zastupano je i mišljenje da će Europa postati doista djelotvorna tek srastanjem pograničnih regija, a «taj je proces tek započeo, jer još uvijek ima «ostataka zatupljenosti» u pojedinim glavama». Jedno od gorućih pitanja je učenje jezika, tj. sporazumijevanje ljudi u takvim prekograničnim područjima. Pojedini referenti zagovarali su dvojezičnost, od tj. učenje dvaju jezika u školama od samoga početka.

Zapaženo je izlaganje češkoga novinara J. Sonka s Europske akademije u Berlinu koji je naglasio da «regijama pripada poseban karakter, na povijesti utemeljeno razgraničenje...no regije imaju mekane granice. Opasnost dolazi od «tvrdih granica» kakve su imale centralističke nacionalne države, ali kakve i danas nastaju schengenskom granicom. Potrebna nam je

«zajednica sa međusobno prožimajućim granicama».

Izraženo je i mišljenje da jake prekogranične regije mogu samostalno razvijati svoja gospodarstva na temelju poticaja iz EU, ali razvijajući i svoje vlastite kulture i politike za budućnost. Predsjednik CSU-a *Manfred Weber* podsjetio je da su ideje nacionalne države nastale tek prije 200 godina, a «one nisu, kako znamo, bile ono najbolje u europskoj povijesti».

Glavni skup 35. paneuropskih dana odvijao se pod motom: Proširenje EU mora se nastaviti u razumnim granicama i konačno prema propisanim političkim načelima.

Skupu je prisustvovao i premijer *I. Sanader*, te ministar vanjskih poslova Makedonije.

B. Posselt je naglasio: «Da» jugoistočnoj Europi, «Ne» Turskoj».

Za Hrvatsku je rekao da je bolje spremna i pripremljena za EU od nekih već država članica. Pozvao je da se prestane sa «skandaloznom politikom blokiranja pristupnih pregovora» s Hrvatskom, imenujući pri tom Sloveniju. U idućem desetljeću potrebno je stabilizirati prostor između Hrvatske i Grčke, navodeći Makedoniju kao predvodnika takvih kretanja.

Premijer *I. Sanader* je pun pouzdanja izjavio da je usprkos zamora u EU u vezi s prijemom novih članica siguran da će Hrvatska najkasnije 2010. postati članicom. On se zauzeo za prijem u EU cijeloga prostora jugoistočno od Hrvatske, ali ne u paketu, već postupno prema napretku koji pojedina zemlja postigne u ispunjavanju uvjeta. Zauzeo se je za rješenja bilateralnih graničnih problema između Hrvatske i Slovenije na temelju međunarodnoga prava, jer oni se ne smiju «miješati s pristupnim pregovorima Hrvatske i EU, budući da je Slovenija usprkos postojanja tih istih graničnih problema već 2004. postala članicom EU-a, te se stoga Hrvatsku ne smije blokirati zbog točno istoga pitanja».

Ministar kulture Bavorske *L. Spaenle* zauzeo se za «Europu od Grčke preko Kosova do granica Rusije te od Finistere do Skandinavije». Kršćansko načelo europskoga ujedinjenja, kako ga podrazumijeva Paneuropski pokret, sadržava u sebi «polazište koje se zasniva na čovjeku». Pledirao je za jačanje EU kao i za subsidijarnost, kako bi se odluke donosile što bliže pojedincu na kojega se one odnose.

Na skupu je govorilo još nekoliko značajnih i poznatih ličnosti političkoga života Europe koji su svi pozivali na skorašnje izbore za novi Europski parlament.

Jasna Čmelić, prof.

OGRANAK ČAKOVEC I OGRANAK VARAŽDIN

Iz Varaždinske ostavštine

U povodu 800-te obljetnice proglašenja Varaždina slobodnim kraljevskim gradom Koncertni ured Varaždin je u suradnji s Paneuropskom unijom i Državnim arhivom i u okviru programa "IZ VARAŽDINSKE OSTAVŠTINE", predstavio izložbu u predvorju Koncertne dvorane. Na toj izložbi izložena je pronađena dosada nepoznata prepiska obitelji Bombelles s Ministrom vanjskih poslova Austro-Ugarske Metternichom i carem Franjom Josipom u razdoblju od 1848. do 1850. godine, koja se nalazila u Državnom arhivu u Varaždinu. Radi se o izabranim pismima koja su pisana uglavnom na francuskom jeziku. Ta smo pisma preveli na hrvatski jezik, a organizirali smo i prijevod pisama sa njemačkog jezika na hrvatski i na njemačkom jeziku, po potrebi. Sve je to učinjeno u organizaciji ogranka PEU Čakovec.

U sklopu tog programa održan je i koncert Hrvatskog komornog orkestra te dječjeg zbora Zvezdice, u Varaždinu 25. siječnja 2009. i u Beču, 26. siječnja 2009 u Staroj Gradskoj Vijećnici. U oba grada je posjećenost bila velika kao i medijsko praćenje tog događaja. Uvodnu riječ u ime HPEU u Varaždinu je imao akademik Mislav Ježić, počasni predsjednik HPEU i potpredsjednik Međunarodne PEU, a u Beču prof. dr. sc. Pavo Barišić, predsjednik Hrvatske PEU.

Izvješće o sastanku Predsjedništva Međunarodne Paneuropske unije u Bukureštu

6.-7. prosinca 2008. u rumunjskome parlamentu

Na sastanku Predsjedništva podnesena su izvješća o radu Međunarodne PEU i nacionalnih organizacija PEU. Dogovoren je kalendar događaja za 2009. godinu, u kojoj predstoji i izborna opća skupština Međunarodne PEU krajem godine u Strasbourgu.

Najznatniji su događaji bili obnova Rumunjske Paneuropske unije i predstavljanje inicijativa za osnivanje Grčke Paneuropske unije i Poljske paneuropske unije.

Oko obnove Rumunjske paneuropske unije bilo je protokolarnih nedoumica i žustrih rasprava, ali su zaključene dogovorom da će dosadašnji predsjednik jedine Rumunjske PEU koju je Međunarodna PEU priznala, prof. *Popa*, formalno sazvati krug mladih ljudi koji su bili predstavljeni na sjednici Predsjedništva od g. *Mariana Zlotee* i sudjelovati na izornoj skupštini novoga Predsjedništva Rumunjske PEU na kojoj će se pomladiti i članstvo.

Predstavnik inicijative za osnivanje Poljske PEU, g. *Zaleski*, nije mogao biti prisutan pa je glavni tajnik, g. *Bokanowski*, najavio osnivačku skupštinu u Poljskoj u prvoj polovici 2009. godine.

Predstavnica inicijative za osnivanje Grčke PEU, gđa *Rodi Kratsas*, članica Europskoga parlamenta, bila je prisutna sastanku sa svojim suprugom, bivšim ministrom u grčkoj vladi. Izložila je prijedlog o osnivanju organizacije, raspravljene su statutarne odredbe PEU o osnivanju, pretresena su i neka pitanja o stavu buduće grčke organizacije prema Makedoniji i Makedonskoj PEU koju Međunarodna PEU svesrdno podržava, i očekuju se vijesti o osnivačkoj skupštini iz Grčke.

Bilo je razgovora i o sjedištu Međunarodne PEU, ali za sada ured ostaje u Münchenu, a predsjednik u Parizu, te je dalja rasprava odgođena.

U dijelu izvješća pojedinih organizacija i dogovoru o planovima, potpredsjednik Međunarodne PEU iz Hrvatske, Mislav Ježić, najavio je međunarodnu konferenciju *Challenges of Global Crisis for Europe – Croatia 2009* za 23.-25. listopada 2009. Među mnogim pitanjima od znatnosti za međueuropske odnose, kao što su vize za građane Makedonije, Srbije itd., raspravljalo

se i o hrvatsko-slovenskim odnosima. Na sjednici su se predstavnici paneuropskih organizacija Hrvatske i Slovenije mogli vrlo uljudeno dogovoriti o formulacijama koje će zastupati Međunarodna PEU, a oni ne će prejudicirati granice niti pristaju na blokiranje Hrvatske u pregovorima zbog pitanja zbog kojih Slovenija svojedobno nije bila zaustavljena.

Sjednica je Predsjedništva bila radna, povremeno burna, ali u cijelosti uspjela i plodna. Uloga Hrvatske PEU u Međunarodnoj PEU doživjela je dodatnu afirmaciju u izlaganjima većega broja članova Predsjedništva. Rumunjski su se predstavnici pokazali kao dobri i brižni domaćini.

Mislav Ježić

Izvješće o prvoj međunarodnoj konferenciji Paneuropske unije Srbije u Beogradu

17. i 18. listopada 2008.

Na prvoj međunarodnoj konferenciji koju je organizirala Paneuropska unija Srbije u Beogradu u prostorijama Aerokluba blizu Kalemegdana u listopadu 2008. godine poslijepodnevna je sjednica 17. listopada bila posvećena kulturnom identitetu Srbije u odnosu prema Europi, a prijepodnevna 18. listopada aktualnim političkim pitanjima.

Zbog višekratnoga odgađanja nadnevka konferencije, od predstavnika Međunarodne Paneuropske unije mogli su biti nazočni od članova Predsjedništva samo *André Poulin*, *Julien Vanderbeeken* i *Mislav Ježić*, potpredsjednik MPEU, te nekoliko predstavnika stranih organizacija. Iz Hrvatske bio je nazočan i g. *Ilija Bonić*, dugogodišnji dosadašnji predsjednik požeškoga ogranka.

Na otvorenju konferencije iza govora predsjednika PEU Srbije, g. *Vojislava Mitića*, zapalo je tako međunarodnoga potpredsjednika, *Mislava Ježića*, da pozdravi sudionike u ime Međunarodne PEU i kratko izloži načela Paneuropske unije i njenu sadašnju djelatnost na uključanju jugoistočne Europe u Europsku Uniju.

Na poslijepodnevnoj sjednici 17. listopada glavna je tema bilo bizantijsko nasljeđe i europski identitet. Zanimljiva su izlaganja održali prof. dr. *Boško Bojović*, znan. savj. Balkanološkoga instituta SANU, te katolički teolog iz Subotice dr. *Oskar Čizmar*, i drugi. Razvila se i zanimljiva i plodna rasprava u kojoj su došli do izražaja i neki manje poznati vidovi rimsko-bizantijskih i bizantijsko-renesansnih kulturnopovijesnih veza, a tako i srpsko-bizantijskih i srpsko-rimskih povijesnih veza, kao i njihove implikacije za europski identitet, kao i za kulturni identitet Srbije.

Na prijepodnevnoj sjednici 18. listopada kompetentni su predavači, gđa Snježana Grk, gđa *Olivera Matić-Brbora* (iz Skupštine R. Srbije), *Zoran Petrović Piročanić*, *Ljiljana Milojević Borovčanin* (direktorica Direkcije za europske integracije u Min. spolj. posl.) i dopisni član SANU prof. *Časlav Očić* govorili o gospodarstvu i financijama, o pravnoj državi i korupciji, o socijalnoj situaciji u Srbiji, o međunarodnoj politici i europskoj integraciji. Dirljiv je bio trenutak kada se mladi teolog mr. *Ivica Živković*, u ime Srpske pravoslavne Crkve, ispričao žrtvama kojima su djeca njegove Crkve u proteklome ratu nanijela velike patnje. Nije, međutim, u izlaganjima zaobideno ni osjetljivo pitanje Kosova. Na optužbe o kršenju međunarodnoga prava napadom NATO-a na Srbiju, M. Ježić je morao upozoriti na početke kršenja međunarodnoga i ratnoga prava u agresiji na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, i pozvati dio sugovornika da se okrenu europskoj budućnosti. Ta je intervencija, kao i završna riječ, na koju je bio pozvan kao predstavnik MPEU, o odnosima Hrvatske i Srbije, te o perspektivama u Europskoj Uniji, naišla na vrlo dobar prijam kod gotovo svih nazočnih.

Prvi je dan bio organiziran posjet sudionika liturgiji u Hramu sv. Save, što je označilo uspješno uspostavljanje dobrih odnosa između PEU Srbije i Srpske pravoslavne Crkve, a drugi dan posjet patrijaršiji u Srijemskim Karlovcima s prigodnim koncertom vjerskih i rodoljubnih pjesama. Navečer je drugi dan katolički nadbiskup Beograda, g. *Hočevár*, priredio prijam za sudionike.

Mislav Ježić

Izvešće sa sastanka Predsjedništva Međunarodne Paneuropske unije u Klingenthalu kraj Strasbourga

10.-12. srpnja 2009.

Predsjedništvo MPEU sastalo se 10.-12. srpnja 2009. u Klingenthalu u Alsaceu. Ime maloga slikovitoga mjesta u cvjetnome i šumovitome Alsaceu znači „Dolina oštrica“ jer su ondje majstori iz Solingena na poziv francuskoga kralja od vremena Luja XIV. do Napoleona III. proizvodili najbolje sablje i mačeve u Francuskoj koji su se cijelili u cijelome svijetu. Predsjedništvo je zasjedalo u palači koja je pripadala nekadašnjoj manufakturi, a danas je u vlasništvu Zaklade Goethe, sa središtem u Baselu.

Okupilo se nešto više od quorum-a Predsjedništva. Sastankom je suobličajenom vještinom, poletnošću i taktom moderirao predsjednik Međunarodne PEU, *Alain Terrenoire*.

Osobito je zanimljivo bilo analitičko izlaganje *Bernda Posselta*, člana EP i predsjednika PEU Njemačke, o sastavu novoga Europskoga parlamenta. U njem su demokršćani bitno ojačali. Iako su i do sada bili najveća frakcija, sada se prednost pred drugom najvećom frakcijom od ukupno osam njih, pred socijalistima, povećala na 90 mjesta! S druge su strane britanski euroskeptici bitno oslabili jer su izašli iz velikih frakcija iz unutrašnjopolitičkih britanskih razloga i našli se u malima koje ne će imati velik utjecaj na Parlament. Medijske procjene da su ojačale desne ekstremne stranke i neprijatelji Europe posve su neistinite. Može ih se nabrojati na prste. I procjene da je odaziv na europske izbore bio premalen promašuju istinu jer je odaziv ukupno opao s 50 % na 48 % na europskim izborima, ali je odaziv na nacionalne izbore u europskim zemljama opao sa oko 80 % na također 48 %, i tu treba postaviti pravu dijagnozu: u Europi je demokracija postala ugrožena. Osobito zabrinjava da je odaziv na izbore drastično opao u novim članicama EU, što odražuje razočaranje birača političarima i novim prilikama u tim zemljama, vjerojatno traumom od privatizacije i socijalne nesigurnosti. Nije točno ni to da su se građani zanimali samo za unutrašnjopolitičke teme za

vrijeme izborne kampanje jer su najviše glasova dobili zastupnici koji su se istakli europskim vizijama, bilo s desna ili s lijeva. Osobito se okolnošću može smatrati da će po prvi put neki Slaven predsjedavati Europskim parlamentom: bivši poljski premijer *Jerzy Buzek*, demokršćanin, inženjer kemije po struci, inače evangelik iz Šleske. Nakon polovice mandata zamijenit će ga socijalistički predstavnik, vjerojatno *Martin Schultz*. Za predsjedavajućega demokršćanske / pučke frakcije jednoglasno je izabran alžasanin *Joseph Daul*. Neizvjesnije su okolnosti u Europskoj Komisiji jer se ne zna hoće li Baroso biti ponovo izabran za predsjednika. S druge strane, ako uspije irski referendum, spojiti će se tri funkcije u jednu: vanjskopolitički povjerenik u Komisiji, predstavnik za vanjsku politiku u Vijeću i predsjednik Vijeća ministara vanjskih poslova, pa će time EU dobiti pravoga vanjskopolitičkoga ministra. U svezi s predsjedavanjem Švedske u Vijeću, Posselt je izrazio svoju zabrinutost za Hrvatsku, u kojoj je i premijer koji je bio uvjereni Europljanin odstupio, a kojoj bi trebalo dati jaku političku potporu.

Grof *Stephan Bethlen* je komentirao prilike u svijetu, Europi i Mađarskoj kao krizu neoliberalizma na koju socijalisti nemaju odgovora, pa se tako kršćanskim demokratima nameće povijesna zadaća.

Raspravljalo se i o blokadi Hrvatske, pa i o opasnosti za europski projekt. Slovenski predstavnik u Predsjedništvu MPEU, dr. *Andrej Rahten*, zbog svoje je umjerenosti izbačen od predsjednika prof. Bučara iz predsjedništva Slovenskoga paneuropskoga gibanja koje se okrenulo nacionalističkoj politici. *Mislav Ježić* upozorio je prvo na dinamične globalne odnose, a zatim i konkretno na to da je Hrvatska važnija u očima velikih sila, poput Sjedinjenih država i Kine, nego Europske unije, i to može biti jedan od elemenata slabljenja europskoga projekta ako se ne promijeni odnos prema njoj. Morala bi se jasno razlučiti bilateralna pitanja od europskih ili ćemo napustiti pravni poredak i izgubiti kohezivnu snagu Europe.

Na čelu Paneuropske Radne skupine u Europskome parlamentu Inga Friedricha, dosadašnjeg potpredsjednika EP, naslijedit će *Paul Rübig* iz Austrije, *Julein Vanderbeeken* ostaje tajnikom Radne skupine.

Govorilo se i o proslavi dvadesete obljetnice paneuropskoga piknika u Sopronu, na kojoj se očekuje premijerka Angela Merkel.

Bitna je odluka donesena u pogledu sjedišta Međunarodne Paneuropske unije. Po propisima Unije ona se ne može natjecati za potporu kao nevladina organizacija ako nema sjedište u Uniji. Stoga je

Predsjedništvo odlučilo da se sjedište preseli iz Ženeve u Strasbourg.

Glavni tajnik Gérard Bokanowski podnio je izvješća o planiranoj obnovi Rumunjske PEU i o planovima za osnivanje PEU Grčke u Ateni prije kraja godine, a PEU Poljske u Lublinu u proljeće 2010. Razmatra se i mogućnost osnivanja paneuropskih organizacija u Ukrajini i Moldaviji. U svezi s osnivanjem PEU Grčke, Posselt i Ježić naglasili su potrebu da se inicijatori osnivanja PEU Grčke izjasne prihvaćaju li političke stavove Međunarodne PEU u pogledu Makedonije za koju se PEU zalaže da joj se prizna ime koje će biti prihvatljivo Makedoncima i da što brže napreduje prema članstvu u EU, te da pozovu na osnivanje i predstavnike PEU Makedonije koja je jedna od osobito aktivnih paneuropskih organizacija.

Raspravljalo se o financijskim teškoćama Međunarodne PEU, prihvatilo se izvješće rizničara, dra Dirka Vossa, i raspravljalo se o mogućim izvorima financiranja iz EU, članarina i zaklada.

Bitan se dio rasprave ticao i organizacije izborne Skupštine Međunarodne paneuropske unije ove godine 12. i 13. prosinca u Strasbourgu, kojoj će dan ranije prethoditi kolokvij PEU Francuske o „Političkoj Europi“.

S obzirom na to da Klingenthal ima protestantsku crkvu, članovi Predsjedništva prisustvovali su sv. misi u katoličkoj crkvi u obližnjem Grendelbruchu koju je služio svećenik podrijetlom iz Konga Brazaville i pritom održao vrlo nadahnutu propovijed.

Nakon završetka sjednice koja se nastavila poslije sv. mise, i poslije objeda u zakladi Goethe, završen je sastanak Predsjedništva i sudionici su krenuli na put kućama.

Mislav Ježić

Socijalno tržišno gospodarstvo: Izlaz – ili model budućnosti ?

XXXI. Europski dani

Andechs 21. i 22. ožujka 2009.

Paneuropska Unija Njemačke u suradnji s Robert Schuman-Stiftung organizirala je X X X I. Andečki Europski dan 21. i 22. ožujka 2009 u enediktinskom samostanu u Andechsu. Skupu su nazočili brojni uvaženi članovi PU Njemačke, gosti iz političkog, crkvenog i kulturnog života

Njemačke i predstavnici PU iz jedanaest zemalja. Skupu je nazočila i članica HPU Neda Matasović, dipl. ing.

Sudionike skupa pozdravili su i poželjeli dobrodošlicu P. Coelestin Stöschler, generalni vikar samostana Andechs i Berndt Posselt, predsjednik Paneuropske Unije Njemačke i član Europskog Parlamenta.

Bavarski ministar financija Georg Fahrenschon u svom izlaganju kritizirao je financijsku politiku SAD-a. Za izlazak iz gospodarske krize naglasio je potrebu socijalnog tržišnog gospodarstva, davanjem potpore srednjim i malim poduzećima, te važnost kršćanske jedinstvene EU. Izrazio je nadu da bi se najveće poteškoće u gospodarstvu u EU mogle prebroditi u toku ove godine.

Predsjednik Paneuropske Unije Njemačke i član Europskog Parlamenta Berndt Posselt istaknuo je da je izlaz iz gospodarske krize obnova socijalnog tržišnog gospodarstva na osnovama katoličkog socijalnog poštenja i evangelističke socijalne etike. Podsjetio je da je kršćanski socijalni pokret i europsko jedinstvo bilo poticaj grofu Coudenhove-Kalergiju poticaj za osnivanje PU.

Ingo Friedrich, potpredsjednik u Europskom Parlamentu i potpredsjednik Međunarodne PU kritizirao je postojeća međunarodna pravila, koja su dovela do globalne financijske i gospodarske krize. Istaknuo je da je potrebna čvrsta Europa, da bi se mogli postaviti etički standardi u globaliziranom svjetskom gospodarstvu. Osvrnuo se i na Lisabonski ugovor oko kojeg ima dosta neslaganja među zemljama EU i izrazio bojazan da isti neće biti ratificiran do lipnja 2009.

Prof. Ferdinand grof Kinsky, potpredsjednik i osnivač Centre International de Formation Européenne, Nice istaknuo je da PU kršćanski orijentirana. Osudio je slobodu seksa, pobačaj i komunistički totalitarni režim. Izrazio je zabrinutost zbog povećanog broja neomarksista, a i sa smanjenjem broja vjernika.

Prof. Anton Rauscher, direktor Socijalno znanstvenog centra, Monchegladbach istaknuo je da ovo nije prva gospodarska kriza i da čovjek treba biti u središtu pozornosti i svojim poštenim radom i znanjem osigurati izlaz iz krize. Napomenuo je da je treba iskoristiti prednosti slobodnog tržišta.

Svečanu svetu misu predvodio je mons. Robert Falkenauer, generalni vikar iz češke biskupije Pilsen. U propovijedi pozvao je paneuropejce da svim snagama podupru kršćanske vrijednosti.

Forum na temu „Kršćanski i ljudski iz krize - tko će obnoviti socijalno gospodarstvo?“ moderirao je predsjednik PU Bavarke, Dirk Herman Voß.

Izlaganja su održali: Mons. Robert Falkenauer, generalni vikar biskupije Pilsen, Brigitte Rüb-Hering, predsjednica Bavarskog pokreta katoličkih radnika, Christiane Lambrecht, članica predsjedništva Obiteljske mreže Njemačka, Robert Antretter, predsjednik Saveznog udruženja životne pomoći, Alfred Junker, ortak banke Hauck & Aufhäuser.

Sudionici skupa bili su jedinstveni u ocjeni da se izlaz iz krize može postići socijalnim tržišnim gospodarstvom, radom, znanjem i poštenjem.

Neda Matasović, dipl. ing.

AKTIVNOST MLADEŽI

U nedjelju 15. ožujka 2009. (međunarodni Z-DAY) u 19 sati mladež Hrvatske Paneuropske unije organizirala je projekciju dokumentarnog filma Zeitgeist: Addendum sa hrvatskim titlovima.

Zeitgeist: Addendum premijeru je imao početkom listopada 2008. od kada se nalazi u ponudi na internetu, a uključuje teorije zavjere o aktivnostima CIA-e, korporacijama u Americi, federalnim rezervama i inim temama. Poseban naglasak u filmu stavljen je na Project Venus, iza kojega stoji legendarni Jacques Fresco (izumitelj i znanstvenik koji se zadnjih nekoliko godina bavi pitanjem „kako će nam izgledati budućnost“). Ovaj zanimljivi film pogledalo je dvadesetak naših članova i raspravljalo na temu razotkrivanja zavjera svih zavjera.

Jelena Obad, prof.

Međunarodna konferencija

KUDA IDU EUROPA I BOSNA I HERCEGOVINA IZMEĐU IZOLACIJE I INTEGRACIJE?

Banja Luka, 25. – 27. rujna 2009.

Paneuropska unija Bosne i Hercegovine organizirala je Međunarodnu konferenciju kojoj su prisustvovali predstavnici političkog života i vjerskih zajednica Bosne i Hercegovine, institucija Europske unije, diplomatskog zbora i članovi međunarodne Paneuropske unije. Iz Hrvatske skupu su nazočili: *Pavo Barišić, Ilija i Nada Bonić, Božena Jurčić, Neda Matasović i Željko Obad.*

Sudionike Konferencije pozdravio je prof. dr. *Franjo Topić*, predsjednik Paneuropske unije Bosne i Hercegovine i ukazao je na probleme u BiH.

Na konferenciji su se čule oštre zamjerke Europskoj uniji i međunarodnoj zajednici na pasivnosti glede stanja u BiH.

Predsjednik Međunarodne Paneuropske unije *Alain Terrenoire* istaknuo je da su Europljani svojom neučinkovitosti pravili velike pogreške u BiH. Ako Europljani nisu u stanju riješiti problem BiH, onda Europa ne može biti sila na svjetskoj razini. Naglasio je da Europska unija mora dati veću važnost BiH i zemljama jugoistočne Europe.

Glavni tajnik MPE *Gerard Bokanovski* istaknuo je kako proširenje EU na zemlje jugoistočne Europe mora biti jasnije no što je to sada slučaj.

Biskup dr. *Franjo Komarica* u svom izlaganju ukazao je na problem povratka izbjeglica katolika. Istaknuo je da je samo 6% katolika od prije rata ostalo u Banjalučkoj biskupiji.

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH *Valentin Inzko* smatra da Europa neće biti u cijelosti integrirana dok BiH i sve zemlje regije ne budu članice EU.

Bivši slovenski premijer *Alojz Peterle*, zastupnik u Europskom parlamentu govorio je o potrebi političkih inovacija glede BiH.

Savjetnik za vanjsku politiku predsjedavajućeg Predsjedništva BiH *Davor Vuletić* istaknuo je da je BiH započela proces pridruživanja Europskoj uniji potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2008. godine.

Glavni tajnik Regionalnog vijeća za suradnju *Hidajet Biščević* je upozorio kako bi zadržavanja statusa quo u BiH davalo povoda Bruxellesu da joj drži zatvorena vrata za ulazak u EU.

Prije početka skupa konferenciju za novin-

stvo održala je članica Europskog parlamenta *Doris Pack*. Uz spomenute govornike u raspravi su na skupu sudjelovali: *Pejo Gašparević, Antonio Di Matteo, Matthäus Thun-Hohenstein, Miloš Šolaja, Ivo Miro Jović, Jerko Ivanković Lijanović, Pavo Barišić i dr.*

Nakon izlaganja i rasprave usvojen je tekst *Deklaracije Paneuropske unije* kojom se traži sazivanje nove konferencije o BiH na kojoj bi se ta zemlja pravednije uredila. U Deklaraciji se ističe: „Bosna i Hercegovina kao dvoentitetski uređena zemlja a na temelju Daytonskog mirovnog sporazuma nema nikakve europske perspektive te je nužno čim prije krenuti u proces ustavnih promjena koje će zemlju učiniti pravednijom, učinkovitijom i samoodrživom”.

Deklaracija će biti poslana u Europski parlament, Europsku komisiju i Vijeće Europe, te svim veleposlanicima zemalja članica EU akreditiranim u BiH.

Neda Matasović, dipl. ing.

PREMINULI ČLANOVI HRVATSKE PANEUROPKE UNIJE

U proteklome razdoblju napustila su nas tri izuzetno vrijedna člana

Dr. Ivan Rakuljić (5. 11. 1944.-9. 8. 2008.), primarius i predstojnik Prve kardiologije na Klinici za bolesti srca i krvnih žila na KBC Rebro, bio je dugogodišnji član Predsjedništva HPEU. Kao liječnik svojom je humanošću zadužio mnoge bolesnike koji su se liječili na njegovu odjelu. Bio je jedan od autora udžbenika interne medicine i sudjelovao na brojnim međunarodnim konferencijama iz struke. Bio je i liječnik u ekipi prvoga Predsjednika RH. Kao građanin i domoljub zauzimao se za Hrvatsku u teškim vremenima preko svih međunarodnih veza koje je njegovao, uključujući i Društvo hrvatsko-francuskoga prijateljstva, i preko kreativnoga sudjelovanja u radu naše HPEU. Uvijek ćemo ga pamtiti sa zahvalnošću.

Jasna Boras, udata Medimorac, (25. 10. 1951.-5. 9. 2008.) bila je po struci povjesničar umjetnosti, hispanist i talijanist. Bila je klasičar i poliglot. Predavala je kao profesor. Od 1999. radila je u Hrvatskome saboru u Odboru za obrazovanje, znanost i kulturu, u kojemu je od 2002. djelovala kao savjetnica, i potom kao tajnica Odbora. Svojom je širokom naobrazbom, neumornim duhom i domoljubnim zalaganjem poticala vrijedne inicijative i u Saboru i u našoj Paneuropskoj uniji. Nadahnutim spontanim postupcima, darom cvijeća Ursuli Plassnik ili odvođenjem francuske parlamentarne delegacije u ergelu lipicanera, znala je pridobiti znatne simpatije međunarodnih gostiju za Hrvatsku. Svojom je životnošću i neiscrpnom dobrohotnošću zadužila sve koji su je poznavali i ostala nam u nezaboravnoj uspomeni.

Prof. dr. Ivo Škarić (1. 1. 1933.-29. 1. 2009.), sveučilišni profesor i član suradnik HAZU (i Globus-a), bio je jedan od vodećih jezikoslovaca, prije svega fonetičara u hrvatskoj znanosti. Predstojnik Katedre za teorijsku fonetiku na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, glavni urednik časopisa *Govor*, dugogodišnji predsjednik Hrvatskoga filološkoga društva i pokretač *Govorničke škole* na kojoj je šesnaestak godina obrazovao mlade govornike. Dugujemo mu izvrsne opise fonetike i fonologije hrvatskoga jezika u *Velikoj gramatici HAZU (i Globus-a)*, četiri znanstvene knjige o fonetici i više od 150 znanstvenih i stručnih radova. Bio je domoljub i paneuroljanin. Često provokativno originalan u znanosti, bio je izuzetno lucidan i duhovit profesor i izvrstan govornik. Slava mu!

Ogranak Požega - prvih deset godina 1998. - 2008.

Obilježena deseta obljetnica osnutka Požeškog ogranka HPEU

Požeški ogranak Hrvatske paneuropske unije osnovan je polovicom listopada 1998. godine, te je 10. i 11. listopada 2008. obilježena deseta obljetnica postojanja Ogranka. U dvodnevnom programu obilježavanja ovoga jubileja tridesetak članova Požeškog ogranka i njihovi gosti, članovi Predsjedništva HPEU posjetili su najznačajnije kulturne i obrazovne institucije i kulturna zbivanja upriličena tih dana.

Program je započeo audijencijom delegacije HPEU kod požeškog biskupa, msgr. Dr. Antuna Škvorčevića, nakon čega je članove delegacije sam biskup proveo kroz crkvu sv. Lovre u kojoj je bila postavljena izložba „Put svjetlosti“ velikana hrvatskog slikarstva 20. stoljeća Iva Dulčića. Večer je bila rezervirana za koncert u okviru

„Orguljaških večeri u Požeškoj katedrali“ i posvećena hrvatskom skladatelju požeškog podrijetla Ljubi Kuntariću.

Drugi dan je nakon posjeta Gradskom muzeju u Požegi i kratke šetnje povijesnom gradskom jezgrom, održana 4. sjednica 9. saziva Predsjedništva HPEU u požeškoj Gimnaziji u kojoj je prije deset godina i osnovan Požeški ogranak. Sjednica je imala svoj svečani dio posvećen desetoj obljetnici u kojemu su pozdravne riječi izrekli predsjednik HPEU prof. Dr. sc. Pavo Barišić i počasni predsjednik HPEU i potpredsjednik međunarodne Paneuropske unije, akademik Mislav Ježić. U prigodnom izlaganju predsjednik HPEU Požega, Pavle Bucić podsjetio je na brojne i raznovrsne aktivnosti.

U proteklih deset godina postojanja Ogranak je u okvirima izdavačke djelatnosti izdao jednu knjigu, dvije serije starih razglednica Požege i grafičku mapu „Požega“ s predgovorom akademika Dubravka Jelčića.

U okvirima javne i kulturne djelatnosti, Ogranak je organizirao 25 javnih kulturnih događanja: predavanja, predstavljanja knjiga, izložbi i posjeta kulturnim događajima u drugim sredinama.

Ogranak je u proteklih deset godina održao 4 izborne i 3 izvještajne skupštine, te više od 40 redovitih i radnih sjednica Predsjedništva.

Članovi Požeškog ogranka su sudjelovali u radu Hrvatske i Međunarodne paneuropske unije svojim prisustvom na 14 manifestacija; od sjednica Predsjedništva HPEU, skupova PEU nekih drugih zemalja do Međunarodnih skupova u organizaciji Međunarodne Paneuropske unije.

Dakako da nas dosadašnji desetogodišnji plodonosan rad dodatno obvezuje da i dalje ostanemo među najaktivnijim ograncima Hrvatske Paneuropske unije.

Pavle Bucić, prof.
Predsjednik Ogranka HPEU Požega

Dokumentarni film

STELLA MARIS DALMACIJE II. ŠTOVANJE BOGORODICE U ŠIBENSKOJ BISKUPIJI

Znanstveno obrazovni film Stella maris Dalmacije: Štovanje Bogorodice u Šibenskoj biskupiji uz tumačenje autora prikazan je prostorijama Paneuropske unije. Riječ je o petom filmu serijala Stela Maris autorice *Hrvojke Mihanović Salopek* i producenta *Alojzija Prosolia*.

U filmu je predstavljeno štovanje Bogorodice u Šibenskoj biskupiji od srednjovjekovnih vladara, preko gotike, renesanse i ranobaroknih ostvarenja do današnjih dana. Film donosi prikaze znamenitih marijanskih crkava, te antologijski izbor iz djela književnopovijesne, teološke, likovne i glazbene baštine. Ovaj film gledatelje upoznaje s marijanskim djelima poznatih

kipara i slikara koji su djelovali na šibenskom području i imaju iznimnu vrijednost. Posebnost predstavljenog filma je i glazbena podloga koja daje dodatnu vrijednost prikazujući i glazbenu baštinu nastalu od 11 do 17 stoljeća na Šibenskom području.

Božićni domjenak HPEU

29. prosinca 2008.

Kao i svake godine, tako je i 29.12.2008. upriličeno Božićno čestitanje u Hrvatskoj Paneuropskoj uniji.

Nazočne članove i prijatelje pozdravili su počasni predsjednik akademik *Mislav Ježić*, predsjednik prof. dr. sc. *Pavo Barišić*, predsjednik mladeži *Tomislav Čović* i dopredsjednica *Nevenka Nekić*, prof.

U kulturnom dijelu programa ženski pjevački zbor „Hrvatica“ s dirigentom *Ronaldom Brausom* izveo je nekoliko božićnih pjesama.

Nakon pozdravnih govora i kulturnog programa svi su se ostali družiti na domjenku koji je pripremljen zajedno s ograncima i članovima.

Pozdravni govor predsjednika, prof. dr. sc. Pave Barišića

Dragi paneuropski prijatelji!

Srdačno Vas pozdravljam večeras okupljene na tradicionalnom Paneuropskom Božićnom susretu. Zahvaljujem voditeljici izložbenoga programa gospođi dopredsjednici prof. Nevenki Nekić što nam je prostor u blagdanskom ozračju ukrašen predivnim slikama od slame bačkih Hrvata pod znakovitim naslovom *Krhka ljepota – trajna vrijednost*. Na izvrsno posjećenom otvaranju izložbe prije dva tjedna imali smo prigode upoznati se s umjetnicama čije su slike ovdje izložene te s suorganizatorima izložbe. Drago mi je što i večeras mogu pozdraviti predsjednika i zamjenika predsjednika Udruge za potporu bačkim Hrvatima, gospodina *Ladislava Suknovića* i gospodina *Nacu Zelića*. Bačka i Tavankut središte su glasovite slamarske umjetnosti koja se smatra znakovitim umjetničkim stvaralaštvom hrvatske naive.

Zahvaljujem također svima koji su pridonijeli da se uz tradicionalno Božićno okupljanje na blagdanskom stolu može pronaći i nešto za okrjepu tijela, da se također možemo zadržati u blagdanskom ozračju, u srdačnom susretu i druženju. Posebice zahvaljujem paneuropskom ogranku iz Požege za njihovu donaciju vina i drugih pića.

Zahvala na koncu svima koji su sudjelovali u razgranatim djelatnostima Hrvatske Paneuropske unije tijekom tekuće osme godine na ispraćaju trećega tisućljeća po kršćanskom računanju vremena.

Ponajprije, hvala našoj mladeži na čelu s predsjednikom *Tomislavom Čovićem*, svim ograncima i uredu u središnjici na čelu s gospođom *Ružicom Špoljarić*, rizničarkom *Boženom Jurčić* i posebice neumornim *Željkom Obadom* koji se brine da naši susreti i zbivanja ostanu zabilježeni za povijest i preneseni na mrežne stranice i na stranice našega Glasa Paneurope. Ove godine posebice bih želio zahvaliti ogranku iz Pazina i predsjedniku *Stanku Mališi* za njihov prinos organizaciji godišnje konferencije Hrvatske Paneuropske unije.

Kada tražimo događaje koji su najviše obilježili godinu što je na izmaku, tada je to zacijelo globalna financijska i gospodarska kriza čija se sjena nadvila nad Europu i svijet. Paneuropska unija na konferenciji u Opatiji posvećenoj europskoj suverenosti u multipolarnom svijetu raspravljala je i o globalnoj krizi. Donesena je i Izjava Predsjedništva Međunarodne PEU koja u naslovu nosi *Opatijska – Appeal from Opatija*. Tu je naglašeno paneuropsko načelo s kojega treba pristupiti krizi tako što odgovorna europska politika i institucije moraju početi od „moralnoga ugovora“ s građanima svake pojedine nacije.

Krizu valja iskoristiti da bi se sve financijske aktere podsjetilo na etičke temelje gospodarstva u službi ljudi i njihovih temeljnih potreba. Paneuropska je strategija da u slučaju pomanjkanja rezultata u mjerama financijskih aktera koje počivaju na njihovoj dobroj volji europske vlade neodgodivo i za potrebno razdoblje poduzmu sve neophodno i preuzmu punu odgovornost za sve financijske, bankovne i sigurnosne poslove.

Paneuropsko je načelo da se sve ustanove trebaju promatrati kao javna služba i kao pogonska snaga gospodarske djelatnosti. Jer, zacijelo, paraliza gospodarstva dovela bi u opasnost cjelokupno europsko društvo. Stoga je najviša obveza onih koji u neovisnoj i suverenoj Europi nose odgovornost u području politike, gospodarstva i financija zaštita pet stotina milijuna građana i njihovih obitelji, koje žive na svojem teritoriju, kao i poduzeća od kojih ovisi njihov životni opstanak.

Paneuropska unija pozvala je sve odgovorne da se jasnom političkom voljom zauzmu da se financijska kriza na temelju nekontroliranih razvoja ne pretvori u političku i društvenu, a time u geopolitičku krizu s nesagledivim posljedicama za ravnotežu u svijetu. S pravom je Međunarodna PEU upozorila na tu opasnost jer je Paneuropski pokret bio suočen s velikom financijskom krizom 1929. do 1933. kada je spriječen prvi pokušaj ujedinjenja Europe na temelju Briand-Stresemannova dogovora.

To je razlog zašto smo i za sljedeću godinu za konferenciju Hrvatske Paneuropske unije odabrali temu *Izazovi globalne krize za Europu – Hrvatska 2009*. Nadamo se da će sljedeće godine unatoč svim zaprekama biti dovršeni pregovori za ulazak Republike Hrvatske u Europsku Uniju. Bez obzira na prijedlog *Erharda Buseka* i nekih europskih birokrata, koji bi najradije da Hrvatska bude zaustavljena i pričekala ostatak vlaka Jugoistočne Europe, te usprkos blokadi iz susjedne dežele. O poteškoćama u odnosu sa susjednom Slovenijom suočili smo se prije dvije godine na Općoj skupštini i Predsjedništvu Međunarodne PEU, a sada i istupima u javnosti predsjednika Slovenskoga Paneuropskoga gibanja *Janeza Bučara*. O tome će nešto više kazati naš počasni predsjednik i dopredsjednik Međunarodne PEU akademik *Mislav Ježić*.

U svakodnevi danas očito pretežu mračniji tonovi i izrazi kao što su globalna kriza, recesija, depresija, blokada u pregovorima. Prema jednom pomalo ciničnom aforizmu *Ersta Ferstla* „svijet je danas postao tako kompliciran da je sve jednostavnije podijeliti ljude u dvije klase: pesimiste i one koji to još uvijek nisu“. Unatoč prevladavajućem pesimizmu, paneuropski je odgovor i pogled optimističan. Poruka belgijskoga teologa i pisca *Phila Bosmansa* kazuje da sve ovisi o tome kako promatramo zbilju: „Ne mora se biti superoptimist. Ali tko uvijek promatra sve crno, za njega Sunce zalazi već ujutro.“

Vjerujem da se odgovornim gospodarstvom i politikom može prevladati globalna kriza, a zauzimanjem svih europskih prijatelja deblokirati i blokada. Upravo ovi dani Božića kada se radujemo ulasku Vječnosti u vrijeme i iščekujemo nadolazak Nove 2009. godine nakon rođenja Spasitelja neka nam budu poticaj za otkrivanje pravoga svjetla i ispravnoga puta.

Želim Vam još jednom sretnu i uspješnu novu 2009. godinu.

Pavo Barišić

Thomas Mann i paneuropska ideja

Tihomir Engler

Njemački pisac Thomas Mann (1875. – 1955.) svojim je književnim djelima poput *Smrti u Veneciji* ili *Čarobne gore* trajno obilježio svjetsko umjetničko stvaralaštvo. Također je svojim društvenim i političkim nazorima značajno utjecao na zbivanje unutar europskoga kulturnog kruga. Pritom se za razvoj tog kruga znakovitim čine meandri Mannove političke misli, a pogotovo njegova poimanja aktualnog trenutka koji isprva sagledava iz perspektive „apolitičnog pjesnika“ da bi uslijed učinaka Prvoga svjetskog rata zauzeo politički stav socijalno angažiranog spisatelja.

Od početaka svoje esejističke publicistike Mann promatra zbivanja unutar europskog kulturnog kruga, ali i nacionalnih entiteta koji taj krug nose, iz dvostruke perspektive: s jedne strane iz jedinstvenog, svim nacionalnim entitetima zajedničkoga sveeuropskog horizonta, čije temeljno obilježje na prijelomu stoljeća sagledava u dekadenciji i nihilizmu kao kulturnim silnicama koje iznutra razjedaju ustroj pojedinih nacionalnih bića, a s druge iz pozicije sagledavanja pojedinih nacija kao socijalno-darvinističkih entiteta koji, prebivajući u širem europskom horizontu, stječu određena, za Manna neupitna i neuništiva obilježja u kojima se odražava njima svojstvena „čud“.

Kapitulacija Njemačkoga Carstva i nastanak Weimarske Republike nakon Prvoga svjetskog rata potaknuli su Manna na korjenito promišljanje ne samo vlastita poetološkog kućišta već i vlastitih kulturno-povijesnih i društveno-političkih shvaćanja. Pritom se vodi idejom očuvanja „trajnoga smisla u promijenjenim vremenima“ (Mann 1922a, 809), i to s ciljem restitucije „njemačke ljudskosti“ (ibid., 810). Da bi to ostvario, on revidira i svoje poimanje ustroja nacionalnih entiteta.

Početkom dvadesetih godina odustaje od predodžbe o autarkičnoj samoniklosti nacionalnih bića te razvija ideju o jedinstvenom temelju europskih nacionalnih entiteta. Tako u spisu *Problem njemačko-francuskih odnosa* iz 1922. godine ističe da su Francuska i Njemačka „nekoč bile jedno u majčinskom krilu vremena, prije nego li su se njihovi životni putovi razdvojili i među njima zavlada neizmjerana mržnja. Povezuje ih zajednički umjetničko-metafizički posjed koji nije moguće dodijeliti samo jednoj od njih: iz njemačkog je duha Francuska stvorila gotiku. [...] Da, ljubav spram tog pjesništva predstavlja prije svega

Thomas Mann

radost zbog uočavanja prastarog bratstva koje je bilo više od bratstva, koje je bilo jedinstvo.“ (Mann 1922, 613) Takav je stav rezultat Mannova otrgnuća od opće opijenosti idejom „velikog povratka u mitsko-povijesno-romantičko majčinsko krilo“ (Mann 1926, 48), povratka „njemačko-romantičkoj revoluciji s početka devetnaestog stoljeća [koja je bila usmjerena] protiv prosvjetiteljstva, idealizma i klasične osamnaestog stoljeća“ (ibid.), dakle, povratka „antitezi humanosti i nacionalnosti“ (ibid.). Tu antitezu više ne smatra „dobrim i život usređujućim, pedagoškim činom“ (ibid.), već „revolucionarnim opskurantizmom“ (ibid.), koji njemački nacionalni entitet odvodi u zasljepljujuću samoizolaciju u kojoj su, hegelijanski govoreći, sve krave sive. Poetsko-biografsku sliku tog novo nastajućeg, anti-romantičarskog, Mann oertava u spisu *Pariško polaganje računa* u kojemu između ostalog opisuje i svoj prvi susret s grofom Coudenhove-Kallergijem:

„Coudenhove, s malom crveno-zlatnom kokardom njegove ‚Pan-Europe‘ u reveru večernjeg odijela, jedan je od najneobičnijih i, uostalom, najljepših ljudi koje sam ikada sreo. Napola Japanac, napola mješavina međunarodnog plemstva Europe, kao što je poznato, predstavlja doista euroazijski tip otmjene svjetske ljudskosti koja privlači svu pozornost, a pred kojom se prosječni Nijemac doista osjeća provincijskim. [...] Držanje njegova tijela, kao i njegova riječ, svjedoče o neporecivoj vjeri u političku ideju, u čiju bezgrešnost nisam uvjeren, koju on, međutim, književno i osobno krajnje energično umije promovirati i pronositi svijetom. [...] Naposljetku, što bi čovjeku moglo imponirati ako ne taj anticipirajući i otmjeno-demokratski vrhunski tip novog društva koji je po svojoj prirodi sviknut misliti globalno i koji svijet

nastoji oblikovati na vlastitu ruku sukladno uvidima vlastita uma.“ (Ibid., 46-47)

U portret grofa Coudenhove-Kallergija Mann zbija vlastitu predodžbu o nužnosti otklona od privrženosti opskurantističkoj romantici koju je potrebno prevladati budući da je nakon Prvoga svjetskog rata i svih njime uzrokovanih nedaća „put natrag u ono pred-demokratsko postao neprohodan“ (ibid., 47), odnosno, „za sve nacije neophodnim postalo [...] pronalaženje nečega novoga *in politicis*“ (ibid.). Crta je to Mannove političke misli koja nakon Prvoga svjetskog rata teži pronalaženju, a potom i konzerviranju, zajedničkoga temelja europskih nacionalnih entiteta, oertavajući ga u navedenom portretu u vidu „otmjeno-demokratskog“ internacionalizma grofa Coudenhove-Kallergija. Nit vodilju tog zajedničkog temelja vidi u ostvarenju ideje „humanosti sutrašnjice koja će morati biti ne samo s one strane demokracije već i s one strane fašizma“ (ibid., 51), a u koju će se morati utkati „elementi neoidealizma, dovoljno snažnog da održi ravnotežu naspram sastojaka romantične nacionalnosti“ (ibid.) kako su oni prisutni primjerice u „Joseph-Görres-kompleksu zemlje, naroda, prirode, prošlosti i smrti“ (ibid., 48).

Takav politički stav pronalaženja „sredine“ između političkih krajnosti, čije središte tvori prije svega promišljanje načina očuvanja ideje humanosti, postat će nakon Prvoga svjetskog rata temeljnim obilježjem ne samo Mannove književne produkcije već i njegove političke esejistike. Pritom se u pogledu dijagnoze aktualnoga trenutka slaže s mišljenjem grofa Coudenhove-Kallergija iznesenim 1931. godine u spisu *Otklon od materijalizma*, a u skladu s kojim „je danas u opasnosti europska sloboda, za koju su stoljećima živjeli, borili se, patili, umirali najbolji Europljani, jer vode demokracije nisu u stanju da je zaštite. [...] Zapad je na putu natrag u barbarstvo jer izdaje ideal slobode“ (Mann 1931, 669).

Taj ideal moguće je očuvati, smatra Mann, samo ako se nacionalni entiteti, a pogotovo onaj njemački kojemu on svojim cjelokupnim bićem pripada, otrgnu bezostatnom potonuću u iracionalnost „nacionalnog instinkta“ (ibid., 672) i smognu „hrabrost za razboritost i volju [za] ljudski duh koji ne samo da prati život i prilagođava mu se, već ga i unaprijeđuje“ (ibid., 676), što je Mannova šifra za humanističko-liberalno preoblikovanje „života“ kao krajnji smisao čovjekova prebivanja unutar povijesnoga horizonta. Uzor takvoj humanističko-liberalnoj domestifikaciji čovjekova povijesnog bivanja Mann pronalazi u Goetheovoj osobnosti za koju tvrdi da je „njen duh bio mnogo snažniji od njene prirode“ (Mann

1921, 122). Ta se osobnost otrgnula prirodi zahvaljujući „njenom strasnom *zahjehu* za besmrtnošću i obnovom“ (ibid.). Stoga za Manna „prava narodnost“ (ibid., 125) leži u „kršćanstvu, humanosti, civilizaciji“ (ibid.) koji tvore „jedno te isto duhovno-demokratsko protunačelo“ (ibid.) u sklopu kojega „je proces oduhovljenja ujedno i onaj demokratizacije“ (ibid.).

Mann tako pod Goetheovom maskom zauzima kozmopolitski, nadnacionalni stav, od kojega ubuduće više neće odstupiti, a da pritom neće zanemarivati ni pravo nacionalnih entiteta na vlastiti samorazvoj. Takav nacionalno obojeni kozmopolitski stav predstavlja sada preduvjet zahvaćanja u ono što je po Mannu u njemačkom nacionalnom biću najvrjednije, u njegovo humanističko naslijeđe. No, taj je zahvat moguć samo onda kada se čovjek, poput Goethea, oslobodi utega nacionalne mržnje i otvori utjecaju drugih nacionalnih entiteta, odnosno, kada se nacije ne podvrgavaju vrijednosno-hijerarhijskom rangiranju. Upravo u tome leži smisao Goetheova, a posljedično i Mannova, „kozmpolitizma“ kao temelja konzervativno-liberalnog poimanja problematike uzajamnog prožimanja pluralnosti nacionalnih entiteta i njihove singularne jedinstvenosti, u sklopu kojeg se postulira njihova „jednakost“, odnosno, „bratstvo“, a da se ne negira pravo svakoga od njih na oblikovanje vlastita razvojnog puta. Stav je to kojim Mann na području nacionalne problematike oblikuje humanističko-liberalnu misaonu paradigmu unutar koje isprepleće stav o neophodnosti očuvanja nacionalnoga bića s nadnacionalnim stavom uvažavanja razvoja i drugih nacionalnih entiteta, čime u razdoblju nakon Prvoga svjetskog rata postaje jednim od prvih promotora uspostave prekograničnog prometa među nacionalnim entitetima europskoga kulturnog kruga. Pritom kao stranputicu odbacuje zatvaranje entiteta u predodžbu o njihovoj organskoj samoniklosti te se shodno tome zalaže za njihovo uviranje u osebnju „čudorednu kulturu“ čiju srž tvori „interes za čovjeka“ (ibid., 146) koji prožima „sve discipline i fakultete ljudskog istraživanja, znanja i umijeća“ (ibid.), a čija je najviša vrijednost ona humanističke domestifikacije egzistencije i čovjeka i nacionalnih entiteta. Put je to koji Mann smatra jedino primjerenim, želi li se ne samo obnoviti već i unaprijediti „klasična humanističnost“, europske duše, a time ujedno i ideju humanizma kao njenu središnju vrijednost spasiti od nestanka u barbarstvu.

Linija je to nacionalne politike koju će Thomas Mann naročito slijediti u trenucima bujanja nacionalsocijalističkog ludila te se na toj osnovi odlučno suprotstavljati

Graf Richard von Coudenhove-Kalergi

opijenosti njemačkoga nacionalnog bića ideologijom „krvi i tla“. No, humanističko naslijeđe europskoga kulturnog kruga Mann i nakon poraza takve „narodnosne“ politike u Drugom svjetskom ratu smatra ugroženim. On, naime, vrlo osjetljivo i žustro reagira na novu podjelu svijeta na „demokratsko-parlamentarni Zapad“ i „komunistički Istok“, smatrajući da je istinski, a to znači humanistički, čovjekov zavičaj moguće oblikovati tek u prekograničnom prometu i isprepletanju nacionalnih entiteta onkraj političko-ideoloških i drugih društveno-povijesnih podjela i barijera, čime i nadalje ostaje promotorom ideje ujedinjenja europskih nacionalnih entiteta, i to prije svega u svrhu očuvanja ne samo njihove, već i nadnacionalne, svima njima zajedničke (humanističke) tradicije. U književnom i esejističkom opusu Mannu kao šifra za tu tradiciju služi ono što naziva „savješću života“ (Mann 1918, 571) kao neupitni „duhovni korektiv“ svekolikim meandrima „života“ i čovjeka i nacionalnih entiteta, a čija svrha leži u očuvanju prije svega „moralne vertikale“ kao temeljnog preduvjeta bilo kakva, a pogotovo humanističkog, bivanja.

Utoliko se Mannovo promišljanje političkoga života i danas, u doba sve većega uzajamnog prožimanja nacionalnih entiteta unutar Europske Unije, još uvijek čini aktualno. Pogotovu, postavi li se, s jedne strane, pitanje u svezi s temeljnim vrijednostima koje će to prožimanje ne samo omogućiti, nego i unutar budućega razvoja europskoga kulturnog kruga unapređivati, a s druge, problematiziraju li se sve one društveno-političke pojave unutar tog kruga koje ga odvođe na stranputicu rastakanja zajedničkog naslijeđa. Stoga se čini neophodnim uvijek iznova posegnuti za političkom mišlju početnih promotora ideje europskog ujedinjenja kako bi se aktualni društveno-politički trenutak odmjerio s obzirom na prividno „nesuvremenu“, u prošlim vremenima oblikovanu predodžbu o putovima i načinima očuvanja zajedničkih temelja

europskoga kulturnog kruga. To se naročito čini primjerenim učiniti u slučaju Thomasa Manna kao autora koji je sva proturječja što su taj krug iznutra razjedala, i još uvijek razjedaju, vrlo intenzivno proživljavao i upravo na toj osnovi oblikovao svoja književna i političko-esejistička djela. Pritom je Mann u potrazi za „onim stalnim u društveno-političkim mijenama“ prevaleo za taj krug znakoviti put od konzervativno-liberalnoga nacionalista, kakvim je bio sve do okončanja Prvog svjetskog rata, k demokratsko-humanističkom spisatelju koji je neumorno ukazivao na potrebu očuvanja, ali i oživotvorenja europske kulturne tradicije, čiji je jedan od kamena temeljaca težnja „velikana“ europskih nacionalnih entiteta da prekograničnim prometom izadu iz uronjenosti u elementarni postav vlastita nacionalnog bića, čime ne obogaćuju samo svoj nacionalni entitet već pridonose i razvoju onog što se općenito naziva „čovječanstvo“, a što Mann u svojoj društveno-političkoj misli naziva „socijalnom demokracijom“. Pod time podrazumijeva takav politički stav u sklopu kojeg se čovjek unutar aktualnog povijesnog horizonta kojime vlada „obožavanje Mamona, rekorda i materije lišene božanskog, [...] porobljenost silama tehnike i mehanike,“ (Mann 1931, 667) mora moći ponovno prisjetiti „istine, slobode, pravednosti“ (ibid., 677) kao jedinih pravih sastojaka „života“ koji ga izvođe iz gliba netolerantnosti i indiferentnosti spram sudbine i čovjeka i nacionalnog entiteta te s obzirom na koje uvijek iznova mora moći osmisлити vlastiti socijalno-simbolički mandat kao autentični izričaj čovjekove ljudskosti.

Literatura:

- Mann, Thomas (1896). *Ein nationaler Dichter*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XIII. Frankfurt/M.: Fischer, 376–378
- Mann, Thomas (1914). *Gedanken im Kriege*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XIII. Frankfurt/M.: Fischer, 527–545
- Mann, Thomas (1918). *Betrachtungen eines Unpolitischen*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XII. Frankfurt/M.: Fischer, 9–589
- Mann, Thomas (1921). *Goethe und Tolstoi*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. IX. Frankfurt/M.: Fischer, 57–173
- Mann, Thomas (1922a). *Von deutscher Republik*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XI. Frankfurt/M.: Fischer, 809–852
- Mann, Thomas (1922b). *Das Problem der deutsch-französischen Beziehungen*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XII. Frankfurt/M.: Fischer, 604–624
- Mann, Thomas (1926). *Pariser Rechenschaft*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XI. Frankfurt/M.: Fischer, 9–97
- Mann, Thomas (1931). *Die Wiedergeburt der Anständigkeit*. U: Mann, Thomas (1974). *Gesammelte Werke in dreizehn Bänden*. Sv. XII. Frankfurt/M.: Fischer, 649–677